เจ้านายพระชันษายืน ในพระราชวงศ์จักรี

เจ้านายพระชันษายืนในพระราชวงศ์จักรี

(ฉบับปรับปรุงพุทธศักราช ๒๕๖๘)

คณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เนื่องในโอกาสพระราชพิธีสมมงคลพระชนมายุเท่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

มหามงคลพระชนมายุเท่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช
๑๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๙

ความหมายของตราสัญลักษณ์

การจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีสมมงคลพระชนมายุเท่า พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช สมเด็จพระปฐมบรมกษัตริยาธิราชแห่งพระราชวงศ์จักรี พุทธศักราช ๒๕๖๘

แบบตราสัญลักษณ์ ประกอบด้วยพระบรมราชสัญลักษณ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พื้นสีน้ำเงิน ประดิษฐานคู่กับอักษรพระปรมาภิไธย ว.ป.ร. (มหาวชิราลงกรณ ปรมราชาธิราช) ในกรอบพุ่มข้าวบิณฑ์ พื้นสีน้ำเงิน ระหว่างเบื้องบนดวงพระตราทั้งคู่ มีพระแสงจักร - ตรี หมายถึง ทรงเป็นสมเด็จพระมหากษัตริยาธิราชในพระราชวงศ์จักรี ด้านล่างมีรูปเศียรนาคด้านอัด หมายถึง พระนักษัตรปีมะโรง อันเป็นปีพระบรมราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทั้งสองพระองค์ว่าทรงเจริญพระชนมพรรษาเสมอกัน ดวงพระตราทั้งสองนั้นประดิษฐานอยู่ในปทุมอุณาโลม อันเป็นพระบรมราชสัญลักษณ์แห่งปฐมบรมราชวงศ์บนพื้นสีเขียว อันเป็นวันพระบรมราชสมภพพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ขนาบด้วยฉัตรขาวแบบโบราณอันเนื่องด้วยตราพระราชลัญจกรประจำรัชกาลปัจจุบัน เบื้องบนสุดประดิษฐานพระมหาพิชัยมงกุฎ เบื้องล่างเป็นแพรแถบเศียรนาค สื่อถึงพระนักษัตรปีพระบรมราชสมภพของทั้งสองพระองค์ มีอักษรสีทองความว่า “พระราชพิธีสมมงคลพระชนมมายุเท่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช” บนพื้นสีน้ำเงินแสดงสีขัตติยชาติ เบื้องล่างสุดเป็นกรอบลายนาคมีอักษรสีเงินความว่า “๑๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๘” บนพื้นสีหงชาด (ชมพู) อันเป็นสีซึ่งเป็นอายุแห่งวันพระบรมราชสมภพ

ผู้ออกแบบ นางสาวเพ็ชสุภา รัตนเพชร

คำปรารภ

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเจริญพระชนมมายุ ๒๖,๔๖๙ วัน ในวันอังคารที่ ๑๔ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๖๘ นับเป็นวาระมหามงคลยิ่ง ด้วยเป็นสมมงคลพระชนมายุเท่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พระปฐมบรมกษัตริยาธิราช แห่งพระบรมราชวงศ์จักรี ที่ทรงสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ให้สถิตสถาพรเป็นปึกแผ่นมั่นคง และทรงปกครองอาณาประชาราษฎร์ให้มีความร่มเย็นเป็นสุขทั่วหล้าสืบต่อมาจนถึงรัชกาลปัจจุบัน นับเป็นมหามงคลสมัยพิเศษที่ยากจะเวียนมาบรรจบได้

ณ วาระนี้ พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัด “พระราชพิธีสมมงคลพระชนมายุเท่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช สมเด็จพระปฐมบรมกษัตริยาธิราชแห่งพระราชวงศ์จักรี พุทธศักราช ๒๕๖๘” ตามโบราณราชประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อมา เพื่อทรงบำเพ็ญพระราชกุศล ทรงพระราชอุทิศถวายแด่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ด้วยทรงพระราชอนุสรณ์คำนึงถึงองค์พระปฐมบรมกษัตริยาธิราชแห่งพระบรมราชวงศ์จักรี และทรงแสดงความกตัญญูกตเวทิตาคุณต่อสมเด็จพระบรมราชบุพการี อันเป็นการสร้างสวัสดิมงคล ความเจริญรุ่งเรืองของชาติ และความผาสุกของมวลอาณาราษฎรโดยทั่วกัน

รัฐบาลในนามคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีสมมงคลพระชนมายุเท่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้กราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีสมมงคลพระชนมายุเท่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช สมเด็จพระปฐมบรมกษัตริยาธิราชแห่งพระราชวงศ์จักรี พุทธศักราช ๒๕๖๘ เพื่อแสดงความจงรักภักดี และสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้ ที่ทรงปฏิบัติบำเพ็ญพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่เพื่อประโยชน์สุขของปวงชนชาวไทยเสมอมา โดยหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ทั้งในพื้นที่ส่วนกลางและส่วนภูมิภาคร่วมใจกันจัดงานเฉลิมพระเกียรติในเดือนมกราคม พุทธศักราช ๒๕๖๘ โดยคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติฯ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายจัดทำหนังสือจดหมายเหตุและหนังสือที่ระลึกฯ เพื่อจัดทำหนังสือจดหมายเหตุและหนังสือที่ระลึก สำหรับบันทึกประวัติศาสตร์การพระราชพิธีอันเป็นมงคลนี้ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและสมพระเกียรติยศทุกประการ

ในโอกาสนี้ ดิฉันขอขอบคุณทุกภาคส่วนที่ร่วมมือร่วมใจกันจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีสมมงคลพระชนมายุเท่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช สมเด็จพระปฐมบรมกษัตริยาธิราชแห่งพระราชวงศ์จักรี พุทธศักราช ๒๕๖๘ และจัดทำหนังสือจดหมายเหตุงานเฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลนี้ เพื่อเป็นการแสดงความจงรักภักดีและเฉลิมพระเกียรติคุณให้ปรากฏแผ่ไพศาล และจารึกเป็นที่ประจักษ์อยู่ในประวัติศาสตร์ชาติไทยสืบไป

นับเป็นบุญวาสนายิ่งที่ได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการพระราชพิธีมหามงคลแห่งประวัติศาสตร์ชาติไทย รัฐบาลและประชาชนชาวไทยทุกหมู่เหล่าต่างน้อมสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้ และขอพระราชทานถวายพระพรชัยมงคลด้วยความจงรักภักดี ขออานุภาพแห่งคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลอีกทั้งพระบรมเดชานุภาพแห่งองค์พระปฐมบรมกษัตริยาธิราช และสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้าทุกพระองค์ โปรดอภิบาลรักษาให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี ทรงพระเจริญพร้อมด้วยพรจตุรพิธสิริสวัสดิ์พิพัฒนมงคล พระบารมีและพระเกียรติคุณเกริกไกรแผ่ไพศาล ทรงสถิตในไอศูรย์สิริราชสมบัติเป็นมิ่งขวัญปกเกล้าเหล่าพสกนิกรและพระราชอาณาจักรไทยตราบนิรันดร์กาล

(นางสาวแพทองธาร ชินวัตร)

นายกรัฐมนตรี

ประธานกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

เนื่องในโอกาสพระราชพิธีสมมงคลพระชนมายุเท่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

คำนำ

เนื่องในมหามงคลสมัยอันพิเศษยิ่งที่พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเจริญพระชนมพรรษาเสมอด้วยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช สมเด็จพระปฐมบรมกษัตริยาธิราชแห่งพระราชวงศ์จักรี ในวันอังคารที่ ๑๔ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๖๘ นี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตั้งการพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เพื่อสนองพระมหากรุณาธิคุณแห่งบรมราชบุรพการีผู้ทรงสถาปนาพระบรมราชจักรีวงศ์และกรุงรัตนโกสินทร์ให้มีเอกราช เจริญรุ่งเรืองยั่งยืนสืบมาจนปัจจุบัน

คณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีสมมงคลพระชนมายุเท่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้มอบหมายให้คณะกรรมการฝ่ายจัดทำหนังสือจดหมายเหตุและหนังสือที่ระลึกงานเฉลิมพระเกียรติฯ ดำเนินการจัดทำและจัดพิมพ์หนังสืออันเนื่องด้วยการพระราชพิธีสมมงคล น้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายเป็นราชสักการะ อันเป็นบันทึกหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชาติจำนวน ๙ รายการ ประกอบด้วย

หนังสือจดหมายเหตุ ๑ รายการ ได้แก่

๑. จดหมายเหตุพระราชพิธีสมมงคลพระชนมายุเท่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช สมเด็จพระปฐมบรมกษัตริยาธิราชแห่งพระราชวงศ์จักรี พุทธศักราช ๒๕๖๘

หนังสือที่ระลึก ๘ รายการ ได้แก่

๑. ตำราพิไชยสงครามฉบับรัชกาลที่ ๑

๒. เจ้านายพระชันษายืนในพระราชวงศ์จักรี

๓. พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงฟื้นฟูวัฒนธรรม

๔. สังคีติยวงศ์

๕. ไตรภูมิโลกวินิจฉยกถา

๖. คำบรรยายวิปัสสนากรรมฐาน

๗. มหาราชของชาติไทย

๘. พระแสงราชศัสตราประจำเมือง : อำนาจราชสิทธิ์และวิถีแห่งการปกครองแผ่นดิน

หนังสือและสิ่งพิมพ์เหล่านี้จะได้เผยแพร่ไปสู่สถาบันการศึกษา ห้องสมุด หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน อันจะยังประโยชน์แก่ประชาชน นักเรียน นิสิต นักศึกษา ตลอดจนประชาชนทั่วพระราชอาณาจักร และนานาประเทศ การที่หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนต่างสมานฉันท์ร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานทรงคุณค่าออกสู่สาธารณชนและแหล่งการศึกษาในครั้งนี้ นับเป็นเครื่องแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างเหนียวแน่นมั่นคง ขณะเดียวกันก็ยังเป็นการเผยแพร่พระเกียรติคุณและภูมิปัญญาของชนชาติไทยให้แผ่ไพศาลไปชั่วกาลนาน

ในนามคณะกรรมการฝ่ายจัดทำหนังสือจดหมายเหตุและหนังสือที่ระลึกงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีสมมงคลพระชนมายุเท่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือจดหมายเหตุและหนังสือที่ระลึกที่จัดพิมพ์เผยแพร่ไปสู่สถาบันการศึกษา ห้องสมุดหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ทั้ง ๙ รายการ จะเป็นหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชาติ ซึ่งอำนวยประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าแก่ผู้สนใจสืบไป

(นางสาวสุดาวรรณ หวังศุภกิจโกศล)
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม
ประธานกรรมการ
ฝ่ายจัดทำหนังสือจดหมายเหตุและหนังสือที่ระลึก
งานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เนื่องในโอกาสพระราชพิธีสมมงคลพระชนมายุเท่า
พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

คำชี้แจง
ฉบับปรับปรุงพุทธศักราช ๒๕๖๘

เจ้านายพระชันษายืนในพระราชวงศ์จักรี พระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เป็นบัญชีรายพระนามพระมหากษัตริย์ และพระบรมวงศ์ชั้นเจ้าฟ้า และชั้นพระองค์เจ้า ที่ทรงเจริญพระชนมพรรษาและเจริญพระชนม์ถึงเรือนที่ทรงนับว่ามีพระชันษายืน คือนับแต่ ๖๐ ปีขึ้นไป หรือเข้าเขตพระชันษาเรือน ๖๐ ปี หนังสือเล่มนี้พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พิมพ์ขึ้นครั้งแรก เมื่อพุทธศักราช ๒๔๗๔ ในการพระราชกุศลพระศพพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสมรรัตนศิริเชษฐ์ ครบปัญญาสมวาร ต่อมาพุทธศักราช ๒๔๘๖ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงปรับปรุงข้อมูลและโปรดให้พิมพ์หนังสือเล่มนี้ขึ้นอีกครั้งหนึ่ง เพื่อถวายฉลองพระชนมายุของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสิงหวิกรมเกรียงไกร ครบ ๖๐ ปี และพิมพ์ครั้งที่ ๓ เมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๐ ในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ ๖๐ พรรษา โดยมูลนิธิสมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ และหม่อมเจ้าจงจิตรถนอม ดิศกุล พระธิดา ได้ปรับปรุงข้อมูลให้เข้ากับกาลสมัยอีกครั้งหนึ่ง

การจัดพิมพ์หนังสือเจ้านายพระชันษายืนในพุทธศักราช ๒๕๖๘ เนื่องในการพระราชพิธีสมมงคลพระชนมายุเท่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช สมเด็จพระปฐมบรมกษัตริยาธิราชแห่งพระราชวงศ์จักรี พุทธศักราช ๒๕๖๘ จึงนับเป็นการพิมพ์ครั้งที่ ๔

หนังสือเล่มนี้ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงค้นคว้าการนับเกณฑ์พระชันษายืน จากหลักฐานถึงวิธีกำหนดวัยของชนชาติต่าง ๆ และคติของคนไทยที่นิยมกำหนดว่าอายุล่วงกึ่งร้อยปีแล้วถือว่ามีอายุยืน ดังนั้นในบัญชีรายพระนาม จึงทรงคัดพระนามเจ้านายซึ่งทรงพระชันษาตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไปตามช่วงระยะเวลาพระชนม์มาเรียงลำดับไว้ ดังที่มีพระนิพนธ์อธิบายวิธีกำหนดอายุไว้แล้วนั้น และที่สำคัญได้ทรงอธิบายไว้ว่า การที่พระมหากษัตริย์หรือพระบรมวงศานุวงศ์พระองค์ใดก็ดี เจริญพระชนมพรรษาเจริญพระชนมายุ เสมอด้วยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ปฐมบรมกษัตริย์แห่งพระราชวงศ์จักรี แล้วก็นับเป็นสิริมงคลยิ่ง ต้องมีการบำเพ็ญพระราชกุศล บำเพ็ญพระกุศล ฉลองพระชนม์ เป็นการสมมงคลเสมอด้วยองค์พระปฐมบรมราชจักรีวงศ์

ในการพิมพ์หนังสือเจ้านายพระชันษายืนในพระราชวงศ์จักรี พุทธศักราช ๒๕๖๘ ได้มีการปรับปรุงข้อมูลจากหนังสือเจ้านายพระชันษายืนในพระราชวงศ์จักรี ฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐ ให้เป็นข้อมูลปัจจุบัน โดยยังคงการจัดแบ่งเกณฑ์พระชันษาในรูปแบบที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงกำหนดไว้คือ พระชันษาถึงเรือน ๖๐ ปี (พระชนม์ตั้งแต่ ๖๐ ถึง ๖๙ ปี) พระชันษาถึงเรือน ๗๐ ปี (พระชนม์ตั้งแต่ ๗๐ ถึง ๗๙ ปี) พระชันษาถึงเรือน ๘๐ ปี (พระชนม์ตั้งแต่ ๘๐ ถึง ๘๙ ปี) พระชันษาถึงเรือน ๙๐ ปี (พระชนม์ตั้งแต่ ๙๐ ถึง ๙๙ ปี) อนึ่ง ในปัจจุบันมีพระบรมวงศ์ที่ทรงเจริญพระชนม์ยืนกว่า ๑๐๐ ปี จึงได้เพิ่มข้อมูลไว้ครั้งนี้ด้วย รวมเจ้านายพระชันษายืนในพุทธศักราช ๒๕๖๘ นี้ จำนวน ๑๙๖ พระองค์ และยังคงพิมพ์คำนำของการจัดพิมพ์ทั้ง ๓ ครั้งรวมไว้ เพื่อให้รักษาต้นฉบับและเพื่อประโยชน์ในการศึกษาในอนาคต

การสืบค้นข้อมูลได้ตรวจสอบจากหนังสือราชสกุลวงศ์ ฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๕๔ ในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๗ รอบ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ซึ่งได้ให้รายละเอียดวันที่ประสูติ วันสิ้นพระชนม์ และจำนวนพระชนมายุไว้ เพื่อความถูกต้องยิ่งขึ้นด้วย ในกรณีที่มีพระบรมวงศ์พระองค์ใดมีพระชันษาสูงขึ้นหรือมีข้อมูลเปลี่ยนแปลงไปจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐ จะได้ทำเชิงอรรถ ว่าเพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐ และกรณีที่พระบรมวงศ์ทรงเลื่อนพระอิสริยยศจากหม่อมเจ้า ขึ้นเป็นพระองค์เจ้า จะวงเล็บพระนามหม่อมเจ้าไว้ รวมทั้งได้เพิ่มพระนามสมเด็จพระสังฆราชเจ้าอีก ๒ พระองค์ด้วย ส่วนพระรูปนั้น ได้สำเนาจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐ ส่วนหนึ่ง และจัดหาเพิ่มเติมเพื่อให้สมบูรณ์เพิ่มมากขึ้น

การนับจำนวนปีในอดีตอาจมีการนับปีเต็ม หรือ ปีย่าง ดังนั้น จำนวนปีพระชันษาบางพระองค์เมื่อคำนวณแล้วอาจไม่ตรงกับการบวกลบตัวเลขปีประสูติและปีสิ้นพระชนม์ นอกจากนี้ ยังได้ขยายความที่เชิงอรรถในกรณีที่มีโบราณศัพท์เพื่อประโยชน์แก่ผู้อ่านด้วย

อนึ่ง สำหรับพระชนมพรรษาของพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ในกรุงรัตนโกสินทร์ ได้ทำตารางข้อมูลแยกออกเพื่อให้เห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

(นางยุพา ทวีวัฒนะกิจบวร)
ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

คำนำ [๑]

ฉบับพิมพ์ครั้งแรก พุทธศักราช ๒๔๗๔

ในงานพระราชกุศลหน้าพระศพ พระเจ้าบรมวงศเธอ กรมหลวงสมรรัตนศิริเชษฐ์ คราวปัญญาสมวาร ข้าพเจ้าจัดหนังสือประชุมพระนามเจ้านายในพระราชวงศ์ที่ทรงพระชันษายืน อันได้สำรวจเรียบเรียงขึ้นใหม่ในราชบัณฑิตยสภาพิมพ์เป็นของพระราชทานแจก เหตุที่ปรารภเรียบเรียงหนังสือเรื่องนี้ เนื่องมาแต่เมื่อครั้งพระเจ้าบรมวงศเธอ กรมหมื่นราชศักดิสโมสร ทรงบำเพ็ญพระกุศลฉลองพระชนมายุเสมอพระชันษาพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ในปีมะเส็ง พ.ศ. ๒๔๗๒ โปรดให้พิมพ์หนังสือคาถาพระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระนามพระราชโอรสธิดา ทรงชำร่วยเป็นที่ระลึก ในคำนำหนังสือนั้นข้าพเจ้าได้แสดงพระนามเจ้านายชั้นพระบรมวงศ์ซึ่งทรงพระชันษายืนเสมอหรือยิ่งกว่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกไว้ให้ปรากฏ มีจำนวนพระองค์ชาย ๖ พระองค์ พระองค์หญิง ๑๖ พระองค์ รวมเป็น ๒๒ พระองค์ด้วยกัน ต่อนั้นมาตรวจดูในหนังสือราชสกุลวงศ์ เห็นว่าเจ้านายในพระราชวงศ์ที่ควรนับว่าทรงพระชันษายืนยังมีอีกมาก แต่มิได้แสดงให้ปรากฏในครั้งนั้น บัดนี้เห็นเป็นโอกาส ด้วยพระเจ้าบรมวงศเธอ กรมหลวงสมรรัตนศิริเชษฐ์ก็ทรงพระเกียรตินับในพระบรมวงศ์ซึ่งทรงพระชันษายืนยิ่งพระองค์ ๑ จึงได้เรียบเรียงบัญชีพระนามเจ้านายที่พระชันษายืนพิมพ์ให้ปรากฏ

การที่จะกำหนดเขตต์พระชันษาว่าตั้งแต่เท่าใด จึงนับว่าเป็นพระชันษายืน ข้อนี้ข้าพเจ้าสืบวิธีกำหนดวัยของชนชาติต่าง ๆ (เห็นแปลก ๆ ดีจึงเรียบเรียงพิมพ์ไว้ให้เห็นต่อคำนำนี้ไป) ประกอบกับคติที่ไทยเรานิยมกันกำหนดว่าอายุล่วงกึ่งร้อยปีไปแล้วนับว่าอายุยืน จีนก็ถือเช่นนั้น จึงได้คัดพระนามเจ้านายซึ่งทรงพระชันษาตั้งแต่ ๕๐ ปีขึ้นไปมาเรียงลำดับในบัญชีนี้ แต่จำเป็นต้องงดพระนามเจ้านายซึ่งเห็นว่าอาจจะอยู่ในเกณฑ์พระชันษายืนเสียถึง ๒๘ พระองค์ อยู่ในพระองค์เจ้าลูกเธอสมเด็จพระบวรราชเจ้าในรัชชกาลก่อน ๆ เป็นพื้น ด้วยปรากฏในหนังสือราชสกุลวงศ์แต่วันประสูติกับว่าสิ้นพระชนม์ในรัชชกาลนั้น ๆ จะเป็นเมื่อปีใดไม่กล่าวถึง ไม่สามารถจะลงจำนวนปีพระชันษาได้

จำนวนปีพระชันษาเจ้านายที่ลงไว้ในสมุดเล่มนี้ บางทีจะมีผู้สงสัยว่าลงพระชันษาขาดไปปี ๑ ยกเป็นตัวอย่างดังเช่นสมเด็จพระอมรินทราบรมราชินี ย่อมเข้าใจกันอยู่ทั่วไปว่าพระชันษา ๙๐ แต่ตามบัญชีในสมุดเล่มนี้ลงปีพระชันษาเพียง ๘๙ ข้อนี้จะต้องอธิบายถึงวิธีนับอายุที่ไทยเราใช้กัน เรียกว่า “ปี” อย่าง ๑ “ขวบ” อย่าง ๑ (ขวบมักใช้แต่สำหรับเด็กเช่นว่า ๔ ขวบ ๕ ขวบ) แต่คำที่ใช้ว่าปีและว่าขวบนี้มีหลักที่มาต่างกันและมีมาแต่ดึกดำบรรพ์ ด้วยวิธีปฏิทินที่เราใช้ ในประเทศนี้ ใช้ตามทางจันทรคติอย่าง ๑ ตามทางสุริยคติอย่าง ๑

---

[๑] ตัวสะกดพิมพ์ตามต้นฉบับ

วิธีปฏิทินตามทางจันทรคตินั้น เดิมใช้แต่ปีเป็นเกณฑ์ไม่ใช้ศักราช คือนับตั้งแต่ปีชวดไปจนปีกุน ๑๒ ปี เป็นรอบเล็กรอบ ๑ ตั้งคำสำหรับเพิ่มท้ายชื่อปีอีกคำ ๑ เช่นว่า เอกศกโทศกเป็นต้นจนถึงจำนวน ๑๐ จึงทำให้รู้ปีแปลกกันได้ถึง ๕ รอบเล็ก (๖๐ ปี) นับเป็นรอบใหญ่รอบ ๑ แต่เมื่อครบรอบใหญ่แล้วก็ตั้งต้นเรียกปีซ้ำไปใหม่ตามวิธีนี้ ถ้าคนเกิดปีชวดจะเกิดในเดือนใดก็ตาม พอขึ้นปีฉลูก็นับว่าอายุได้ ๒ ปี ส่วนปีทางสุริยคตินั้นนับโคจรของพระอาทิตย์ครบรอบ จักราษีเต็ม ๑๒ เดือน เป็นขวบ ๑ ถ้ายังไม่ครบ ๑๒ ถึงจะเป็น ๒ ปีก็ไม่นับว่าถึงขวบ แต่ปฏิทินทางสุริยคติไม่มีชื่อปีต่างกันจึงต้องใช้ศักราชหมายปีเป็นสำคัญ มีมูลมาดังนี้

การนับอายุที่ไทยเราใช้เป็นประเพณีมาแต่โบราณ ใช้ชื่อปีเกิดเป็นสำคัญ แม้ในปัจจุบันนี้ถ้าไปถามราษฎรชาวหัวเมือง (ที่เกิดก่อนสมัยตั้งโรงเรียน) ว่าอายุได้เท่าใด ยังมีผู้ที่บอกได้แต่ว่าเกิดเมื่อปีชวดหรือปีฉลู แต่ศกใดหรือศักราชเท่าใดหารู้ไม่ บางคนก็ไม่รู้ว่าอายุของตัวเองได้เท่าใด ถึงกระนั้นเมื่อรู้ปีเกิดแล้วก็อาจรู้อายุได้ด้วย สังเกตร่างกายซึ่งเปลี่ยนแปลงในระยะรอบใหญ่ ๖๐ ปีนั้น แต่บุคคลชั้นสูงขึ้นมาย่อมรู้ศกและศักราชบอกได้สะดวก ถึงกระนั้นก็นับอายุตามปีจันทรคติเป็นประเพณีมา มิได้ถือเอาเกณฑ์เดือนและวันเป็นสำคัญ จำนวนจึงเกิน (ขวบ) ปีตามทางสุริยคติอยู่ปี ๑ เกณฑ์พระชันษาเจ้านายที่ลงในหนังสือนี้ใช้ตามศักราชอันถือเป็นขวบปีตามสุริยคติ ดังอธิบายมา จึงอาจชวนให้เห็นแปลกว่าขาดไปปี ๑

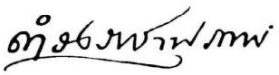

นายกราชบัณฑิตยสภา
วันที่ ๑๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๔

คำนำ [๑]

ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๒ พุทธศักราช ๒๔๙๖

หม่อมเจ้าชายอุทัยเฉลิมลาภ กับหม่อมเจ้าหยิงสุวภาพเพราพรรน ไนกรมหลวงสิงหวิกรมเกรียงไกร มาบอกฉันว่าถึงวันที่ ๕ ธันวาคม ตรงกับเดือนอ้าย ขึ้น ๙ ค่ำ ปีมะแม พ.ส. ๒๔๘๖ นี้ พระชนมายุพระบิดาของเทอจะครบ ๕ รอบ พระชันสา ๖๐ ปีบริบูรน์ เทอทั้งสองได้ทูนขอทำการฉลองพระชันสาถวายสนองพระเดชพระคุนพระบิดาก็โปรดประทานอนุญาตแล้ว ฝ่ายตัวฉันเปนตาของเทอทั้งสองคน เห็นหลานมีความกตัญญูกตเวทีต่อพระบิดาหย่างนั้น ก็ชื่นชมโสมนัสอนุโมทนาด้วย แล้วเลยคิดถึงลูกหยิงพร้อมเพราพรรนมารดาของเทอกับหม่อมเจ้าชายซงวุทธิชัยหลานชายไหย่พี่ของเทอ ซึ่งสิ้นชีพไปเสียก่อน ไม่ได้สนองพระเดชพระคุนกรมหลวงสิงห์ ฯ ด้วยไนครั้งนี้ ฉันจึงรับพิมพ์หนังสือมิตรพลีสำหรับประทานตอบแทนผู้ถวายพร ถวายกรมหลวงสิงห์ ฯ ไนนามของหม่อมเจ้าหยิงพร้อมเพราพรรน กับหม่อมเจ้าชายซงวุทธิชัย ให้ได้สนองพระเดชพระคุนด้วยกันทั้ง ๔ คนแม่ลูก

ส่วนหนังสือซึ่งจะพิมพ์เปนมิตรพลีไนงานฉลองพระชันสากรมหลวงสิงห์ ฯ นั้น ฉันเห็นมีเหมาะกับงานหยู่เรื่องหนึ่ง เรียกว่า “เจ้านายพระชันสายืน” ซึ่งฉันได้เรียบเรียงทูนเกล้า ฯ ถวายพระบาทสมเด็ดพระปกเกล้าเจ้าหยู่หัว ซงพิมพ์พระราชทานแจกงานครั้งหนึ่งเมื่อ พ.ส. ๒๔๗๔ หนังสือนั้นข้างต้นมีอธิบายวิธีกำหนดอายุเปนวัยต่าง ๆ ตามคติของชนต่างชาติแล้วถึงพระนามเจ้านายไนพระราชวงส์จักรีที่พระชันสายืน นับตั้งแต่ ๙๐ ปีอันเคยมีเปนสูงสุดลงมาจน ๕๐ ปีอันเปนต้นเขตของ “อายุยืน” เรียงเปนลำดับกันตามพระชันสา เปนท้องเรื่องของหนังสือนั้น จึงแปลกกับบัญชีพระนามเจ้านายที่ปรากตไนหนังสือเรื่องอื่น ๆ และเปนประโยชน์ประกอบประวัติสาตรด้วยอีกทางหนึ่ง เมื่อพิมพ์แจก ไครได้รับไปอ่านก็ชอบ แต่หนังสือเรื่องเจ้านายพระชันสายืนฉบับที่พิมพ์ครั้งแรก เดี๋ยวนี้วิปลาสคลาดเคลื่อนไปเสียมาก เพราะได้พิมพ์มาถึง ๑๔ ปี ไนระหว่างนั้นเจ้านายบางพระองค์สิ้นพระชนม์และบางพระองค์ที่ยังสเด็ดหยู่พระชันสาสูงขึ้น มิได้เปลี่ยนลำดับไนบัญชี พระนามหยู่ผิดที่มีมากว่าถึงประโยชน์แม้เพียงจะรักสาค่าของหนังสือไว้ ก็ควนจะชำระพิมพ์ไหม่อีกสักครั้งหนึ่ง แต่ยังมีบกพร่องข้อสำคันหย่างอื่นอีก ด้วยไนระหว่าง ๑๔ ปีที่ล่วงมา มีเจ้านายพระชันสายืนเพิ่มขึ้นอีกหลายพระองค์ กรมหลวงสิงห์ ฯ ก็หยู่ไนนั้นด้วย แต่ยังหาได้เพิ่มพระนามเข้าไนหนังสือเจ้านายพระชันสายืนให้สมกับพระเกียรติไม่จึงควนชำระพิมพ์ไหม่

เพราะเหตุนี้ด้วยอีกหย่างหนึ่งฉันเห็นว่าพิมพ์แจกไนงานฉลองพระชนมายุ ก็จะเปนสิริมงคลเหมาะดี ฉันจึงตรวดชำระต้นฉบับและไห้พิมพ์หนังสือ “เจ้านายพระชันสายืน” เปนครั้งที่ ๒ ถวายกรมหลวงสิงห์วิกรมเกรียงไกรไนงานฉลองพระชนมายุ ด้วยความรักและอธิถานขอไห้จเรินพระชันสายั่งยืนต่อไปไห้ช้านาน ทั้งไห้ซงเปนสุขสำราญเปนนิจด้วยเทอน ฯ.

วังวรดิส ๑ ธันวาคม พ.ส. ๒๔๘๖

---

[๑] ตัวสะกดพิมพ์ตามต้นฉบับ

คำนำ [๑]

ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๓ พุทธศักราช ๒๕๓๐

หนังสือเรื่อง เจ้านายพระชันษายืน ในพระราชวงศ์จักรี นี้ สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพได้ทรงเรียบเรียงทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพิมพ์พระราชทานแจกงานครั้งหนึ่งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๔ มีพระนามเจ้านายในพระราชวงศ์จักรีที่พระชันษายืนนับตั้งแต่ ๙๐ ปีอันเคยมีเป็นสูงสุดลงมาจน ๕๐ ปี ซึ่งเป็นต้นเขตของ “อายุยืน” เรียงเป็นลำดับกันตามพระชันษา เป็นท้องเรื่องของหนังสือนั้น จึงแปลกกับบัญชีพระนามเจ้านายที่ปรากฏในหนังสือเรื่องอื่น ๆ และเป็นประโยชน์ประกอบประวัติศาสตร์ด้วยอีกทางหนึ่ง

ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๘๖ สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพได้โปรดให้พิมพ์หนังสือเรื่องเดียวกันนี้อีกครั้งหนึ่ง เพื่อถวายฉลองพระชนมายุของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสิงหวิกรมเกรียงไกร ครบ ๖๐ ปี ถึงแม้ระยะเวลาพิมพ์ครั้งที่ ๒ ห่างจากที่พิมพ์ครั้งแรกเพียง ๑๔ ปี ก็ตามแต่มีคลาดเคลื่อนไปจากเดิมมาก เพราะในระหว่างนั้นมีเจ้านายบางพระองค์สิ้นพระชนม์และบางพระองค์ที่ยังดำรงพระชนม์มีชันษาสูงขึ้น แต่ยังมิได้เปลี่ยนระดับในบัญชีพระนามจึงอยู่ผิดที่ นอกจากนั้น ยังมีเจ้านายที่เข้าเขตพระชันษายืนเพิ่มขึ้นอีกหลายพระองค์ซึ่งไม่มีพระนามในบัญชีสมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ จึงทรงตรวจแก้เพิ่มเติมต้นฉบับให้ตรงกับที่เป็นจริงในขณะนั้น และทรงเขียนคำอธิบายเพิ่มเติมถึงเหตุที่ทรงพระนิพนธ์เรื่องเจ้านายพระชันษายืน และวิธีการที่ชนชาติและเผ่าต่าง ๆ วางกฎเกณฑ์เกี่ยวกับอายุคนไว้อย่างไร

ในสมัยก่อนถือกันว่าผู้ที่มีอายุตั้งแต่ ๕๐ ปีขึ้นไปก็เข้าเขตเป็นคนอายุยืนแล้ว แต่ในสมัยนี้คนโดยมากถือว่าต้องอายุถึง ๖๐ ปี หรือ ๕ รอบปีนักษัตรแล้วจึงจะเข้าเขตของคนมีอายุยืน ลูกหลานจัดการฉลองเป็นการใหญ่กว่าวันเกิดก่อน ๆ การฉลองอายุ ๕ รอบ นี้บางทีก็เรียกกันว่างานแซยิด ซึ่งเป็นคำภาษาจีน แปลว่า วันเกิด ถามคนจีนว่าทำไมจึงเรียกเฉพาะวันอายุครบ ๖๐ ปีว่าวันเกิด เขาอธิบายว่า ในวันอายุครบ ๖๐ ปีนั้น ตามปฏิทินจีน วัน เดือน ปี เกิด ในรอบ ๑๒ ปีนักษัตรต่อ ๑ รอบจะตรงกับวันแรกเกิดทุกอย่าง และอายุครบ ๕ รอบพอดีจึงถือเป็นวันเกิดครั้งใหม่ อันควรแก่การฉลองที่เรียกว่า งานแซยิด เรื่องนี้มีผู้เขียนเป็นภาษาอังกฤษเล่าไว้ในนิตยสารรายเดือนฉบับหนึ่งว่า

“ประเทศจีน มีกำหนดอายุและวัยต่าง ๆ ของคนมาแต่สมัยราชวงศ์ฮั่นปกครองแผ่นดินจีนหรืออาจเลยขึ้นไปถึงสมัยราชวงศ์จิ๋น คือพระเจ้าจิ๋นซีฮ่องเต้ที่ทรงสร้างกำแพงเมืองจีน ระหว่าง พ.ศ. ๓๒๒ – ๓๓๗

---

[๑] ตัวสะกดพิมพ์ตามต้นฉบับ

แบ่งปีเป็นรอบ ๆ ละ ๑๒ ปี เรียกชื่อปีตามชื่อสัตว์ต่าง ๆ เริ่มด้วย หนูเป็นปีที่หนึ่งและหมูเป็นปีที่สิบสอง และกำหนดวัยของคนตามรอบปี ดังนี้

วัยที่หนึ่งอายุ ๑ - ๑๒ เป็นวัยเด็ก วัยที่สองอายุ ๑๓ - ๒๔ เป็นวัยเรียน วัยที่สามอายุ ๒๕ - ๓๖ เป็นวัยเริ่มทำงานและตั้งครอบครัว วัยที่สี่อายุ ๓๗ - ๔๘ เป็นวัยเข้มแข็งก้าวหน้าในการงาน และตั้งครอบครัวเป็นหลักฐาน วัยที่ห้าอายุ ๔๙ - ๖๐ หรือ ๕ รอบปีนักษัตรเป็นวัยที่มีประสบการณ์ในชีวิตมาแล้วอย่างครบถ้วน รู้ผิดชอบชั่วดี และควรมีฐานะพอยังชีพได้โดยไม่ต้องทำงานหนัก มีบุตรโต พอทำงานเลี้ยงตนเองได้และอาจรับช่วงภาระของบิดาต่อไป เป็นวัยที่หมดห่วงและกังวล เพราะฉะนั้นเมื่ออายุครบ ๖๐ จึงเปรียบเท่ากับเกิดใหม่มาสู่วิถีชีวิตอีกแบบหนึ่งต่างกับที่ผ่านมาแล้ว”

ถ้าสมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงพระนิพนธ์เรื่องนี้จนจบก็คงจะได้ความรู้แปลก ๆ เกี่ยวกับลัทธิประเพณีของมนุษย์ในถิ่นต่าง ๆ ที่มีความเชื่อถือคล้าย ๆ กัน แต่เมื่อทรงเขียนเรื่องนี้เป็นเวลาที่ทรงพระชรามากแล้ว จึงต้องทรงหยุดเขียนเมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๖ ด้วยเหตุประชวรและไม่ได้ทรงเขียนอีกต่อไป เพราะฉะนั้นพระนิพนธ์เรื่องนี้จึงเป็นเรื่องสุดท้ายของพระองค์ท่าน

โดยที่หนังสือเรื่อง เจ้านายพระชันษายืน ในพระราชวงศ์จักรี เป็นหนังสือที่ผู้ทรงพระนิพนธ์ทรงถือว่าเป็นสิริมงคล คณะกรรมการมูลนิธิสมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ และหม่อมเจ้าจงจิตรถนอม ดิศกุล พระธิดา จึงเห็นควรจะได้พิมพ์ขึ้นใหม่ให้ถูกต้องตรงกับที่เป็นจริงในขณะนี้ เพื่อทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานแจกในงานเฉลิมพระชนมพรรษาครบ ๖๐ ปี อันเป็นศุภวาระมงคลที่ยิ่งใหญ่

เนื่องจากในปีนี้เป็นปีที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชันษาครบ ๖๐ พรรษา พระนามเจ้านายที่ปรากฏในหนังสือนี้เป็นพระนามเจ้านายที่ทรงถือกำเนิดในพระราชวงศ์จักรี และสมเด็จพระบรมราชชนนี มีลำดับนับแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมราชชนนี พระราชโอรส พระราชธิดา และพระราชนัดดา ที่ทรงพระยศแต่ชั้นพระองค์เจ้าและพระชันษาตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไป รวมทั้งฝ่ายพระราชวังหลวงและพระราชวังบวร

ขอผู้ที่ได้รับพระราชทานหนังสือนี้ไปจงร่วมใจกันถวายพระพรแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ขอให้ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน

คณะกรรมการ
มูลนิธิสมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ
และหม่อมเจ้าจงจิตรถนอม ดิศกุล พระธิดา

พระราชลัญจกรสำหรับแผ่นดินและประจำพระองค์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช
รูปปทุมอุณาโลม ประดิษฐานบริเวณบานประตูพระวิหาร ทิศตะวันตก วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจ
พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช มีพระนามเดิมว่าด้วงหรือทองด้วง เสด็จพระราชสมภพ ณ กรุงศรีอยุธยา เมื่อวันพุธ แรม ๕ ค่ำ เดือน ๔ ปีมะโรง จุลศักราช ๑๐๙๘ ตรงกับวันที่ ๒๐ มีนาคม พุทธศักราช ๒๒๗๙ ในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ (พุทธศักราช ๒๒๗๕ - ๒๓๐๑) ทรงเป็นบุตรพระอักษรสุนทร (ทองดี) ข้าราชการ กรมอาลักษณ์ สืบเชื้อสายมาจากเจ้าพระยาโกษาธิบดี (ปาน) เสนาบดีกรมพระคลังในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช กับท่านหยก (ดาวเรือง) ธิดาเศรษฐีจีน มีพระเชษฐภคินี ๒ พระองค์ คือ สมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระยาเทพสุดาวดี และสมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระศรีสุดารักษ์ มีพระเชษฐา ๑ พระองค์ คือ พระเจ้ารามณรงค์ พระราชอนุชา ๒ พระองค์ คือ พระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท และเจ้าฟ้ากรมหลวงจักรเจษฎา และมีพระขนิษฐา ๑ พระองค์ คือ กรมหลวงนรินทรเทวี

เมื่อทรงเจริญพระชนมพรรษา ทรงเข้ารับราชการเป็นมหาดเล็กในสมเด็จเจ้าฟ้าอุทุมพร กรมขุนพรพินิต เมื่อพระชนมพรรษาครบ ๒๑ พรรษา ได้เสด็จออกทรงพระผนวช ณ วัดมหาทลาย เป็นเวลา ๑ พรรษา หลังจากทรงลาพระผนวชแล้วกลับเข้ารับราชการเป็นมหาดเล็กหลวงอีกครั้ง ครั้นพระชนมพรรษาได้ ๒๕ พรรษา สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสุริยาศน์อมรินทร์ (พุทธศักราช ๒๓๐๑ - ๒๓๑๐) พระมหากษัตริย์ลำดับสุดท้ายแห่งกรุงศรีอยุธยา ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งเป็น **หลวงยกกระบัตร** ออกไปรับราชการที่เมืองราชบุรี

พุทธศักราช ๒๓๑๑ ภายหลังจากกรุงศรีอยุธยาเสียกรุงแก่พม่าและสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ได้ทรงสถาปนากรุงธนบุรีขึ้นแล้ว พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้เสด็จเข้ามาทรงรับราชการในกรุงธนบุรี ทรงได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น **พระราชวรินทร์** ในกรมพระตำรวจหลวง ได้โดยเสด็จสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรียกทัพไปปราบเจ้าพิมายเป็นครั้งแรก โดยมีหน้าที่ตีด่านขุนทด และด่านกระโทก เมื่อเสร็จศึกสงครามครั้งนี้แล้ว ทรงได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น **พระยาอภัยรณฤทธิ์** จางวางกรมพระตำรวจ

ต่อจากนั้นทรงได้รับความไว้วางพระราชหฤทัยให้เป็นแม่ทัพไปปราบหัวเมืองต่าง ๆ ของเขมรและลาว ได้สำเร็จอีกหลายครั้ง สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานบำเหน็จความชอบให้สถาปนาบรรดาศักดิ์สูงขึ้นโดยลำดับ กล่าวคือ พุทธศักราช ๒๓๑๓ ทรงได้รับการสถาปนาขึ้นเป็น **พระยายมราช** และทรงทำหน้าที่สมุหนายกด้วย ในปีต่อมา ทรงได้รับการสถาปนาขึ้นเป็น **เจ้าพระยาจักรี** ที่สมุหนายก และพุทธศักราช ๒๓๑๙ ทรงได้รับการสถาปนาขึ้นเป็น **สมเด็จเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก พิลึกมหึมา ทุกนัคราระอาเดช นเรศราชสุริยวงศ์ องค์อัครบาทมุลกากร บวรรัตนปรินายก** รับพระราชทานเครื่องยศอย่างเจ้าต่างกรม

ครั้นพุทธศักราช ๒๓๒๔ ได้เกิดเหตุจลาจลขึ้นในกรุงธนบุรี เนื่องจากสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมีพระราชอัธยาศัยผิดปกติไปจากเดิม ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ราษฎรและพระภิกษุทั้งหลาย พระยาสรรค์จึงก่อกบฏขึ้นแล้วควบคุมสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีไปกักขังไว้ ได้เกิดการสู้รบกันระหว่างฝ่ายบ้านเมืองกับฝ่ายกบฏ เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้สมเด็จเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก ซึ่งยกทัพไปปราบจลาจลที่เมืองเขมร

ต้องยกทัพกลับกรุงธนบุรีทันที เมื่อสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงถูกสำเร็จโทษแล้ว มุขอำมาตย์ราชมนตรีและราษฎรทั้งหลายก็พร้อมกันกราบบังคมทูลเชิญสมเด็จเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก ให้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์สืบไป เมื่อวันที่ ๕ เมษายน พุทธศักราช ๒๓๒๕ ในขณะที่มีพระชนมพรรษาได้ ๕๗ พรรษา ต่อมาได้ทรงประกอบพระราชพิธีปราบดาภิเษก เมื่อวันที่ ๑๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๓๒๕ และทรงสถาปนาพระบรมราชจักรีวงศ์ตามโบราณราชประเพณี

เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติแล้ว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ย้ายพระนครมาทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา เยื้องกับกรุงธนบุรี พระนครแห่งเดิม ด้วยมีพระราชดำริว่า ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยามีลักษณะภูมิประเทศเป็นชัยภูมิดีกว่าฝั่งตะวันตก ทั้งการป้องกันข้าศึกและการขยายพระนครในอนาคตซึ่งจะสามารถทำได้โดยสะดวก ในการนี้ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พระยาธรรมาธิกรณ์ (บุญรอด) กับพระยาวิจิตรนาวี เป็นแม่กองคุมช่างและไพร่ไปวัดกะที่สร้างพระนครใหม่ทางฝั่งตะวันออก ทรงประกอบพิธียกเสาหลักเมือง เมื่อวันอาทิตย์ขึ้น ๑๐ ค่ำ เดือน ๕ ปีขาล จุลศักราช ๑๑๔๔ เวลา ๐๖.๕๔ นาฬิกา ตรงกับวันที่ ๒๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๓๒๕ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ก่อสร้างพระบรมมหาราชวังขึ้นในบริเวณที่ซึ่งพระยาราชาเศรษฐีและชาวจีนตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่แต่ก่อนตั้งแต่ครั้งกรุงธนบุรี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พระยาราชาเศรษฐีและชาวจีนเหล่านั้นย้ายไปตั้งบ้านเรือนอยู่ ณ ที่สวนตั้งแต่คลองวัดสามปลื้มไปจนถึงคลองวัดสามเพ็ง ในชั้นแรกได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ก่อสร้างพระราชนิเวศน์มณเฑียรสถานล้อมด้วยปราการระเนียดไม้ไว้ก่อน สำหรับการประกอบพระราชพิธีปราบดาภิเษกโดยสังเขป และเป็นที่ประทับชั่วคราว เมื่อทรงประกอบพระราชพิธีปราบดาภิเษกโดยสังเขปเสร็จแล้ว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ดำเนินการก่อสร้างพระบรมมหาราชวัง พระราชวังบวรสถานมงคล และพระนครต่อไป การก่อสร้างในครั้งนั้นได้มีการเกณฑ์ไพร่หลวงและไพร่เลขหัวเมืองให้ทำอิฐขึ้นใหม่บ้าง และให้รื้อเอาอิฐกำแพงที่กรุงศรีอยุธยาลงมาบ้าง เพื่อสร้างกำแพงพระนคร และพระบรมมหาราชวัง และเกณฑ์ไพร่เลขหัวเมืองเขมรกับเวียงจันทน์ และข้าราชการหัวเมืองเข้ามาช่วยกันขุดรากก่อกำแพงพระนคร สร้างป้อมต่าง ๆ รอบพระนคร พร้อมทั้งก่อกำแพงและสร้างป้อมประตูรอบพระบรมมหาราชวัง และพระราชวังบวรสถานมงคล สร้างปราสาทราชมณเฑียร และสร้างวัดพระศรีรัตนศาสดารามขึ้นในพระบรมมหาราชวัง เพื่อเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร

การสร้างพระนครใหม่นี้ แล้วเสร็จเมื่อพุทธศักราช ๒๓๒๘ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตั้งการพระราชพิธีสมโภชเฉลิมฉลองอย่างมโหฬารพร้อมกับการสมโภชวัดพระศรีรัตนศาสดารามเป็นเวลา ๓ วัน พระราชทานนามพระนครใหม่ให้ต้องด้วยนามพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากรอันเป็นมงคลยิ่งต่อบ้านเมืองว่า *“กรุงเทพมหานคร บวรรัตนโกสินทร์ มหินทรายุธยา มหาดิลกภพ นพรัตนราชธานีบุรีรมย์ อุดมราชนิเวศน์มหาสถาน อมรพิมานอวตารสถิต สักกะทัตติยวิษณุกรรมประสิทธิ์”* (ต่อมาพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหามงกุฎ พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระสยามเทวมหามกุฏวิทยมหาราช ทรงแปลงสร้อย “บวรรัตนโกสินทร์” เป็น “อมรรัตนโกสินทร์”) เรียกโดยย่อว่า “กรุงรัตนโกสินทร์”

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจในการทะนุบำรุงและรักษาราชอาณาจักรให้เจริญรุ่งเรืองและดำรงอยู่อย่างมั่นคง จะเห็นได้ว่า *ด้านการสงคราม* ต้องทรงทำศึกสงครามป้องกันราชอาณาจักรและขยายพระราชอาณาเขตหลายครั้ง *ด้านกฎหมาย* ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า

โปรดกระหม่อมให้ผู้มีความรู้ในราชประเพณีและการบริหารราชการแผ่นดิน ร่วมกันชำระและปรับปรุง การวางระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติราชการไว้เป็นหลักฐาน รวมทั้งการชำระพระราชกำหนดกฎหมายที่ยึดถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่ครั้งโบราณให้ถูกต้อง และรวมกฎหมายที่ทรงตราขึ้นใหม่เข้าไว้ด้วยกัน แล้วจัดเป็นหมวดหมู่เรียกว่า กฎหมายตราสามดวง หรือ ประมวลกฎหมายรัชกาลที่ ๑ *ด้านศาสนา* ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีการสังคายนาพระไตรปิฎก ตรากฎหมายพระสงฆ์ จัดระเบียบพระสงฆ์ใหม่ สร้างพระอารามขึ้นใหม่ และมีการบูรณปฏิสังขรณ์พระอารามต่าง ๆ ที่มีอยู่แต่เดิมทั้งในเขตพระนครและหัวเมืองเป็นจำนวนมาก *ด้านวัฒนธรรม* ทรงฟื้นฟูศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม ทรงฟื้นฟูขนบธรรมเนียมและราชประเพณีต่าง ๆ ที่มีมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา เช่น พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระราชพิธีโสกันต์ พระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ประเพณีการเล่นสักวา ประเพณีเทศน์มหาชาติ ประเพณีเสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานผ้าพระกฐิน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้นักปราชญ์ราชกวีช่วยกันแปลชำระเรียบเรียงพระราชพงศาวดาร และวรรณคดีต่าง ๆ ตลอดรัชกาล เช่น พระราชพงศาวดารฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) พงศาวดารเหนือ วรรณกรรมเรื่องสามก๊ก ไซ่ฮั่น ราชาธิราช ไตรภูมิโลกวินิจฉัย รัตนพิมพวงศ์ สังคีติยวงศ์ เป็นต้น อีกทั้งยังทรงพระราชนิพนธ์วรรณกรรมไว้หลายเรื่อง เช่น คำกลอนบทละครเรื่องรามเกียรติ์ คำกลอนบทละครเรื่องอิเหนา คำกลอนบทละครเรื่องอุณรุท กลอนเพลงยาวนิราศเรื่องรบพม่าที่ท่าดินแดง เป็นต้น

พระราชกรณียกิจด้านต่าง ๆ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้ทรงปฏิบัตินั้น กล่าวได้ว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง ด้วยเป็นรากฐานและแบบอย่างของการพัฒนาความเป็นชาติไทยสืบต่อมาจวบจนปัจจุบัน

พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจ

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจ
พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

๑.๑ พระราชประวัติ

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๑๐ แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ พระนามเดิม สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าวชิราลงกรณ เป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร กับ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เสด็จพระราชสมภพ ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต เมื่อวันจันทร์ ที่ ๒๘ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๙๕ มีพระเชษฐภคินี ๑ พระองค์ คือ ทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี และพระขนิษฐภคินี ๒ พระองค์ คือ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร มหาวชิราลงกรณวรราชภักดีสิริกิจการิณีพีรยพัฒน รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี

ขณะยังทรงพระเยาว์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงศึกษาเบื้องต้น ณ โรงเรียนจิตรลดา พระราชวังดุสิต ถึงพุทธศักราช ๒๕๐๙ จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปทรงศึกษาที่สหราชอาณาจักร ณ โรงเรียนคิงส์มีด เมืองซีฟอร์ด แคว้นซัสเซกส์ และโรงเรียนมิลล์ฟิลด์ เมืองสตรีท แคว้นซอมเมอร์เซท จนถึงพุทธศักราช ๒๕๑๓ จึงเสด็จพระราชดำเนินไปทรงศึกษาวิชาการทหาร ณ เครือรัฐออสเตรเลีย ตามที่ตั้งพระราชหฤทัยไว้ เริ่มจากระดับเตรียมทหารที่คิงส์สกูล นครซิดนีย์ และวิชาการทหารชั้นสูง ที่ราชวิทยาลัยนายร้อยทหารบกดันทรูน กรุงแคนเบอร์รา หลังจากทรงสำเร็จการศึกษาและเสด็จพระราชดำเนินกลับประเทศไทย ทรงเข้าศึกษาต่อ ณ โรงเรียนเสนาธิการทหารบก หลักสูตรประจำ รุ่นที่ ๕๖ จากนั้น ทรงศึกษาต่อ ณ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชานิติศาสตร์ รุ่นที่ ๒ ทรงสำเร็จการศึกษานิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ ๒) ต่อมา ทรงเข้ารับการศึกษา ณ วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรแห่งสหราชอาณาจักร

ขณะทรงศึกษา ณ โรงเรียนจิตรลดา เมื่อวันพุธ ที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๐๖

ทรงโบกพระหัตถ์ลา ในโอกาสที่จะเสด็จพระราชดำเนินกลับไปทรงศึกษาต่อ ณ สหราชอาณาจักร

ทรงเข้ารับการศึกษาในวิทยาลัยการทหารชั้นสูง ณ ราชวิทยาลัยนายร้อยทหารบกดันทรูน กรุงแคนเบอร์รา เครือรัฐออสเตรเลีย ในหลักสูตรภาควิชาทหาร ระหว่างพุทธศักราช ๒๕๑๕ ถึงพุทธศักราช ๒๕๑๙

ทรงเข้าร่วมในพิธีถวายสัญญาบัตรยศ พิธีสวนสนาม และพิธีมอบปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษา จากราชวิทยาลัยนายร้อยทหารบกดันทรูน กรุงแคนเบอร์รา เครือรัฐออสเตรเลีย เมื่อวันศุกร์ ที่ ๑๙ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๑๘

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสนพระราชหฤทัยเป็นพิเศษในด้านการบิน ทรงศึกษาหลักสูตรการบินทั้งของกองทัพบกและกองทัพอากาศ ตลอดจนเสด็จพระราชดำเนินไปทรงศึกษาเทคนิคการบินจากสหรัฐอเมริกา รวมถึงหลักสูตรนักบินพาณิชย์จากสถาบันการบินพลเรือน ทรงพระปรีชาสามารถในการขับอากาศยานหลากหลายแบบ ทั้งอากาศยานทหารและอากาศยานพาณิชย์ ทรงปฏิบัติหน้าที่ครูการบิน พระราชทานการฝึกสอนทั้งภาควิชาการ และภาคปฏิบัติแก่นักบินของกองทัพอากาศ นอกจากนี้ ยังทรงสนพระราชหฤทัยด้านภาษาและวรรณศิลป์ ทรงพระราชนิพนธ์บทประพันธ์ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองพระราชทานแก่บุคคลในโอกาสต่าง ๆ ส่วนด้านภูมิสถาปัตยกรรม ได้พระราชทานแนวพระราชดำริและพระบรมราชวินิจฉัยในการออกแบบ วางผัง ตกแต่งและจัดภูมิทัศน์อาคารสถานที่สำคัญหลายแห่ง อาทิ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต พระตำหนักศิรินภาลัย วังศุโขทัย

ฉลองพระองค์เครื่องแบบนักบินเครื่องบินขับไล่

ขณะทรงฝึกบินเครื่องบินประเภทต่าง ๆ

อนึ่ง เมื่อวันพฤหัสบดี ที่ ๒๘ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๑๕ หลังจากทรงเจริญพระชนมพรรษา ๒๐ พรรษาบริบูรณ์แล้ว พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สถาปนาพระราชอิสริยยศขึ้นเป็น สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร เฉลิมพระนามตามที่จารึกในพระสุพรรณบัฏว่า “สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร สิริกิติยสมบูรณสวางควัฒน์ วรขัตติยราชสันตติวงศ์ มหิตลพงศอดุลยเดช จักรีนเรศ ยุพราชวิสุทธ สยามมกุฎราชกุมาร”

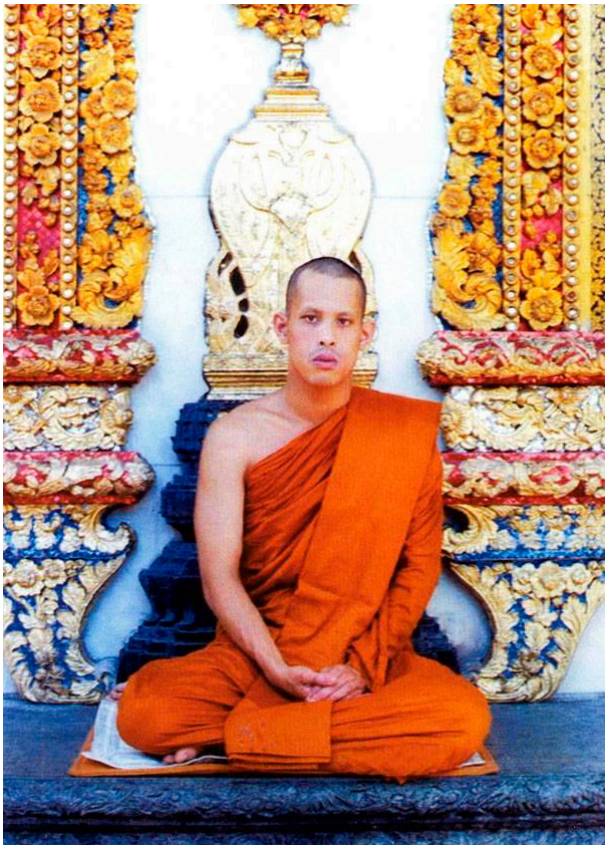

พระบรมฉายาลักษณ์ขณะทรงพระผนวช ฉาย ณ พระอุโบสถวัดบวรนิเวศวิหาร

วันจันทร์ ที่ ๖ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๒๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชศรัทธาทรงพระผนวชในพระพุทธศาสนา ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม มีสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวราลงกรณ (วาสน์ วาสโน) วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม ขณะทรงดำรงสมณศักดิ์ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก เป็นพระราชอุปัชฌาจารย์ และสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน) วัดบวรนิเวศวิหาร ขณะทรงดำรงสมณศักดิ์ สมเด็จพระญาณสังวร เป็นพระราชกรรมวาจาจารย์ ทรงได้รับพระสมณฉายาว่า “วชิราลงฺกรโณภิกขุ” ประทับ ณ พระตำหนักปั้นหยา วัดบวรนิเวศวิหาร ตั้งแต่วันจันทร์ ที่ ๖ ถึงวันจันทร์ ที่ ๒๐ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๒๑ จึงทรงลาพระผนวช

สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ
เจ้าฟ้าพัชรกิติยาภา นเรนทิราเทพยวดี
กรมหลวงราชสาริณีสิริพัชร
มหาวัชรราชธิดา

สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ
เจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา

สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ
เจ้าฟ้าทีปังกรรัศมีโชติ
มหาวชิโรตตมางกูร สิริวิบูลยราชกุมาร

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชโอรสและพระราชธิดา ๓ พระองค์ คือ

๑. สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าพัชรกิติยาภา นเรนทิราเทพยวดี กรมหลวงราชสาริณีสิริพัชร มหาวัชรราชธิดา
ประสูติเมื่อวันพฤหัสบดี ที่ ๗ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๒๑

๒. สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา
ประสูติเมื่อวันพฤหัสบดี ที่ ๘ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๓๐

๓. สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าทีปังกรรัศมีโชติ มหาวชิโรตตมางกูร สิริวิบูลยราชกุมาร
ประสูติเมื่อวันศุกร์ ที่ ๒๙ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๔๘

วันพฤหัสบดี ที่ ๑๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๙ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เสด็จสวรรคต ต่อมา เมื่อวันพฤหัสบดี ที่ ๑ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๙ ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่ประธานรัฐสภา กราบบังคมทูลอัญเชิญสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จขึ้นทรงดำรงสิริราชสมบัติสืบราชสันตติวงศ์เป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๑๐ แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ เฉลิมพระปรมาภิไธยว่า **“สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร”**

วันพุธ ที่ ๑ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๖๒ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงประกอบพระราชพิธีราชาภิเษกสมรสกับพลเอกหญิง สุทิดา วชิราลงกรณ์ ณ อยุธยา ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต และมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สถาปนาพลเอกหญิง สุทิดา วชิราลงกรณ์ ณ อยุธยา พระอัครมเหสี เป็นสมเด็จพระราชินีสุทิดา ต่อมาในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สถาปนาสมเด็จพระราชินีสุทิดาเป็น **“สมเด็จพระนางเจ้าสุทิดา พัชรสุธาพิมลลักษณพระบรมราชินี”**

วันเสาร์ ที่ ๔ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๖๒ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกตามโบราณราชประเพณี เฉลิมพระปรมาภิไธยตามที่จารึกในพระสุพรรณบัฏว่า **“พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ มหิศรภูมิพลราชวรางกูร กิติสิริสมบูรณอดุลยเดช สยามินทราธิเบศรราชวโรดม บรมนาถบพิตร พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว”**

๑.๒ พระราชกรณียกิจ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อบ้านเมืองและอาณาประชาราษฎร์มาแต่ยังทรงพระเยาว์ ได้โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ไปทรงเยี่ยมราษฎรในทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ต่อมา ขณะทรงดำรงพระราชอิสริยยศสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร ก็ได้ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจแทนพระองค์ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทั้งงานพระราชพิธี งานด้านการศึกษา ศาสนา สังคม สาธารณสุข การทหาร และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ยังประโยชน์แก่บ้านเมืองเป็นอเนกประการ ครั้นเมื่อเสด็จขึ้นทรงดำรงสิริราชสมบัติ จึงมีพระราชปณิธานที่จะทรงสืบสาน รักษา และต่อยอดพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระบรมชนกนาถ และสมเด็จพระบรมราชชนนี เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎร และยังความผาสุกร่มเย็นแก่บ้านเมืองสืบไป ดังพระปฐมบรมราชโองการในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก เมื่อวันเสาร์ ที่ ๔ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๖๒ ว่า **“เราจะสืบสาน รักษา และต่อยอด และครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งอาณาราษฎรตลอดไป”**

พระราชกรณียกิจสำคัญ อาทิ

๑.๒.๑ ด้านการศึกษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศให้มีคุณภาพด้วยการส่งเสริมการศึกษา เนื่องจากการศึกษาจะช่วยสร้างโอกาสให้ได้เรียนรู้วิชาการต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ประกอบอาชีพและพัฒนาความรู้ความสามารถ อันจะเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศโดยลำดับ ชาติที่จะเจริญรุ่งเรืองได้นั้น ย่อมเป็นผลมาจากประชาชนในชาติเป็นผู้มีการศึกษา มีความรู้ความสามารถที่จะช่วยพัฒนาบ้านเมืองให้ก้าวหน้า ทั้งนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาทุกระดับ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานพระบรมราโชบายด้านการศึกษาว่า การศึกษาต้องมุ่งสร้างพื้นฐานให้แก่ผู้เรียน ๔ ด้าน ๑) มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง ๒) มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง มีคุณธรรม ๓) มีงานทำ มีอาชีพ และ ๔) เป็นพลเมืองที่ดี

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจที่มีคุณูปการยิ่งแก่วงการการศึกษาไทย ทรงมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับตามหลักสูตร จึงได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ในการจัดสร้างโรงเรียนในท้องถิ่นทุรกันดารทั่วประเทศ และทรงรับโรงเรียนต่าง ๆ ไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ นอกจากนี้ ยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานประกาศนียบัตร ทุนการศึกษา และรางวัลแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพื่อเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมกำลังใจให้นักเรียนมีความมานะอุตสาหะในการศึกษาเล่าเรียนมากยิ่งขึ้น

เสด็จลง ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินี พระราชทานทุนการศึกษาพระราชทานสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร (ม.ท.ศ.) รุ่นที่ ๑๖ ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๗ เมื่อวันเสาร์ ที่ ๒๘ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๖๗

พระราชกรณียกิจด้านการศึกษาที่สำคัญยิ่งอีกประการหนึ่ง คือ การดำเนิน “โครงการทุนการศึกษาสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร” ในพุทธศักราช ๒๕๕๒ ด้วยพระราชปณิธานมุ่งมั่นในการสร้างความรู้ และสร้างโอกาสแก่เยาวชนไทยที่มีความประพฤติดี มีความสามารถในด้านการศึกษา ให้ได้รับโอกาสทางการศึกษา ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จนสำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ตามความสามารถของแต่ละคน ต่อมาในพุทธศักราช ๒๕๕๓ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดตั้ง “มูลนิธิทุนการศึกษาพระราชทานสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร (ม.ท.ศ.)” โดยทรงเป็นองค์ประธานมูลนิธิ และให้นำโครงการทุนการศึกษาพระราชทานมาอยู่ภายใต้การดำเนินงานของมูลนิธิทุนการศึกษาพระราชทาน ฯ เพื่อให้เกิดความมั่นคง ต่อเนื่องและยั่งยืน

ปัจจุบัน นักเรียนทุนการศึกษาพระราชทาน สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาต่าง ๆ ที่เป็นที่ต้องการของสังคม อาทิ แพทยศาสตร์ พยาบาลศาสตร์ เกษตรศาสตร์ รัฐศาสตร์ ครุศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ ได้เข้าทำงานในหน่วยงานภาครัฐและเอกชน บางส่วนกลับไปปฏิบัติราชการยังภูมิลำเนาของตนเอง

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณและสายพระเนตรอันยาวไกลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชกรณียกิจด้านการศึกษาจึงได้สร้างโอกาสอันยิ่งใหญ่ให้แก่เยาวชนไทยทั่วประเทศ อันเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคน พัฒนาชาติ และนำพาสังคมไทยให้ก้าวไปสู่ความเจริญมั่นคงอย่างยั่งยืน

เสด็จพระราชดำเนินไปทรงหว่านข้าว ณ บริเวณแปลงนาเกษตร หมู่ที่ ๕ ตำบลบางงาม อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี เมื่อวันจันทร์ ที่ ๓๑ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๔๓

๑.๒.๒ ด้านการเกษตร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงให้ความสำคัญต่องานด้านเกษตรกรรมทุกแขนง ขณะทรงดำรงพระราชอิสริยยศสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร ได้เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ไปในการพระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ เพื่อพระราชทานขวัญและกำลังใจแก่เกษตรกรในการประกอบอาชีพ และทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจดังกล่าวสืบเนื่องมาจนปัจจุบัน พระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์และทรงส่งเสริมงานด้านเกษตรกรรมอย่างครบวงจร ทั้งการพัฒนาผลผลิตและยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดตั้งโครงการคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ให้บริการความรู้ทั้งด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และให้คำปรึกษาแก้ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ แก่เกษตรกร พระราชทานทุนสำหรับการวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์เกษตรแก่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และพระราชทานที่ดินส่วนพระองค์จัดสร้างศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตรบนพื้นที่สูงภาคเหนือ “เกษตรวิชญา” ที่อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น

พุทธศักราช ๒๕๖๓ ช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (โควิด-๑๙) ส่งผลให้มีแรงงานถูกเลิกจ้างเป็นจำนวนมาก ต้องกลับไปอยู่ภูมิลำเนา ทำให้ขาดรายได้มาจุนเจือครอบครัว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงติดตามสถานการณ์การแพร่ระบาดอย่างใกล้ชิด และทรงให้ความสำคัญกับความทุกข์ยากของราษฎรทั่วทุกพื้นที่ จึงพระราชทานพระบรมราโชบายให้จัดทำ **“โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ ต้านภัยโควิด-๑๙”** โดยพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำที่ดินใน “โครงการฟาร์มตัวอย่าง” ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ๓๐ แห่งจากจำนวน ๖๑ แห่ง ภายใน ๑๗ จังหวัด มาใช้สนับสนุนการจ้างงาน และน้อมนำแนวพระราชดำริเกษตรทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มาใช้สนับสนุนการจ้างงาน เพื่อให้ประชาชนมีรายได้ สร้างอาชีพได้อย่างยั่งยืน โดยไม่ต้องละทิ้งถิ่นฐานของตนเอง ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งขึ้น สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงทั้งภายในระดับจังหวัดและระดับประเทศ

เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรการบูรณะโบราณสถานปราสาทหินพิมาย ด้วยเทคนิคอนัสติโลซิส (ANASTYLOSIS)
โดยมีหม่อมเจ้ายาใจ จิตรพงศ์ และหม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล เป็นผู้ถวายคำบรรยาย
ณ ปราสาทหินพิมาย อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันพุธ ที่ ๑๙ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๑๐

เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินี ไปทอดพระเนตรการแสดงโขน
มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง
รอบปฐมทัศน์ เรื่อง รามเกียรติ์ ตอน “พระจักราวตาร” เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ
๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๗ และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง
ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๙๒ พรรษา ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๗ ณ หอประชุมใหญ่ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย
เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร เมื่อวันอาทิตย์ ที่ ๓ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๖๗

๑.๒.๓ ด้านศิลปวัฒนธรรม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชหฤทัยตั้งมั่นที่จะทรงสืบสานพระราชปณิธานในการบำเพ็ญพระราชกรณียกิจ เพื่อธำรงไว้ซึ่งมรดกศิลปวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของชาติอาทิ ด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรโบราณสถานและแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมทั้งในประเทศและต่างประเทศ ด้านนาฏศิลป์และดนตรี ทรงสืบสาน รักษา

และต่อยอดพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ในการอนุรักษ์การแสดงโขน ทั้งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดแสดงโขนกลางแปลง พระราชทานในหลายโอกาส ประกอบกับความร่วมแรงร่วมใจของภาครัฐภาคเอกชนในการธำรงรักษา สืบทอด และเผยแพร่มรดกศิลปวัฒนธรรมดังกล่าว องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization : UNESCO) ได้ขึ้นทะเบียนการแสดงโขนในประเทศไทย เป็นตัวแทนมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้แห่งมวลมนุษยชาติ (Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity) เมื่อพุทธศักราช ๒๕๖๑ เป็นการขึ้นทะเบียนมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ครั้งแรกของประเทศไทย

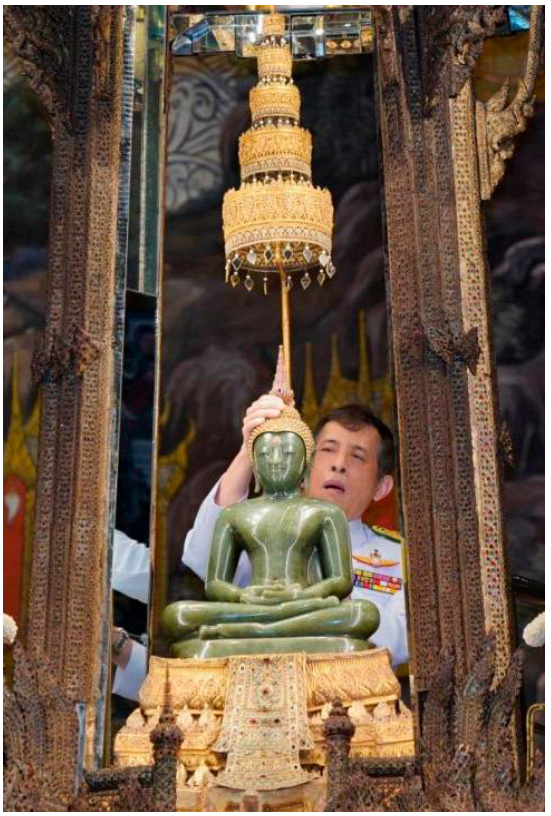

เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปลี่ยนเครื่องทรงฤดูหนาวเป็นเครื่องทรงฤดูร้อน ถวายพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม พระบรมมหาราชวัง เมื่อวันศุกร์ ที่ ๑๘ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๖๕

๑.๒.๔ ด้านการศาสนา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชศรัทธาในพระบวรพุทธศาสนาอย่างมั่นคง ทรงประกาศพระองค์เป็นพุทธมามกะ เมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๙ รวมถึงในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พุทธศักราช ๒๕๖๒ นอกจากนี้ ยังทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจเนื่องในพระพุทธศาสนาทุกโอกาส อาทิ ทรงเปลี่ยนเครื่องทรงพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม พระราชพิธีเนื่องในวันสำคัญทางศาสนา ได้แก่ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา และวันอาสาฬหบูชา รวมทั้งการพระราชพิธีจรและพิธีต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดพิธีมหามงคลเจริญพระพุทธมนต์ในโอกาสสำคัญ ณ พระลานพระราชวังดุสิต รวมทั้งจัดพิมพ์หนังสือบทเจริญพระพุทธมนต์พระราชทานแก่ประชาชนที่มาร่วมพิธีเพื่อเป็นพระราชกุศลธรรมทาน

เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินี
ไปพระราชทานรางวัลการทดสอบการอัญเชิญพระมหาคัมภีร์อัลกุรอานระดับประเทศ ครั้งที่ ๑๗ ประจำปี ๒๕๖๗
ณ มัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี เมื่อวันเสาร์ ที่ ๒๘ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๖๗

นอกจากพระราชกรณียกิจในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ยังทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภกศาสนาทุกศาสนา และทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจเนื่องในกิจกรรมของศาสนาอื่น ๆ ทั้งศาสนาคริสต์ อิสลาม พราหมณ์ - ฮินดู และซิกข์ อย่างสม่ำเสมอและเท่าเทียม

เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสายบุรี อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี
เมื่อวันอังคาร ที่ ๑๖ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๖

เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดศูนย์มหาวชิราลงกรณ ธัญบุรี สถาบันมะเร็งแห่งชาติ
อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี
เมื่อวันศุกร์ ที่ ๒๐ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๔๔

๑.๒.๕ ด้านการแพทย์และการสาธารณสุข พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงตระหนักว่าปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศให้มั่นคง คือ การดูแลชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้ผาสุก และปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ทรงเล็งเห็นถึงปัญหาการขาดแคลนแพทย์และการบริการด้านสาธารณสุข พระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์แก่โครงการ **“โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราช”** ในท้องถิ่นทุรกันดารทั่วประเทศ ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๒๐ ทรงเป็นองค์ประธานอำนวยการจัดสร้างอาคาร “ศูนย์โรคหัวใจสมเด็จพระบรมราชินีนาถ” โรงพยาบาลศิริราช เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๓๕ นอกจากนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดตั้งโครงการกาญจนบารมี เพื่อช่วยเหลือผู้ป่วยมะเร็งยากไร้ และทรงเป็นองค์ประธานจัดสร้างศูนย์บำบัดรักษาผู้ป่วยโรคมะเร็ง จังหวัดปทุมธานี พระราชทานนามว่า **“ศูนย์มหาวชิราลงกรณ ธัญบุรี สถาบันมะเร็งแห่งชาติ”** พุทธศักราช ๒๕๔๓ เพื่อรักษาผู้ป่วยโรคมะเร็งทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจแห่งแรกของประเทศ นอกจากนี้ ยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดสร้างโรงพยาบาลสงเคราะห์พระสงฆ์ที่อาพาธ เนื่องในโอกาสมหามงคลทรงเจริญพระชนมพรรษา ๕๐ พรรษา พุทธศักราช ๒๕๔๕ และเมื่อพุทธศักราช ๒๕๖๒ พระราชทานพระราชทรัพย์ จำนวน ๒,๔๐๐ ล้านบาท แก่โรงพยาบาล วิทยาลัยแพทย์และพยาบาล และสถานพยาบาล จำนวน ๒๗ แห่งทั่วประเทศ เพื่อจัดซื้อเครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ ทั้งยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดตั้งหน่วยแพทย์เคลื่อนที่พระราชทาน เพื่อดูแลรักษาสุขภาพประชาชน

ทรงเยี่ยม และพระราชทานถุงพระราชทานแก่ผู้ต้องขังป่วย
ในโอกาสเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดโครงการราชทัณฑ์ปันสุข ทำความ ดี เพื่อชาติ ศาสน์ กษัตริย์
ณ ทัณฑสถานโรงพยาบาลราชทัณฑ์ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร เมื่อวันเสาร์ ที่ ๒๘ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๖๒

เครื่องมือแพทย์พระราชทาน

ห้องตรวจหาเชื้อ (Modular Swab Unit)

พุทธศักราช ๒๕๖๒ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แต่งตั้ง**คณะกรรมการโครงการราชทัณฑ์ปันสุข ทำความ ดี เพื่อชาติ ศาสน์ กษัตริย์** พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินี ทรงเป็นองค์ประธานที่ปรึกษา สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าพัชรกิติยาภา นเรนทิราเทพยวดี กรมหลวงราชสาริณีสิริพัชร มหาวัชรราชธิดา ทรงเป็นองค์ประธานกรรมการ ด้วยทรงเห็นว่า ทัณฑสถานโรงพยาบาลราชทัณฑ์ เป็นโรงพยาบาลแห่งเดียวในสังกัดกระทรวงยุติธรรมที่ต้องให้บริการแก่ผู้ต้องขังในกรณีเจ็บไข้ได้ป่วยเป็นจำนวนมาก แต่ยังขาดแคลนบุคลากร เครื่องมือแพทย์และเวชภัณฑ์ การดูแลสุขภาพของผู้ต้องขังของสถานพยาบาลในเรือนจำ ทัณฑสถานโรงพยาบาลราชทัณฑ์ และโรงพยาบาลแม่ข่าย ถือเป็นส่วนสำคัญในการที่จะให้ผู้ต้องขังป่วยเข้าถึงการรักษาพยาบาล

อย่างเท่าเทียม อีกทั้งยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีอาสาสมัครสาธารณสุขเรือนจำ (อสรจ.) ที่ได้มาตรฐาน สามารถตอบสนองการดูแลสุขภาพผู้ต้องขังในเรือนจำได้ ต่อมาในพุทธศักราช ๒๕๖๔ ได้จัดตั้งเป็นมูลนิธิราชทัณฑ์ปันสุข ทำความ ดี เพื่อชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าพัชรกิติยาภา นเรนทิราเทพยวดี กรมหลวงราชสาริณีสิริพัชร มหาวัชรราชธิดา ทรงเป็นองค์ประธานกรรมการ ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานทุนเริ่มแรกแก่มูลนิธิ จำนวน ๑๐,๒๗๔,๒๑๖ บาท

การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ หรือโรคโควิด-๑๙ เป็นไปอย่างรวดเร็วนับตั้งแต่ตรวจพบเชื้อครั้งแรก เมื่อปลายปีพุทธศักราช ๒๕๖๒ และเกิดผลกระทบเป็นวงกว้างต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนทั่วโลก รวมถึงคนไทยทั่วทุกภูมิภาค พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินี ทรงติดตามสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอย่างใกล้ชิด ทรงตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลสุขภาพของประชาชน ทรงห่วงใยการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการแพทย์ ทรงถือเป็นพระราชภารกิจสำคัญในภาวะวิกฤต จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดทำ “โครงการเครื่องช่วยหายใจและเครื่องมือแพทย์พระราชทาน” โดยพระราชทานพระราชทรัพย์ในการจัดซื้อและจัดหาเครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์พระราชทานแก่โรงพยาบาลต่าง ๆ ทั่วประเทศ อาทิ เครื่องช่วยหายใจ เครื่องกำจัดเชื้อโรคในอากาศ เครื่องวัดออกซิเจน เครื่องเอกซเรย์เคลื่อนที่ดิจิทัล ฯลฯ นอกจากนี้ ยังพระราชทานห้องตรวจหาเชื้อ (Modular Swab Unit) ซึ่งมีระบบควบคุมแรงดันและคุณภาพอากาศที่เหมาะสม พร้อมระบบฆ่าเชื้อ ป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อโรค รวมทั้งรถเก็บตัวอย่างชีวนิรภัย และรถวิเคราะห์ผลด่วนพิเศษ เพื่อใช้เป็นห้องปฏิบัติการเคลื่อนที่ค้นหาเชิงรุกแบบเบ็ดเสร็จ และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเฝ้าระวังและค้นหาผู้ติดเชื้อ

พระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้ในภาวะวิกฤตของการแพร่ระบาดของโรคโควิด-๑๙ ได้ช่วยบรรเทาความเดือดร้อนทุกข์ยากและเป็นพลังใจแก่ประชาชนทุกหมู่เหล่าให้รู้สึกมั่นใจว่าจะปลอดภัยจากโรคร้าย และสถานการณ์วิกฤตจะคลี่คลายไปได้ด้วยดี

๑.๒.๖ ด้านจิตอาสา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้หน่วยราชการในพระองค์ ร่วมกันจัด**โครงการจิตอาสาพระราชทานตามแนวพระราชดำริ “เราทำความ ดีด้วยหัวใจ”** เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติและแสดงความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ที่ทรงประกอบพระราชกรณียกิจนานัปการ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนมีความสมัครสมานสามัคคี มีความสุข และประเทศชาติมีความมั่นคงอย่างยั่งยืน โดยมีหน่วยราชการในพระองค์ เป็นผู้กำกับดูแลการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน และให้จัดตั้งศูนย์อำนวยการใหญ่โครงการจิตอาสาพระราชทานตามแนวพระราชดำริ มีหน้าที่ควบคุม อำนวยการ และประสานการปฏิบัติเพื่อให้การจัดกิจกรรมจิตอาสาพระราชทานตามแนวพระราชดำริ เป็นไปอย่างต่อเนื่องถูกต้องตามพระบรมราโชบาย

จิตอาสาตามพระบรมราโชบาย แบ่งเป็น ๓ ประเภท ดังนี้

๑. *จิตอาสาพัฒนา* ได้แก่ กิจกรรมจิตอาสาพระราชทานที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาท้องถิ่นของแต่ละชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยในการดำรงชีวิตประจำวัน การประกอบอาชีพ รวมทั้งการสาธารณสุข แบ่งตามภารกิจงานเป็น ๘ กลุ่มงาน ดังนี้

(๑) จิตอาสาพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ประชามีสุข คือ กลุ่มงานจิตอาสาที่เข้าร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ อาทิ การขุดลอกคูคลอง การดูแลรักษาความสะอาดเรียบร้อยของศาสนสถานหรือสถานที่สาธารณะ การจัดเก็บผักตบชวา การปลูกต้นไม้ รวมทั้งการพัฒนาโครงการต่าง ๆ ที่สร้างความเป็นอยู่ของชุมชนให้เข้มแข็ง ประชาชนมีความสุขอย่างยั่งยืน

(๒) จิตอาสางานประดิษฐ์และเผยแพร่งานศิลปาชีพ คือ กลุ่มงานจิตอาสาที่นำความรู้ทางด้านศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาเผยแพร่และถ่ายทอดเพื่อให้ประชาชนนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาให้เป็นประโยชน์ต่อไป

(๓) จิตอาสาฝ่ายกิจกรรมการแสดงและนิทรรศการ คือ กลุ่มงานจิตอาสาที่ปฏิบัติงานสนับสนุนในการจัดงานหรือกิจกรรมการแสดงและมีนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติ เพื่อเผยแพร่พระราชกรณียกิจและเผยแพร่กิจกรรมจิตอาสา เช่น กิจกรรมการแสดงดนตรีบริเวณพระลานพระราชวังดุสิต การจัดงานอุ่นไอรักคลายความหนาว งานเถลิงศกสุขสันต์ มหาสงกรานต์ ตำนานไทย เป็นต้น

(๔) จิตอาสาฝ่ายแพทย์และสาธารณสุข คือ กลุ่มงานจิตอาสาที่ปฏิบัติงานสนับสนุนและช่วยอำนวยความสะดวกแก่แพทย์ พยาบาล รวมถึงช่วยอำนวยความสะดวกด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้นตลอดจนส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพ

(๕) จิตอาสาฝ่ายทะเบียนและข้อมูล คือ กลุ่มงานจิตอาสาที่ให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวกประชาชนที่มาลงทะเบียนจิตอาสา

(๖) จิตอาสาฝ่ายส่งกำลังบำรุงและสนับสนุน คือ กลุ่มงานจิตอาสาที่สนับสนุน อำนวยความสะดวกดูแลความเรียบร้อย จัดหาหรือบริการอาหาร น้ำดื่ม ให้แก่ประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมและจิตอาสาที่เข้าร่วมปฏิบัติงาน

(๗) จิตอาสาฝ่ายประชาสัมพันธ์ คือ กลุ่มงานจิตอาสาที่ช่วยงานประชาสัมพันธ์และให้บริการข้อมูลการจัดกิจกรรมจิตอาสา รวมถึงช่วยดูแลต้อนรับประชาชนที่มาเข้าร่วมกิจกรรม

(๘) จิตอาสาฝ่ายรักษาความปลอดภัยและจราจร คือ กลุ่มงานจิตอาสาที่สนับสนุนและช่วยอำนวยความสะดวกในการสัญจรของประชาชน การแนะนำเส้นทาง การแจ้งอุบัติเหตุการจราจรให้เจ้าพนักงานทราบ

๒. *จิตอาสาภัยพิบัติ* ได้แก่ กิจกรรมจิตอาสาพระราชทานที่มีวัตถุประสงค์ให้ปฏิบัติเพื่อเฝ้าตรวจ เตือนและเตรียมการรองรับภัยพิบัติทั้งที่เกิดจากธรรมชาติ และเกิดจากสาเหตุอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่โดยรวม และการเข้าช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนจากภัยพิบัติดังกล่าว เช่น อุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย เป็นต้น

๓. จิตอาสาเฉพาะกิจ ได้แก่ กิจกรรมจิตอาสาพระราชทานที่มีวัตถุประสงค์ให้ปฏิบัติในงานพระราชพิธี หรือการรับเสด็จในโอกาสต่าง ๆ เป็นการใช้กำลังพลจิตอาสาร่วมปฏิบัติกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ในการช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่มาร่วมงาน รวมทั้งการเตรียมการ การเตรียมสถานที่ และการฟื้นฟูสถานที่ภายหลังการปฏิบัติในพระราชพิธี และการเสด็จพระราชดำเนินนั้น ๆ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

เสด็จพระราชดำเนินไปทรงร่วมงานเลี้ยงอาหารค่ำประจำปีของ
ราชสมาคมยิงปืนแห่งกรุงโคเปนเฮเกน (The Royal Shooting Society)
ณ โซลุสห์ เขตคลัมเปนบอร์ก (Sølyst, Klampenborg) กรุงโคเปนเฮเกน ราชอาณาจักรเดนมาร์ก
เมื่อวันอังคาร ที่ ๑๓ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๓๑ ในโอกาสเสด็จพระราชดำเนินเยือนราชอาณาจักรเดนมาร์กอย่างเป็นทางการ
ระหว่างวันอังคาร ที่ ๑๓ ถึงวันเสาร์ ที่ ๑๗ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๓๑

เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรซิทาเดล แอเรีย (Citadel Area) กรุงไคโร ซึ่งเป็นบริเวณที่ประกอบด้วยป้อมปราการ
สร้างขึ้นในสมัยซาลาห์ เอล ดิน เมื่อวันอังคาร ที่ ๑๓ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๑
ในโอกาสเสด็จพระราชดำเนินเยือนสาธารณรัฐอาหรับอียิปต์อย่างเป็นทางการ
ระหว่างวันจันทร์ ที่ ๑๒ ถึงวันเสาร์ที่ ๑๗ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๑

๑.๒.๗ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงประกอบพระราชกรณียกิจในการเจริญสัมพันธไมตรีกับประเทศต่าง ๆ ตั้งแต่ครั้งทรงดำรงพระราชอิสริยยศสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร ได้เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ตลอดจนเสด็จพระราชดำเนินเป็นการส่วนพระองค์ ไปทรงเยือนมิตรประเทศทั่วทุกทวีป เพื่อกระชับสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศและพระราชวงศ์ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น อาทิ

เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศแคนาดาอย่างเป็นทางการ ระหว่างวันจันทร์ ที่ ๒๑ ถึงวันอังคาร ที่ ๒๙ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๒๙

เสด็จพระราชดำเนินเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีนอย่างเป็นทางการ
ระหว่างวันพฤหัสบดี ที่ ๒๒ ตุลาคม ถึงวันพฤหัสบดี ที่ ๕ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๓๕

เสด็จพระราชดำเนินเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีนอย่างเป็นทางการ ครั้งที่ ๑ ระหว่างวันจันทร์ ที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ถึงวันอาทิตย์ ที่ ๘ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๓๐ ครั้งที่ ๒ ระหว่างวันพฤหัสบดี ที่ ๒๒ ตุลาคม ถึงวันพฤหัสบดี ที่ ๕ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๓๕ และครั้งที่ ๓ ระหว่างวันศุกร์ ที่ ๒๒ ถึงวันพฤหัสบดี ที่ ๒๘ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๔๑

เสด็จพระราชดำเนินเยือนราชอาณาจักรเดนมาร์กอย่างเป็นทางการ ระหว่างวันอังคาร ที่ ๑๓ ถึงวันเสาร์ ที่ ๑๗ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๓๑

เสด็จพระราชดำเนินเยือนสาธารณรัฐอาหรับอียิปต์อย่างเป็นทางการ ระหว่างวันจันทร์ ที่ ๑๒ ถึงวันเสาร์ ที่ ๑๗ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๑

เสด็จพระราชดำเนินเยือนราชอาณาจักรบาห์เรนอย่างเป็นทางการ ระหว่างวันจันทร์ ที่ ๑๓ ถึงวันพุธ ที่ ๑๕ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๓๒

เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศนิวซีแลนด์อย่างเป็นทางการ ระหว่างวันจันทร์ ที่ ๒๐ ถึงวันอาทิตย์ ที่ ๒๖ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๓๒

เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรเจดีย์ในพระพุทธศาสนา ณ สารนาถ เมืองพาราณสี สาธารณรัฐอินเดีย เมื่อวันอาทิตย์ ที่ ๑๒ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๓๕ ในโอกาสเสด็จพระราชดำเนินเยือนสาธารณรัฐอินเดียอย่างเป็นทางการ ครั้งที่ ๑ ระหว่างวันอังคาร ที่ ๗ ถึงวันอังคาร ที่ ๒๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๓๕

เสด็จพระราชดำเนินเยือนสาธารณรัฐอินเดียอย่างเป็นทางการ ครั้งที่ ๑ ระหว่างวันอังคาร ที่ ๗ ถึงวันอังคาร ที่ ๒๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๓๕ และครั้งที่ ๒ ระหว่างวันพุธ ที่ ๒๓ ถึงวันอังคาร ที่ ๒๙ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๔๑

เสด็จพระราชดำเนินเยือนสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศอย่างเป็นทางการ ระหว่างวันพฤหัสบดี ที่ ๑๖ ถึงวันอังคาร ที่ ๒๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๓๕

เสด็จพระราชดำเนินเยือนสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศอย่างเป็นทางการ ระหว่างวันพฤหัสบดี ที่ ๑๖ ถึงวันอังคาร ที่ ๒๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๓๕

เสด็จพระราชดำเนินเยือนสหรัฐเม็กซิโก สาธารณรัฐชิลี สาธารณรัฐอาร์เจนตินา และสาธารณรัฐโอเรียนทัลอุรุกวัย ระหว่างวันอาทิตย์ ที่ ๖ ถึงวันจันทร์ ที่ ๒๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๓๙

เสด็จพระราชดำเนินเยือนสาธารณรัฐอิสลามปากีสถาน ทรงนำสิ่งของพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ไปพระราชทานแก่ผู้ประสบภัยแผ่นดินไหวด้วยพระองค์เอง ระหว่างวันพุธ ที่ ๔ ถึงวันพฤหัสบดี ที่ ๕ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๔๙

เสด็จพระราชดำเนินเยือนราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ พร้อมสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อทรงร่วมพระราชพิธีราชาภิเษกเจ้าชายวิลเลียม-อเล็กซานเดอร์ มกุฎราชกุมารแห่งเนเธอร์แลนด์ เสด็จขึ้นครองราชย์เป็นสมเด็จพระราชาธิบดีแห่งเนเธอร์แลนด์ ณ กรุงอัมสเตอร์ดัม ระหว่างวันจันทร์ ที่ ๒๙ ถึงวันอังคาร ที่ ๓๐ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๕๖

เสด็จพระราชดำเนินเยือนราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ พร้อมสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อทรงร่วมพระราชพิธีราชาภิเษกเจ้าชายวิลเลียม-อเล็กซานเดอร์ มกุฎราชกุมารแห่งเนเธอร์แลนด์ เสด็จขึ้นครองราชย์เป็นสมเด็จพระราชาธิบดีแห่งเนเธอร์แลนด์ ณ กรุงอัมสเตอร์ดัม ระหว่างวันจันทร์ ที่ ๒๙ ถึงวันอังคาร ที่ ๓๐ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๕๖

เสด็จพระราชดำเนินเยือนสหราชอาณาจักร พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินี
ระหว่างวันพฤหัสบดี ที่ ๔ ถึงวันอาทิตย์ ที่ ๗ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๖๖
เพื่อทรงร่วมพระราชพิธีบรมราชาภิเษกของสมเด็จพระเจ้าชาลส์ที่ ๓ และสมเด็จพระราชินีคามิลลา

ครั้นเมื่อเสด็จขึ้นทรงดำรงสิริราชสมบัติ มีการเสด็จพระราชดำเนินเยือนครั้งสำคัญ ได้แก่

การเสด็จพระราชดำเนินเยือนสหราชอาณาจักร พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินี ระหว่างวันพฤหัสบดี ที่ ๔ ถึงวันอาทิตย์ ที่ ๗ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๖๖ ตามคำทูลเชิญของสมเด็จพระเจ้าชาลส์ที่ ๓ แห่งสหราชอาณาจักรบริเตนใหญ่และไอร์แลนด์เหนือ เพื่อทรงร่วมพระราชพิธีบรมราชาภิเษกของสมเด็จพระเจ้าชาลส์ที่ ๓ และสมเด็จพระราชินีคามิลลา

การเสด็จพระราชดำเนินเยือนราชอาณาจักรภูฏานอย่างเป็นทางการ (State Visit) พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินี ระหว่างวันศุกร์ ที่ ๒๕ ถึงวันจันทร์ ที่ ๒๘ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๖๘ ตามคำทูลเชิญของสมเด็จพระราชาธิบดีจิกมี เคเซอร์ นัมเกล วังชุก อันเป็นการกระชับมิตรภาพและความร่วมมืออันใกล้ชิดระหว่างราชอาณาจักรทั้งสองให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น จากการมีมรดกทางวัฒนธรรมร่วมกันในความเลื่อมใสในบวรพระพุทธศาสนาและสายสัมพันธ์ระหว่างราชวงศ์ทั้งสอง รวมทั้งระหว่างประชาชนของทั้งสองประเทศ

ในการเสด็จพระราชดำเนินเยือนต่างประเทศทุกครั้ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะทรงเตรียมพระองค์ด้วยการศึกษาเกี่ยวกับประเทศที่จะเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยือนอย่างละเอียด ระหว่างประทับอยู่ในประเทศดังกล่าว ทรงมุ่งมั่นสร้างสัมพันธไมตรี และทอดพระเนตรกิจการและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อทรงนำกลับมาปรับและประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาประเทศ เช่น ทรงเยี่ยมชมกิจการทหาร การจราจรทางอากาศ สถานที่สำคัญทางศาสนา ศิลปวัฒนธรรม กิจการด้านอุตสาหกรรม การป้องกันสาธารณภัย และชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน เป็นต้น

เสด็จพระราชดำเนินเยือนราชอาณาจักรภูฏานอย่างเป็นทางการ (State Visit)
พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินี ระหว่างวันศุกร์ ที่ ๒๕ ถึงวันจันทร์ ที่ ๒๘ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๖๘
ตามคำทูลเชิญของสมเด็จพระราชาธิบดีจิกมี เคเซอร์ นัมเกล วังชุก

เสด็จออก ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินี
พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ หัวหน้าส่วนราชการต่าง ๆ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท รับพระราชทานโฉนดที่ดิน
ในพระปรมาภิไธย ซึ่งมีที่ตั้งในกรุงเทพมหานครและในส่วนภูมิภาค เพื่อใช้ประโยชน์เป็นสถานที่ทำงาน สถานศึกษา
และเพื่อเป็นประโยชน์ในทางราชการตลอดไป เมื่อวันอาทิตย์ ที่ ๒๒ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๖๓

๑.๒.๘ การพระราชทานที่ดินแก่ส่วนราชการ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานโฉนดที่ดินในพระปรมาภิไธย ซึ่งมีที่ตั้งในกรุงเทพมหานครและในส่วนภูมิภาค เพื่อใช้ประโยชน์เป็นสถานที่ทำงาน สถานศึกษา และเพื่อเป็นประโยชน์ในทางราชการตลอดไป อาทิ

สำนักนายกรัฐมนตรี รับพระราชทานโฉนดที่ดินวังปารุสก์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร เนื้อที่ จำนวน ๙ ไร่ ๒๖.๕ ตารางวา เพื่อใช้เป็นสถานที่ทำงานของสำนักข่าวกรองแห่งชาติ

กองทัพบก รับพระราชทานโฉนดที่ดินเขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร เนื้อที่ จำนวน ๗๙ ไร่ ๒ งาน ๖๐.๙ ตารางวา เพื่อใช้เป็นสถานที่ก่อสร้างอาคารโครงการพิพิธภัณฑ์ไม้มีค่าของแผ่นดิน โฉนดที่ดินวังปารุสก์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร เนื้อที่ จำนวน ๔ ไร่ ๓ งาน ๑.๕ ตารางวา เพื่อใช้เป็นสถานที่ทำงานของกองบัญชาการกองพลที่ ๑ รักษาพระองค์ โฉนดที่ดินพระรามราชนิเวศน์ (วังบ้านปืน) อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี เนื้อที่ จำนวน ๒๑ ไร่ ๑ งาน ๔๘.๕ ตารางวา เพื่อใช้เป็นสถานที่ทำงานของกองบัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๑๕ และพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ของชาติและศิลปะจังหวัดเพชรบุรี โฉนดที่ดินจังหวัดปทุมธานี เนื้อที่ จำนวน ๑,๐๕๙ ไร่ ๑ งาน ๓๖.๗ ตารางวา และโฉนดที่ดินจังหวัดชลบุรี เนื้อที่ จำนวน ๔๙๓ ไร่ ๑ งาน ๖๓ ตารางวา เพื่อประโยชน์ในทางราชการของกองทัพบก และโฉนดที่ดินอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี เนื้อที่ จำนวน ๑๗๓ ไร่ ๔๐.๘ ตารางวา เพื่อประโยชน์ในทางราชการของมณฑลทหารบก ที่ ๑๕ พระรามราชนิเวศน์ (วังบ้านปืน) อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ รับพระราชทานโฉนดที่ดินวังปารุสก์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร เนื้อที่ จำนวน ๑๙ ไร่ ๒ งาน ๕๒ ตารางวา เพื่อใช้เป็นสถานที่ทำงานของกองบัญชาการตำรวจนครบาล โฉนดที่ดินค่ายนเรศวร อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี เนื้อที่ จำนวน ๕๘๔ ไร่ ๒ งาน ๙๙.๕ ตารางวา เพื่อใช้เป็นสถานที่ทำงานของกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน โฉนดที่ดินค่ายพระรามหก (พระราชนิเวศน์มฤคทายวัน) อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี เนื้อที่ จำนวน ๑,๒๔๔ ไร่ ๒๔.๒ ตารางวา เพื่อใช้เป็นสถานที่ทำงานของกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน และพิพิธภัณฑ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โฉนดที่ดินอำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี เนื้อที่ จำนวน ๑๘๕ ไร่ ๑ งาน ๘๕.๒ ตารางวา เพื่อใช้เป็นสถานที่ทำงานของกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน ค่ายนเรศวร อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี และโฉนดที่ดินอำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี เนื้อที่ จำนวน ๒๗๕ ไร่ ๓ งาน ๕๗.๒ ตารางวา เพื่อใช้เป็นสถานที่ทำงานของกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน ค่ายพระรามหก (พระราชนิเวศน์มฤคทายวัน) อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี

กระทรวงมหาดไทย รับพระราชทานโฉนดที่ดินพระราชวังสนามจันทร์ อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม เนื้อที่ จำนวน ๑๔๘ ไร่ ๒ งาน ๘๘.๘ ตารางวา เพื่อใช้เป็นสถานที่ทำงานของกระทรวงมหาดไทย และพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โฉนดที่ดินเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร เนื้อที่ จำนวน ๑๔ ไร่ ๑ งาน ๗๒.๗ ตารางวา เพื่อใช้เป็นสถานที่ทำงานของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และโฉนดที่ดินเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร เนื้อที่ จำนวน ๙ ไร่ ๓ งาน ๙๒.๓ ตารางวา เพื่อใช้เป็นสถานที่ทำงานของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รับพระราชทานโฉนดที่ดินคลอง ๖ อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี เนื้อที่ จำนวน ๓๐๐ ไร่ เพื่อใช้เป็นสถานที่ก่อสร้างสวนสัตว์แห่งใหม่ และสถานที่ทำงานขององค์การสวนสัตว์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

กระทรวงศึกษาธิการ รับพระราชทานโฉนดที่ดินตำบลปทุมวัน อำเภอสามเพ็ง กรุงเทพมหานคร เนื้อที่ จำนวน ๖๗ ไร่ ๖๗ ตารางวา เพื่อใช้ประโยชน์ในกิจการของโรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย โฉนดที่ดินเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร เนื้อที่ จำนวน ๑๐ ไร่ ๒ งาน ๖๕.๗ ตารางวา เพื่อใช้เป็นที่ตั้งของโรงเรียนราชวินิต และโฉนดที่ดินเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร เนื้อที่ จำนวน ๖ ไร่ ๓ งาน ๒๒ ตารางวา เพื่อใช้เป็นที่ตั้งของโรงเรียนราชวินิต มัธยม

จังหวัดเพชรบุรี รับพระราชทานโฉนดที่ดินบริเวณพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหามงกุฎ พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระสยามเทวมหามกุฏวิทยมหาราช อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี เนื้อที่ จำนวน ๒๕ ไร่ ๘๔ ตารางวา เพื่อประโยชน์ในทางราชการของจังหวัดเพชรบุรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา รับพระราชทานโฉนดที่ดินเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร เนื้อที่ จำนวน ๖๐ ไร่ ๑ งาน ๘๐ ตารางวา เพื่อใช้เป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต รับพระราชทานโฉนดที่ดินเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร เนื้อที่ จำนวน ๓๗ ไร่ ๑ งาน ๑๐ ตารางวา เพื่อใช้เป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต

การพระราชทานความช่วยเหลือกรณีนักฟุตบอลเยาวชนทีมหมูป่าอะคาเดมี ประสบภัยติดอยู่ในถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน จังหวัดเชียงราย

๑.๒.๙ ด้านประโยชน์สุขแห่งอาณาประชาราษฎร์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงใส่พระราชหฤทัยเป็นพิเศษในการพระราชทานความช่วยเหลืออย่างฉับพลันทันที ยามเกิดภัยพิบัติใด ๆ แก่ประชาชน ไม่ว่าจะเป็นชุมชนน้อยใหญ่เพียงใด ห่างไกลเพียงใด ดังเช่นกรณีนักฟุตบอลเยาวชนทีมหมูป่าอะคาเดมี ประสบภัยติดอยู่ในถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน จังหวัดเชียงราย เป็นเวลาถึง ๑๘ วัน สิ่งของที่พระราชทาน มีทั้งวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ยารักษาโรค รวมทั้งอุปกรณ์ที่ไม่มีในประเทศไทย ซึ่งต้องใช้เวลานานในการจัดหา ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดหามาพระราชทานอย่างรวดเร็วทันความต้องการ และที่สำคัญคือ โรงครัวพระราชทาน สำหรับผู้ประสบภัยพิบัติและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานตลอดจนจิตอาสา นอกจากนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้องคมนตรีตรวจติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานตามกระแสพระราชดำริ และโครงการต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ

เสด็จออก ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินี พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ สมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายปริญญาแพทยศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ของราชวิทยาลัยจุฬาภรณ์ พร้อมฉลองพระองค์ครุย
เมื่อวันพฤหัสบดี ที่ ๑๙ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๖๕

๑.๓ พระเกียรติคุณ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่ อันทรงคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชนนานัปการ เป็นที่ประจักษ์ชัดทั้งในประเทศและต่างประเทศสืบมาแต่ครั้งทรงดำรงพระราชอิสริยยศสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร สถาบันการศึกษาและองค์กรต่าง ๆ ได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตเฉลิมพระเกียรติคุณโดยทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์และรางวัลเป็นจำนวนมาก ดังนี้

๑.๓.๑ พระเกียรติคุณในประเทศไทย

ปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์

พุทธศักราช ๒๕๒๓	รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
พุทธศักราช ๒๕๒๓	วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
พุทธศักราช ๒๕๒๓	ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (ศึกษาศาสตร์ – การสอน) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พุทธศักราช ๒๕๒๔ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

พุทธศักราช ๒๕๒๖ วิศวกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พุทธศักราช ๒๕๒๗ นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พุทธศักราช ๒๕๒๗ รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พุทธศักราช ๒๕๒๗ ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (สาขาวิชารัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตบางแสน

พุทธศักราช ๒๕๒๘ รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

พุทธศักราช ๒๕๓๐ รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๓๐ ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

พุทธศักราช ๒๕๓๒ นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

พุทธศักราช ๒๕๓๒ ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พุทธศักราช ๒๕๓๓ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาการศึกษา สายเทคนิคการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

พุทธศักราช ๒๕๓๔ พัฒนบริหารศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ ทางรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

พุทธศักราช ๒๕๓๘ วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย มหาวิทยาลัยบูรพา

พุทธศักราช ๒๕๓๙ สาธารณสุขศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

พุทธศักราช ๒๕๓๙ สาธารณสุขศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๔๐ วิศวกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิศวกรรมเครื่องกล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

พุทธศักราช ๒๕๔๐ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

พุทธศักราช ๒๕๔๑ วิศวกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (วิศวกรรมการบินและอากาศยาน) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พุทธศักราช ๒๕๔๑ รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พุทธศักราช ๒๕๔๑ วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาระบบสารสนเทศคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

พุทธศักราช ๒๕๔๑ ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

พุทธศักราช ๒๕๔๑ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาการศึกษา
สายเทคนิคการศึกษา โปรแกรมวิชาการบริหารการศึกษา
สภาประจำสถาบันราชภัฏ ๓๖ แห่งทั่วประเทศ

พุทธศักราช ๒๕๔๓ วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิทยาศาสตร์การกีฬา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๔๔ แพทยศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยมหิดล

พุทธศักราช ๒๕๔๔ วิศวกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

พุทธศักราช ๒๕๔๔ ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาพุทธศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๔๔ ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (สาขาสหวิทยาการ)
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พุทธศักราช ๒๕๔๕ นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชานิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยนเรศวร

พุทธศักราช ๒๕๔๕ วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (เกษตรเขตร้อน)
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พุทธศักราช ๒๕๔๕ สถาปัตยกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พุทธศักราช ๒๕๔๖ ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา
สถาบันราชภัฏภาคเหนือ

พุทธศักราช ๒๕๔๖ ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา
สถาบันราชภัฏภาคใต้

พุทธศักราช ๒๕๔๖ วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาส่งเสริมการเกษตร
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พุทธศักราช ๒๕๔๖ ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา
สถาบันราชภัฏมหาสารคาม

พุทธศักราช ๒๕๔๖ ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขารัฐประศาสนศาสตร์
สถาบันราชภัฏนครพนม

พุทธศักราช ๒๕๔๖ ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขารัฐประศาสนศาสตร์
สถาบันราชภัฏร้อยเอ็ด

พุทธศักราช ๒๕๔๗ การศึกษาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

พุทธศักราช ๒๕๔๗ บริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (การจัดการงานก่อสร้าง)
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พุทธศักราช ๒๕๔๘ ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขารัฐประศาสนศาสตร์
สถาบันราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

พุทธศักราช ๒๕๔๘ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชานิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

พุทธศักราช ๒๕๔๘ พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๔๘ วิศวกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาวิศวกรรมเครื่องกล สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

พุทธศักราช ๒๕๔๘ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พุทธศักราช ๒๕๔๘ วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การแพทย์ มหาวิทยาลัยบูรพา

พุทธศักราช ๒๕๔๘ ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (อิสลามศึกษา) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

พุทธศักราช ๒๕๔๘ สถาปัตยกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๔๘ ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

พุทธศักราช ๒๕๔๙ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

พุทธศักราช ๒๕๕๑ นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

พุทธศักราช ๒๕๕๒ วิศวกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาวิศวกรรมอากาศยาน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

พุทธศักราช ๒๕๕๒ วิศวกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิศวกรรมอากาศยาน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๕๒ วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาบริหารเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พุทธศักราช ๒๕๕๓ ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาการจัดการการบิน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

พุทธศักราช ๒๕๕๓ รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

พุทธศักราช ๒๕๕๔ ภูมิสถาปัตยกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๕๕ บริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (สาขาวิชาการจัดการธุรกิจการบิน) มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

พุทธศักราช ๒๕๕๕ รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

พุทธศักราช ๒๕๕๕ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา

พุทธศักราช ๒๕๕๖ แพทยศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

พุทธศักราช ๒๕๕๖ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

พุทธศักราช ๒๕๕๖ สาธารณสุขศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยมหิดล

พุทธศักราช ๒๕๕๖ สาธารณสุขศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

พุทธศักราช ๒๕๕๖ วิศวกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้า สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

พุทธศักราช ๒๕๕๖ ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาการบริหารและการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

พุทธศักราช ๒๕๕๖ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชายุทธศาสตร์และการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

พุทธศักราช ๒๕๕๗ ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (ธุรกิจการบิน) มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

พุทธศักราช ๒๕๖๐ นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พุทธศักราช ๒๕๖๐ แพทยศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

พุทธศักราช ๒๕๖๐ วิศวกรรมศาสตร์ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาวิศวกรรมเครื่องกล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พุทธศักราช ๒๕๖๓ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาการบริหารและการพัฒนากับสาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์การ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

พุทธศักราช ๒๕๖๓ พัฒนาชุมชนดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พุทธศักราช ๒๕๖๓ นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๖๓ วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาวิทยาการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

พุทธศักราช ๒๕๖๓ ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ วิชาเอกพัฒนาการมนุษย์และครอบครัว มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พุทธศักราช ๒๕๖๔ วิศวกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาวิศวกรรมสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

พุทธศักราช ๒๕๖๕ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาวิศวกรรมเครื่องกล มหาวิทยาลัยนเรศวร

พุทธศักราช ๒๕๖๕ แพทยศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ ราชวิทยาลัยจุฬาภรณ์

พุทธศักราช ๒๕๖๕ วิศวกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาวิศวกรรมเครื่องกล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

พุทธศักราช ๒๕๖๖ สาธารณสุขศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สถาบันพระบรมราชชนก

พุทธศักราช ๒๕๖๗ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยนครพนม

พุทธศักราช ๒๕๖๗ นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

พุทธศักราช ๒๕๖๗ วิศวกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้า มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

พุทธศักราช ๒๕๖๗ แพทยศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

พุทธศักราช ๒๕๖๗ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๖๘ วิศวกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาวิศวกรรมเครื่องกล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

พุทธศักราช ๒๕๖๘ รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

พุทธศักราช ๒๕๖๘ รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ วิชาเอกการบริหารการปกครองท้องที่ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พุทธศักราช ๒๕๖๘ วิศวกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาวิศวกรรมการบินและนักบินพาณิชย์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

พุทธศักราช ๒๕๖๘ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาวิศวกรรมการบินและอวกาศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

พุทธศักราช ๒๕๖๘ วิศวกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาวิศวกรรมเครื่องกล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

หมายเหตุ : รวบรวมข้อมูลถึงพุทธศักราช ๒๕๖๘

สมาชิกภาพกิตติมศักดิ์

พุทธศักราช ๒๕๒๗ สมาชิกกิตติมศักดิ์ และฉลองพระองค์ครุย ราชวิทยาลัยศัลยแพทย์แห่งประเทศไทย

พุทธศักราช ๒๕๓๐ สมาชิกกิตติมศักดิ์ และฉลองพระองค์ครุย เนติบัณฑิตยสภา

พุทธศักราช ๒๕๓๒ ฉลองพระองค์ครุยบัณฑิตสมาชิกกิตติมศักดิ์ สมาคมวิทยาลัยศัลยแพทย์นานาชาติแห่งประเทศไทย

พุทธศักราช ๒๕๔๙ สมาชิกกิตติมศักดิ์ และฉลองพระองค์ครุย ราชวิทยาลัยแพทย์ออร์โธปิดิกส์แห่งประเทศไทย

เข็มวิทยฐานะ

พุทธศักราช ๒๕๔๖ เข็มวิทยฐานะทองคำ วิทยาลัยการยุติธรรม

๑.๓.๒ พระเกียรติคุณในต่างประเทศ

ปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ และเหรียญรางวัลเกียรติยศ ที่มหาวิทยาลัยและสถาบันในต่างประเทศทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย ดังนี้

เสด็จออก ณ วังศุโขทัย พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ นางลีนีน ฟอร์ด อธิการบดีมหาวิทยาลัยกริฟฟิธ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาบริการชุมชน เมื่อวันศุกร์ ที่ ๓๐ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๔๔

ปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์

พุทธศักราช ๒๕๓๐	ปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยทาคุโชคุ วิทยาเขตเมียวกะดะนิ กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น
พุทธศักราช ๒๕๓๕	ปริญญาและเหรียญดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยการทหาร คิม อิล ซุง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี
พุทธศักราช ๒๕๓๙	ปริญญาและเหรียญดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยซานติอาโก แห่งสาธารณรัฐชิลี

พุทธศักราช ๒๕๔๒ ปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์
มหาวิทยาลัยอีดิธ โคแวน นครเพิร์ท รัฐออสเตรเลียตะวันตก
เครือรัฐออสเตรเลีย

พุทธศักราช ๒๕๔๔ ปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาบริการชุมชน
มหาวิทยาลัยกริฟฟิธ นครบริสเบน รัฐควีนส์แลนด์
เครือรัฐออสเตรเลีย
(ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย ณ วังศุโขทัย)

เหรียญรางวัลเกียรติยศ

พุทธศักราช ๒๕๔๕ เหรียญรางวัลเกียรติยศ Lifetime Achievement Golden Award
สภามวยโลก (ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย ณ วังศุโขทัย)

บรรณานุกรม

หนังสือ

กรมศิลปากร. (๒๕๕๘). *จดหมายเหตุเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๕.* บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์ (๑๙๗๗) จำกัด: นครปฐม.

กรมศิลปากร. (๒๕๖๖). *จดหมายเหตุพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พุทธศักราช ๒๕๖๒.* บริษัท อมรินทร์คอร์เปอเรชั่นส์ จำกัด (มหาชน): กรุงเทพฯ.

เว็บไซต์

มูลนิธิราชทัณฑ์ปันสุข ทำความ ดี เพื่อชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. “ความเป็นมา โครงการราชทัณฑ์ปันสุข ทำความ ดี เพื่อชาติ ศาสน์ กษัตริย์”. สืบค้นจาก https://www.moj.go.th/view/67542

สำนักพระราชวัง. (๒๕๖๐). ข่าวในพระราชสำนัก พระบรมมหาราชวัง วันพฤหัสบดี ที่ ๓๐ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๖๐. สืบค้นจาก https://shorturl.at/lVRyn

สำนักพระราชวัง. (๒๕๖๑). จิตอาสา “เราทำความ ดี ด้วยหัวใจ”. สืบค้นจาก https://www.royaloffice.th/จิตอาสา/

สำนักพระราชวัง. (๒๕๖๓). พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินี เสด็จออก ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ คณะบุคคลต่าง ๆ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท. สืบค้นจาก https://shorturl.at/fTNUV

สำนักพระราชวัง. (๒๕๖๖). พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินี เสด็จพระราชดำเนินเยือนสหราชอาณาจักร ระหว่างวันที่ ๔ ถึงวันที่ ๗ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๖๖. สืบค้นจาก https://www.royaloffice.th/2023/05/05/เยือนสหราชอาณาจักร/

พระธรรมเทศนา “ติรัตนกถา”

ในการพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทานในพระราชพิธีสมมงคล
พระชนมายุเท่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช
สมเด็จพระปฐมบรมกษัตริยาธิราชแห่งพระราชวงศ์จักรี พุทธศักราช ๒๕๖๙
ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย พระบรมมหาราชวัง
วันอังคาร ที่ ๑๔ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๖๙ เวลา ๑๗ นาฬิกา

พระธรรมเทศนา “ติรัตนกถา”
ในการพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทานในพระราชพิธีสมมงคล
พระชนมายุเท่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช
สมเด็จพระปฐมบรมกษัตริยาธิราชแห่งพระราชวงศ์จักรี พุทธศักราช ๒๕๖๘
ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย พระบรมมหาราชวัง
วันอังคาร ที่ ๑๔ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๖๘ เวลา ๑๗ นาฬิกา

พระราชญาณวัชรชิโนภาส (ทวีวัฒน์ จารุวณฺโณ)
สถานศึกษาธรรมป่านาโสกฮัง จังหวัดอำนาจเจริญ
รับพระราชทานถวาย

ขอถวายพระพร เจริญพระราชสิริสวัสดิ์พิพัฒนมงคลพระชนมสุขทุกประการ จงมีแด่สมเด็จบรมบพิตร พระราชสมภารพระองค์ สมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ธรรมิกราชาธิราชเจ้า ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ บัดนี้ จักรับพระราชทานถวายวิสัชนาพระธรรมเทศนา ในติรัตนกถา ฉลองพระเดชพระคุณ ประดับพระปัญญาบารมี ถ้ารับพระราชทานถวายวิสัชนาไป มิได้ต้องตามโวหารอรรถาธิบายในพระธรรมเทศนา ณ บทใดบทหนึ่งก็ดี ขอพระเมตตาคุณ พระกรุณาคุณ พระขันติคุณ ทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานอภัย แด่อาตมผู้มีสติปัญญาน้อย ขอถวายพระพร

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส

พหุ๎ เว สรณ๎ ยนฺติ ปพฺพตานิ วนานิ จ
อารามรุกฺขเจตฺยานิ มนุสฺสา ภยตชฺชิตา
เนตๆ โข สรณ๎ เขมๆ เนตๆ สรณมุตฺตมๆ
เนตๆ สรณมาคมฺม สพฺพทุกฺขา ปมุจฺจตีติ.

เนื่องในวโรกาสมหามงคลที่ทรงเจริญพระชนมายุเท่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช สมเด็จพระปฐมบรมกษัตริยาธิราช จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตั้งการพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทานเพื่อทรงอุทิศถวายแด่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พระองค์นั้น โดยทรงอนุสรณ์ถึงพระราชคุณูปการะอย่างใหญ่หลวงที่ทรงมีแก่แผ่นดินและพสกนิกรชาวไทย ตลอดทั้งพระราชวงศ์เป็นล้นพ้น สุดที่จะพรรณนาได้ สมเด็จบรมบพิตร พระราชสมภารพระองค์ สมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงคุณอันประเสริฐ เสด็จพระราชสมภพเมื่อวันจันทร์ที่ ๒๘ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๙๕ ตั้งแต่วันพระราชสมภพ จนถึงวันอังคารที่ ๑๔ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๖๘ คือวันนี้ นับพระชนมวารได้ ๒๖,๔๖๙ วัน เท่ากับพระชนมวารของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พระองค์เสด็จพระราชสมภพ เมื่อวันพุธที่ ๒๐ มีนาคม พุทธศักราช ๒๒๗๙ เสด็จสวรรคต เมื่อวันที่ ๗ กันยายน พุทธศักราช ๒๓๕๒

ข้อที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงมีพระราชคุณูปการะอย่างใหญ่หลวงนั้น เป็นสิ่งที่สมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารพระองค์ ทรงประจักษ์แจ้งเสมอมา พระราชคุณูปการะที่จะได้ยกขึ้นมาแสดงในวาระโอกาสนี้ เป็นพระราชปณิธานที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงให้ความสำคัญกับหลักการทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง เนื่องเพราะว่าการศาสนาเสื่อมทรุดเศร้าหมองมาตั้งแต่ปลายรัชสมัยของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี เมื่อมาถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชขึ้นครองราชสมบัติ ทรงเน้นพระราชภารกิจสำคัญของพระมหากษัตริย์ประการหนึ่ง คือ จะต้องทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้ดีขึ้น ทรงเลือกวิถีทางธรรมะเป็นหัวใจสำคัญในการปกครองอาณาประชาราษฎร์ ทรงเป็นธรรมราชาควบคู่ไปกับการปกป้องรักษาอธิปไตยของบ้านเมือง จึงปรากฏความพระราชปณิธานในพระราชนิพนธ์ เรื่อง นิราศท่าดินแดงว่า

“ตั้งใจจะอุปถัมภก ยอยกพระพุทธศาสนา
จะป้องกันขอบขัณฑสีมา รักษาประชาชนแลมนตรี”

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงเลือกวิถีทางธรรมะเป็นหัวใจสำคัญเพื่อพสกนิกรของพระองค์ เพราะทรงทราบประจักษ์ในพระหทัยว่า หัวใจของราษฎรทุกดวง พันผูกมั่นคงอยู่กับพระพุทธศาสนา ทรงศึกษาหลักคำสอนทางด้านสัจนิยม โดยเชื่อมั่นในสติปัญญาของมนุษย์ว่า จะนำไปสู่ความสำเร็จในสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยหลักเหตุหลักผล ด้วยเหตุนี้จึงไม่ทรงถือเคร่งครัดในเรื่องโชคลาง และศาสนาแบบจารีต ลดการพิธีทางด้านศาสนาน้อยลงมาก ทรงให้ความสำคัญกับศาสนาที่มีพื้นฐานอยู่บนประสบการณ์ตามที่เป็นจริงมากขึ้น ทรงมีพระบรมราโชบายในการเปลี่ยนแปลงการสอนธรรมะให้เกิดปัญญา ความรู้ให้สามารถพิจารณาสภาวะต่าง ๆ อย่างมีเหตุมีผล จนเกิดความเข้าใจหลักคำสอนทางศาสนา แล้วนำมาปฏิบัติเพื่อจะได้มีชีวิตที่ดีในโลกนี้ ความปรากฏในพระบรมราโชบายอันเป็นพระราชภารกิจด้านการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา มีดังนี้

๑. ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตรากฎหมายคณะสงฆ์ออกใช้ในปีแรก ๒ ฉบับ และต่อมาได้ทรงตราเพิ่มอีกรวมทั้งสิ้น ๑๐ ฉบับ ด้วยพระองค์เอง ทรงมีความมุ่งหมายเพื่อบังคับพระภิกษุสงฆ์ที่ไม่ประพฤติอยู่ในธรรมวินัย

๒. โปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระอารามหลวงในพระบรมมหาราชวัง ได้สร้างพระอุโบสถ พระเจดีย์ วิหาร และศาลาราย รวม ๑๒ หลัง และได้พระราชทานนามว่า วัดพระศรีรัตนศาสดาราม หรือวัดพระแก้ว นอกจากนั้น ยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์วัดอีกมากมาย

๓. พุทธศักราช ๒๓๓๑ บ้านเมืองว่างเว้นจากการศึกสงคราม พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงมีพระราชดำรัสว่า “พระไตรปิฎกธรรม อันเป็นของพุทธบริษัทผิดเพี้ยนวิปลาสอยู่มาก ควรจะตกแต่งดัดแปลงเสียให้ถูกต้องบริบูรณ์ เป็นหลักของพระศาสนาต่อไป” หลังจากที่ได้ทำการสังคายนาพระไตรปิฎกแล้วเสร็จ ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระไตรปิฎกขึ้นอีก ๒ ฉบับ เรียกว่า ฉบับรองทรง (หรือฉบับข้างลาย) และฉบับทองชุบ เขียนเป็นอักษรขอมย่อความแบบโบราณ

การบูรณะปฏิสังขรณ์สร้างวัดขึ้นมาใหม่ การสังคายนาพระไตรปิฎกของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทำให้การศาสนาในบ้านเมืองมีความเจริญรุ่งเรือง ประชาชนต่างสนใจในพระพุทธศาสนามากขึ้น ทำให้พระพุทธศาสนาเป็นที่ยั่งยืนแพร่หลายสืบต่อมาตราบทุกวันนี้ ในเวลานั้น กิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของราชสำนักส่วนใหญ่ เป็นไปเพื่อจุดมุ่งหมายดังกล่าวนี้ทั้งสิ้น ความดำรงมั่นในพระราชปณิธานของพระองค์ในคราวที่ทรงสถาปนาราชอาณาจักรรัตนโกสินทร์นั้น ทรงตราพระราชกำหนดบทพระอัยการหลายฉบับเพื่ออธิบายหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาแก่เจ้าพญา แลพญาพระหลวงเมือง เจ้าราชนิกุล ขุน หมื่น พัน ทนาย ฝ่ายทหาร ฝ่ายพลเรือน มหาดเล็ก ข้าเจ้าต่างกรม ฝ่ายหน้า ฝ่ายใน ฝ่ายหลัง แลข้าหลวงกรมพระราชวังบวรสถานมงคล ผู้รักษาเมือง ผู้รั้งกรมการเมือง ปากใต้ ฝ่ายเหนือ อาณาประชาราษฎรทั้งปวง ตลอดจนสังฆการี ธรรมการราชาคณะ พระสงฆ์เจ้าอธิการ อนุจร ฝ่ายคันถธุระ วิปัสสนาธุระ อรัญวาสี และคามวาสี

ทรงมีพระราชโองการให้คนทั้งหลายรักษาศีล และการที่จะรักษาศีลนี้ จะต้องให้รู้เนื้อความภาษาไทยในพระบาลีนั้น ในทุก ๆ สิกขาบท แล้วทรงอธิบาย ศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ โดยละเอียด พร้อมทั้งยกตัวอย่างที่เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันอย่างแท้จริง แล้วทรงในตอนท้ายว่า แลลักษณะศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ดังพรรณณาโปรดมาทั้งนี้ ให้ข้าทูลละอองธุลีพระบาทผู้ใหญ่ผู้น้อยทั้งปวง พิจารณาดูให้ขึ้นปาก ขึ้นใจ ไถ่ถามให้สิ้นความสงสัย แล้วจึงให้สมาทาน

ทรงตราพระราชกำหนดอีกฉบับหนึ่งเพื่อลดความนับถือผีสาง เทวดา และอำนาจลี้ลับอื่น ๆ ในหมู่คนทั่วไป ทรงพระราชดำริว่า ทุกวันนี้สัตว์ทั้งปวงเป็นโลกีย์ ครั้นมีทุกข์ขึ้นมานำจิตนั้น ก็ผันแปรไปจากพระรัตนะตะยาธิคุณ ไปถือผีสางเทพารักษ์ต่าง ๆ ครั้นจะให้ห้ามเสียไม่ให้ถือผีสางเทพารักษ์ศักดิ์สิทธิ์เล่า ก็มีพระพุทธฎีกาตรัสไว้ในสัตตปริยหาริยธรรมเจ็ดประการ อันจะให้บ้านเมืองสมบูรณ์ขึ้นว่า ให้สมเด็จพระมหากษัตริยาธิราชเจ้า บำรุงเทพารักษ์ จึงมีพระราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ สั่งว่า แต่นี้สืบไปเมื่อหน้า ให้ถวายสิ่งซึ่งอันสมควรแก่เทพารักษ์ แต่อย่านับถือว่าเป็นสิ่งที่ยิ่งกว่าพระไตรสรณคมน์ คือ พุทธรัตนะ ธัมมรัตนะ สังฆรัตนะ ห้ามอย่าให้พลีกรรมด้วยสัตว์ต่าง ๆ มีโค กระบือ สุกร เป็ด ไก่ เป็นต้น นำมาบูชา ตราพระราชกำหนดนี้สอดคล้องกับพระพุทธดำรัสสัพพัญญูสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงไว้ว่า

พหุ๎ เว สรณ๎ ยนฺติ ปพฺพตานิ วนานิ จ
อารามรุก๎ขเจตฺยานิ มนุสฺสา ภยตชฺชิตา
มนุษย์เป็นอันมากถูกภัยคุกคามแล้ว
ย่อมถึงภูเขา ป่า อาราม และรุกขเจดีย์ ว่าเป็นที่พึ่ง

เนต๎ โข สรณ๎ เขม๎ เนต๎ สรณมุตฺตม๎
เนต๎ สรณมาคมฺม สพฺพทุก๎ขา ปมุจฺจติ
นั่น มิใช่สรณะอันเกษม นั่น มิใช่สรณะอันสูงสุด
บุคคลอาศัยสรณะนั้นแล้ว ย่อมไม่พ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้

โย จ พุทฺธญฺจ ธมฺมญฺจ สงฺฆญฺจ สรณํ คโต
จตฺตาริ อริยสจฺจานิ สมฺมปฺปญฺญาย ปสฺสติ
ส่วนบุคคลใด ถึงพระพุทธเจ้า ถึงพระธรรม ถึงพระสงฆ์ ว่าเป็นที่พึ่ง
ย่อมเห็นอริยสัจ ๔ ด้วยปัญญาอันชอบตามความเป็นจริง

ทุกฺขํ ทุกฺขสมุปฺปาทํ ทุกฺขสฺส จ อติกฺกมํ
อริยญฺจฏฺฐงฺคิกํ มคฺคํ ทุกฺขูปสมคามินํ
คือ เห็นความทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ เห็นความก้าวล่วงทุกข์
เห็นหนทางอันประเสริฐประกอบด้วยองค์แปด
เป็นเครื่องถึงความระงับดับทุกข์

เอตํ โข สรณํ เขมํ เอตํ สรณมุตฺตมํ
เอตํ สรณมาคมฺม สพฺพทุกฺขา ปมุจฺจติ.
นั่นเป็นสรณะอันเกษม นั่นเป็นสรณะอันสูงสุด
บุคคลอาศัยสรณะนั่นแล้ว ย่อมพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้

พระสัพพัญญูสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสผลแห่งการเข้าถึงสรณะทั้งสามว่า บุคคลใดยึดพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสรณะตลอดสิ้นชีวิต ไม่ตั้งจิตวิปริตถือผิดจากรัตนะทั้งสามนี้ ย่อมเข้าถึงสุคติภูมิสวรรค์โดยส่วนเดียว เมื่ออุบัติขึ้นบนสวรรค์ ย่อมได้รับทิพยสมบัติเหนือเทพเหล่าอื่นโดยฐานะ ๑๐ ประการ คือ อายุทิพย์ วรรณะทิพย์ สุขทิพย์ ยศทิพย์ อธิปไตยทิพย์ รูป เสียง กลิ่น รส และเครื่องสัมผัสอันเป็นทิพย์ที่เลิศกว่าเทพทั้งปวง

บุคคลผู้ยึดพระไตรสรณคมน์อย่างมั่นคงในจิตแล้ว ย่อมสามารถพิจารณาเนื้อความอริยสัจ ๔ ตามความเป็นจริงได้ ซึ่งจะเป็นเหตุให้เกิดดวงปัญญาพาตนเข้าถึงความสงบระงับดับทุกข์ในชีวิต พระรัตนตรัยจึงนับได้ว่าเป็นที่ยึดพึ่งขั้นพื้นฐานทางจิตใจของชาวพุทธอย่างประเสริฐสูงสุด อริยสัจ ๔ นับได้ว่าเป็นแสงสว่างแห่งปัญญาที่ส่องทางเดินให้ออกจากวงจรแห่งทุกข์ได้

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงเห็นว่าการพระศาสนาจะได้รับการฟื้นฟูขึ้นมาได้ก็ด้วยการยึดพึ่งพระรัตนตรัยที่จะเป็นหลักจิตหลักใจของอาณาประชาราษฎร์ ไม่ให้มีใจออกห่างจากพระพุทธศาสนา จึงยกพระไตรสรณะมาเป็นหลักสำคัญในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้คงอยู่คู่บ้านคู่เมือง สืบต่อรัชกาลตามลำดับมาจนถึงรัชกาลปัจจุบันนี้ สมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารพระองค์ ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ก็ได้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจในการสืบสาน รักษา และต่อยอด ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา สอดรับกับพระราชปณิธานแห่งพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และบูรพมหากษัตริย์ทุก ๆ พระองค์ ดังปรากฏตามพระปฐมบรมราชโองการว่า

“เราจะสืบสาน รักษา และต่อยอด และครองแผ่นดินโดยธรรม
เพื่อประโยชน์สุขแห่งอาณาราษฎรตลอดไป”

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และบูรพมหากษัตริย์เป็นผู้ทรงมีพระราชคุณูปการะอย่างใหญ่หลวงต่อพระพุทธศาสนาด้วยประการอย่างไร สมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารพระองค์ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ก็ทรงมีพระราชคุณูปการะอย่างใหญ่หลวงต่อพระพุทธศาสนาด้วยประการอย่างนั้น

ลำดับนี้พระสงฆ์ผู้ได้มาสันนิบาตในวันสมมงคลกาลสมานฉันท์ตั้งสัตยาธิษฐานถึงคุณแห่งพระศรีรัตนตรัยอันเป็นอุตมมงคล คือ มงคลอันสูงสุดของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย จงประสิทธิเป็นพรอันประเสริฐถวายแด่สมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารพระองค์ ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ

รตนตฺตยานุภาเวน รตนตฺตยเตชสา
ทุกฺขโรคภยเวรา โสกา สตฺตุ จุปทฺทวา
อเนกา อนฺตรายาปิ วินสฺสนฺตุ จ เตชสา

พระรัตนตรัย อันเป็นอุตมมงคลประเสริฐสูงสุดเป็นไปเพื่อความบริสุทธิ์แก่ผู้ตั้งจิตเลื่อมใส ด้วยเดชานุภาพพระศรีรัตนตรัยดลบันดาล ขออุปัทวันตราย และอุปสรรคศัตรูทั้งหลาย จงอย่าบังเกิดถูกต้องพ้องพาน จงบำราศไกลจากสมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้า พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี และพระบรมวงศานุวงศ์ ขอความเป็นผู้ไม่มีโรค ความสุขสำราญ ความเป็นผู้มีอายุยืนนาน และความบริบูรณ์แห่งวัตถุทั้งหลาย ทั้งความโสมนัสสวัสดิมงคลในที่ทุกสถาน จงบังเกิดมีอยู่เป็นนิตย์ แด่สมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารพระองค์ ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี กับทั้งพระบรมวงศานุวงศ์

สิทฺธิมตฺถุ สิทฺธิมตฺถุ สิทธมตฺถุ อิทำ ผลำ
เอตสฺมึ รตนตฺตยสฺมึ สมฺปสาทนเจตโส.

ขอผลที่กล่าวนี้จงสัมฤทธิ์ จงสัมฤทธิ์ จงสัมฤทธิ์ แด่สมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้า ทั้งสองพระองค์ พร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์ ผู้ทรงมีพระราชมนัสเลื่อมใสในพระรัตนตรัยนี้ สมพระราชประสงค์ทุกประการ รับพระราชทานถวายวิสัชนาพระธรรมเทศนาในติรัตนกถาเป็นปสาทนียมังคลานุโมทนา เอวำก็มีด้วยประการฉะนี้.

ขอถวายพระพร

สารบัญ

ตราสัญลักษณ์ และความหมายของตราสัญลักษณ์ ๒
การจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เนื่องในโอกาสพระราชพิธีสมมงคลพระชนมายุเท่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช
สมเด็จพระปฐมบรมกษัตริยาธิราชแห่งพระราชวงศ์จักรี พุทธศักราช ๒๕๖๘

คำปรารภ ๔

คำนำ ๗

คำชี้แจงฉบับปรับปรุงพุทธศักราช ๒๕๖๘ ๙

คำนำฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๑ พุทธศักราช ๒๔๗๔ ๑๑

คำนำฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๒ พุทธศักราช ๒๔๙๖ ๑๓

คำนำฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๓ พุทธศักราช ๒๕๓๐ ๑๔

พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ๑๗

พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจ ๒๓
พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระธรรมเทศนา “ติรัตนกถา” ๖๑

เจ้านายพระชันษายืนในพระราชวงศ์จักรี อธิบายเบื้องต้น ๗๑
พระชันษาถึงเรือน ๑๐๐ ปี ๗๔
พระชันษาถึงเรือน ๙๐ ปี ๘๒
พระชันษาถึงเรือน ๘๐ ปี ๙๖
พระชันษาถึงเรือน ๗๐ ปี ๑๒๗
พระชันษาถึงเรือน ๖๐ ปี ๑๗๒
บรรณานุกรม ๒๔๒
คณะกรรมการ ๒๔๓

เจ้านายพระชันษายืนในพระราชวงศ์จักรี
อธิบายเบื้องต้น

พระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ

ฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

เมื่อฉันเริ่มเขียนหนังสือเรื่องเจ้านายพระชันษายืนนี้ นึกสงสัยว่าคนทั้งหลายเอาอะไรเป็นกำหนดที่เรียกว่า *อายุยืน* แต่มนุษย์ต่างชาติต่างภาษาไม่เลือกว่าตั้งบ้านเมืองที่ไหน ย่อมอยากอายุยืนและนับถือคนอายุยืนด้วยกันทั้งนั้น เขาจะมีกำหนดอย่างไรในมนุษยชาติต่าง ๆ บ้างดอกกระมัง ฉันจึงชวนผู้รู้บางคนที่เป็นนักเรียนโบราณคดีด้วยกันให้เที่ยวสืบตำรากำหนดอายุของพวกชาวประเทศต่าง ๆ ได้มาหลายอย่าง คือ ตำราของพวกถือศาสนาอิสลามอย่างหนึ่ง ตำราของพวกชาวอินเดียอย่างหนึ่ง ตำรามาในพระบาลีอย่างหนึ่ง ตำราของพวกไทยเหนืออย่างหนึ่ง และได้ตำราของจีนมาด้วยอย่างหนึ่ง แต่ฉันไม่ได้เจตนาจะรวมให้มากมาย หมายแต่พอให้รู้เค้า ถึงกระนั้นพิจารณาดูเพียงตำราของชนบางชาติที่ได้มาก็เกิดพิศวง ด้วยการกำหนดอายุนี้ เห็นได้ว่าคงจะมีมาแต่ดึกดำบรรพ์ทีเดียว ตั้งแต่มนุษย์แรกรู้จักใช้ปฏิทิน วัน เดือน ปี ต่างพวกต่างคงมีโหรคิดกำหนดเวลาขึ้นโดยลำพังพวกของตนด้วยอาศัยสังเกตดาวเดือนตะวันที่โคจรตามจักรราศีอย่างหนึ่ง กับสังเกตธรรมชาติของมนุษย์ที่ร่างกายเปลี่ยนแปรเป็นชั้น ๆ ตั้งแต่เกิดไปจนตายประกอบกันคงสังเกตอยู่นานนับหลายชั่วคน ต่างพวกจึงได้หลักตั้งกำหนดอายุมนุษย์พ้องกันหมด คือ กำหนดว่ามนุษย์เกิดมามีชีวิตอยู่ได้เพียง ๑๐๐ ปีเป็นอย่างมาก จึงตั้ง ๑๐๐ ปีเป็นอายุสูงสุดของมนุษย์อย่างหนึ่ง รองลงมาจากอายุ ๑๐๐ ปีนั้น สังเกตว่ามนุษย์ตั้งแต่เกิดมาร่างกายและกำลังความสามารถเจริญขึ้นโดยลำดับไปจนถึงครึ่ง ๑๐๐ ปี ต่อนั้นไปธรรมชาติบันดาลให้ร่างกาย และกำลังความสามารถลดหย่อนอ่อนลงโดยลำดับไปจนถึงความตาย จึงกำหนดว่าอายุร้อยปีนั้นเป็นสมัยวัฒนะ *หนุ่ม* ตอนหนึ่ง และเป็นสมัยหายนะ *แก่* ตอนหนึ่ง สองข้อที่กล่าวมานี้เป็นหลักเดิมของการกำหนดอายุมนุษย์

ที่เรียกว่า *อายุยืน* เห็นจะนับตั้งแต่มีชีวิตอยู่ได้ถึง ๕๐ ปีขึ้นไปเป็นเกณฑ์ เพราะมนุษย์ที่เกิดมามักจะมีอันเป็นตายเสียก่อนอายุถึง ๕๐ ปี มากกว่าที่จะอยู่ได้ตลอดสมัยวัฒนะ จึงนับถือกันว่าใครอยู่ได้จนอายุ ๕๐ ปี ถึงเขตเป็นคนอายุยืน เพราะฉะนั้นประเพณีที่มีงานทำบุญฉลองอายุ แม้ในเมืองไทยปัจจุบันนี้จึงมักทำกัน ๒ ครั้ง คือ ฉลองเมื่ออายุครบ ๕๐ ปี ดังเช่นเคยทำฉลองพระชนมายุพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อปีเถาะ ร.ศ. ๑๒๒ (พ.ศ. ๒๔๔๖) ครั้งหนึ่ง แล้วทำบุญฉลองอายุเมื่อครบ ๖๐ ปีอีกครั้งหนึ่ง อย่างเช่นฉลองพระชนมายุพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อปีชวด พ.ศ. ๒๔๐๗ แต่เหตุที่ฉลองอายุเมื่อครบ ๖๐ ปีนั้น กำหนดด้วยอายุยืนครบ ๕ รอบของปีปฏิทินน้อย อันจำนวนปีรวมกันเท่ากับปฏิทินรอบใหญ่ของเดิม

เมื่อมีวิธีกำหนดอายุมนุษย์ขึ้นแล้ว ก็คิดเห็นประโยชน์ต่อไปว่าควรแบ่งกำหนดอายุ ๑๐๐ ปีนั้นให้เป็นหลายส่วนเรียกว่า *วัย* ให้เหมาะแก่กำลังร่างกายและความสามารถของมนุษย์ที่อายุอยู่ในวัยนั้น ๆ แล้วตั้งขนบธรรมเนียมในประเทศของตน ปกครองผู้คนให้ประกอบกิจการต่าง ๆ ตามวัยของบุคคล และกำหนดต่างกันตามที่เหมาะแก่ประเทศนั้น ๆ

กำหนดอายุตามมนูธรรมศาสตร์ของอินเดีย

ในคัมภีร์มนูธรรมศาสตร์ กำหนดอายุมนุษย์เป็น ๓ วัย คือ ตั้งแต่อายุได้ปี ๑ จน ๓๓ ปี กำหนดว่าเป็น *ปฐมวัย* ผู้ที่อยู่ในวัยนั้นได้นามเรียกว่า *สิกขมานา* คือเป็นนักเรียน ต้องศึกษาวิชาความรู้และฝึกหัดการงานต่าง ๆ เพื่อให้สามารถปกครองวงศ์ตระกูลได้ในเวลาเมื่อรับทายาท

ตั้งแต่อายุได้ ๓๔ ปีไปจนถึง ๖๗ ปีกำหนดว่าเป็น *มัชฌิมวัย* ผู้ที่อยู่ในวัยนั้นได้นามว่า *คฤหัสถ์* คือเป็นผู้ครองเรือน (อันได้รับทายาทจากบุพการี) ปกครองรักษาวงศ์สกุล และทรัพย์สมบัติบ้านเรือนไปอีกชั่วคนหนึ่ง

ครั้นอายุถึง ๖๗ ปีอายุถึงเขตเป็น *ปัจฉิมวัย* ผู้ที่อยู่ในวัยนั้นได้นามว่า *วันปรัส* หมายความว่าผู้อยู่ป่า คือ มอบถิ่นฐานบ้านเรือนทรัพย์สมบัติให้ลูกปกครอง แล้วส่วนตัวเองออกจากกิจธุระทั้งปวงไปหาแต่สันติสุขอยู่ในที่สงัด ถ้าคนชั้นวันปรัสอยู่ไปจนอายุเกินกว่า ๗๐ ปีเห็นจะเป็นเมื่อไม่มีห่วงใยในครอบครัวของตนแล้ว ก็ออกบวชเป็นฤๅษีเที่ยวบำเพ็ญหามรรคผลด้วยฌานสมาบัติไปจนตลอดชีวิต

กำหนดอายุมนุษย์ประเทศต่าง ๆ ในปัจจุบันนี้ ดูเหมือนจะเห็นชอบในการที่แบ่งกำหนดอายุเป็น ๓ วัย เหมือนอย่างอินเดียแทบทั้งนั้น ถึงชาวประเทศอื่นก็กำหนดเป็น ปฐมวัย ให้เล่าเรียน มัชฌิมวัย หาสมบัติ ปัจฉิมวัย ถอนตัวออกจากกิจธุระ ไปหาสันติสุขอยู่ในที่สงัด เค้าเดียวกับแบบเดิมของชาวอินเดีย

กำหนดอายุอย่างทสกะในทางพระพุทธศาสนา

ยังมีกำหนดอายุเรียกว่า *ทสกะ* มีมาแต่โบราณ ปรากฏอยู่ในหนังสือวิสุทธิมรรคทางพระบาลีอีกอย่างหนึ่ง แบ่งอายุ ๑๐๐ ปีเป็น ๑๐ วัย ๆ ละ ๑๐ ปีเรียงลำดับดังนี้

มนฺททสกำ (มนฺโท โหติ จปโล กุมารโก) ระยะ ๑๐ ปี แห่งความอ่อนแอ คือตั้งแต่ ๑ ถึง ๑๐ ขวบ ในระยะนี้ยังเด็กเล็กอ่อนแอซุกซน

ขิฑฺฑาทสกำ ระยะ ๑๐ ปี แห่งความเล่นหัว คือตั้งแต่ ๑๐ ถึง ๒๐ ปี ในระยะนี้พอใจแต่จะเล่นหัวสนุกสนานถ่ายเดียว

วณฺณทสกำ ระยะ ๑๐ ปี แห่งผิวพรรณ ตั้งแต่ ๒๐ ถึง ๓๐ ปี ระยะนี้รูปโฉมโนมพรรณเปล่งปลั่งเต็มที่

พลทสกำ ระยะ ๑๐ ปี แห่งกำลัง ตั้งแต่ ๓๐ ถึง ๔๐ ปี ระยะนี้กำลังและความแข็งแรงขึ้นถึงขีดสุด

ปญฺญาทสกำ ระยะ ๑๐ ปีแห่งปัญญา ตั้งแต่ ๔๐ ถึง ๕๐ ปี (สุปติดถิต) ระยะนี้ปัญญาความคิดอ่านมั่นคงเป็นหลักฐาน ในบาลีแสดงต่อไปอีกว่าในระยะนี้เอง คนที่โดยปรกติโง่เขลา จะเกิดปัญญาขึ้นบ้างเล็กน้อย

หานีทสกำ ระยะ ๑๐ ปีแห่งความเสื่อม ตั้งแต่ ๕๐ ถึง ๖๐ ปี ระยะนี้ความพอใจในการเล่นหัว ผิวพรรณ กำลัง และความคิดอ่านเสื่อมไป

ปมฺภารทสกำ ระยะ ๑๐ ปี แห่งความค่อม ตั้งแต่ ๖๐ ถึง ๗๐ ปี ระยะนี้ร่างกายค้อมไปข้างหน้า (เอตฺถภาโว ปุรโต ปมฺภาโร) (หลังโกง)

วงฺกทสกำ ระยะ ๑๐ ปี แห่งความคดค้อม ตั้งแต่ ๗๐ ถึง ๘๐ ปี ระยะนี้ร่างกายคดค้อมน้อมงอเหมือนปลายงอนไถ

โมมูหทสกำ ระยะ ๑๐ ปีแห่งความหลงใหล ตั้งแต่ ๘๐ ถึง ๙๐ ปี ระยะนี้เลอะเลือน ทำอะไร ๆ ไว้แล้วก็หลงลืม

สยนทสกำ ระยะ ๑๐ ปีแห่งความนอน ตั้งแต่ ๙๐ ถึง ๑๐๐ ปี ระยะนี้ (ไปไหนไม่ไหว) นอนเป็นอิริยาบถมาก (สยนพหุโหว)

กำหนดอายุอย่างลานช้าง

ประหลาดอยู่ที่มีกำหนดอายุเป็นแบบของไทยเหนือชาวลานช้างอยู่อย่างหนึ่ง แบ่งอายุ ๑๐๐ ปีเป็น ๑๐ วัย ๆ ละ ๑๐ ปี เหมือนแบบทสกะในหนังสือวิสุทธิมรรค ฉันนึกว่าชะรอยผู้แต่งจะเอาเค้ามาจากทสกะในหนังสือวิสุทธิมรรคนั่นเอง แต่แต่งเป็นภาษาชาวไทยเหนือ ดูออกจะขันว่า

อายุ	๑๐	ปี	อาบน้ำบ่หนาว
อายุ	๒๐	ปี	แนบสาวบ่เบื่อ
อายุ	๓๐	ปี	ตื่นเมื้อก่อนไก่
อายุ	๔๐	ปี	มือไขว่หน้าผากคะนึง
อายุ	๕๐	ปี	ไปบ่หึงทอดหุ่ย
อายุ	๖๐	ปี	เป่าปี่ขลุ่ยบ่ดัง
อายุ	๗๐	ปี	เนื้อหนังเป็นลูกรวก
อายุ	๘๐	ปี	หนักหนวกมาหู
อายุ	๙๐	ปี	ลูกหลานดูนั่งไห้
อายุ	๑๐๐	ปี	ไข้ก็ตายบ่ไข้ก็ตาย

กำหนดอายุแบบจีน

ในหนังสือเค็กเล้ยของขงจู๊ กล่าวว่าเมื่อแรกทารกคลอดได้ ๓ วัน เป็นแต่พ่อแม่มีความยินดีทำขนมเลี้ยงแขกและญาติที่มาเยี่ยม เรียกว่า ทึงเปียหวย 湯餅會

เมื่อเด็กเกิดครบรอบปี ในวันตรงวันเกิดนั้น พ่อแม่ก็จัดสรรพสิ่งของต่าง ๆ คือ เกาทัณฑ์ เครื่องเขียน เครื่องหัตถกรรม เครื่องเล่น แก้วแหวนเงินทอง เป็นต้น จัดวางไว้ในภาชนะแล้วให้บุตรเลือกหยิบเอาถือว่าเป็นพิธีพิสูจน์นิสัยของเด็กนั้น พิธีนี้เรียกว่าจุ้ยปั้วหวย 萃盤會

เด็กตั้งแต่เกิดมาจนได้ ๓ ขวบนั้น ถ้าเป็นชายเรียกว่า ไฮ 孩 แปลว่ากำลังอยู่ในความเลี้ยงดู ถ้าเป็นหญิงเรียกว่า เอง 嬰 แปลว่ากำลังเป็นหนูแดงอยู่ ถ้าเด็กมีอายุภายใน ๑๐ ปี เรียกว่า อิ่ว 幼 แปลว่าวัยเยาว์ ภายใน ๑๕ ปี เรียกว่า เซ่งท้ง 成童 แปลว่าเป็นเด็กโต

เมื่ออายุเข้าเรือน ๒๐ ปี เรียกว่า เยียกก่วน 弱冠 แปลว่าวัยหนุ่ม อายุเข้าเรือน ๓๐ ปีเรียกว่าจ่าง 壯 แปลว่าชายฉกรรจ์ อายุเข้าเรือน ๔๐ ปีเรียกว่าเคี้ยง 強 แปลว่าแข็งแรง อายุเข้าเรือน ๕๐ ปีเรียกว่าไหง 頤 แปลว่าแก่ เข้าเรือน ๖๐ ปีเรียกว่าคี้ 期 แปลว่าชรา เข้าเรือน ๗๐ ปีเรียกว่า เหลา 老 แปลว่าเถ้า เข้าเรือน ๘๐ ปีเรียกว่าเตี๊ยก 耋 แปลว่าแก่หง่อม เข้าเรือน ๙๐ ปีเรียกว่าเม้า 耆แปลว่าวัยหลงลืม เข้าเรือน ๑๐๐ ปีเรียกว่า คีอี๊ 艾耄 แปลว่าปราศจากความรู้สึก

การยกย่องคนอายุยืนตามแบบจีน

ในตำราจีนมีอีกอย่างหนึ่ง ว่ามนุษย์มีอายุ ๕๐ เข้าเขตที่เป็นคนอายุยืนบริบูรณ์ ยกย่องกันด้วยเรียกว่าซิ่ว 壽 แปลว่าอายุยืน เพราะในวัยนี้สามารถมีความรู้สึกผิดชอบที่ล่วงพ้นมาในอดีตกาล จึงควรเป็นผู้ใหญ่ถือไม้เท้าได้ แต่ผู้ที่มีอายุ ๕๐ ปีนั้นยังเป็นชั้นอายุยืนชั้นต่ำ ถ้ามีอายุถึง ๖๐ ปี นับเป็นชั้นอายุยืนชั้นกลาง ถ้ามีอายุถึง ๗๐ ปี นับเป็นชั้นอายุยืนชั้นสูง (แต่ลัทธิของขงจื๊ว่าอายุตั้งแต่ ๖๐ ปีเป็นชั้นต่ำ ๘๐ ปีเป็นชั้นกลาง ๑๐๐ ปีเป็นชั้นสูง) ผู้มีอายุยืนถึงถือไม้เท้าเป็นเกียรติยศได้นั้น ชั้นอายุ ๕๐ ปี ควรถือแต่ในบ้านเรือนที่ตนอยู่กับวงศ์ญาติ ถ้าอายุกว่า ๖๐ ปีขึ้นไปควรถือไปได้ทั่วทั้งตำบลที่อยู่ ถ้าอายุกว่า ๗๐ ปีขึ้นไปจะถือไปไหนก็ได้ทั้งเมือง ถ้าอายุกว่า ๘๐ ปีขึ้นไปถึงจะถือไม้เท้าเข้าราชฐานก็ได้ ถ้าอายุถึง ๙๐ ปี พระเจ้าแผ่นดินควรเสด็จไปเยี่ยมถึงที่อยู่

กำหนดอายุของพวกถือศาสนาอิสลาม

พวกถือศาสนาอิสลาม กำหนดวัยของมนุษย์ตามคัมภีร์โกระอานว่ามี ๑๐ วัย คือ

วัยที่ ๑ ทารกแรกคลอดจากครรภ์ ยังไม่รู้ความเรียกว่า *ดิฟร*

วัยที่ ๒ เด็กอดนมแล้วกับรู้จักเล่นและพูดเล็กน้อย สอนเขยิบเจริญกิริยา และรู้จักอะไร ๆ ไปจนถึงอายุ ๗ ปี กึ่งรู้เดียงสา เรียกว่า *สปิยุน*

วัยที่ ๓ ตั้งแต่อายุ ๗ ปีถึง ๑๐ ปี เจริญความรู้ ความฉลาด สมควรต่อการเรียนวิชาต่าง ๆ รู้เดียงสา เรียกว่า *มุนัยยิส*

วัยที่ ๔ ตั้งแต่อายุ ๑๐ ปีถึง ๑๔ ปี กำลังเรียนวิชารู้จักผิดชอบใกล้ต่อความเป็นหนุ่มสาว แต่ยังไม่ต้องรับผิดชอบในการบาปบุญคุณโทษ เรียกว่า *มุราฮิก*

วัยที่ ๕ ตั้งแต่อายุ ๑๔ ปีถึง ๑๕ ปีบริบูรณ์แล้ว รู้ผิดชอบทั้งปวง ถึงซึ่งความเป็นหนุ่มสาว ต้องรับผิดชอบบาปบุญคุณโทษของศาสนาและกฎหมายบ้านเมือง บวชเป็นหะยีได้ สมรสได้ เรียกว่า *บาลิกค์*

วัยที่ ๖ ตั้งแต่อายุ ๑๖ ถึง ๓๐ ปี มีความสามารถในอันรับผิดชอบศีลธรรมและกฎหมายบ้านเมือง เป็นเจ้าบ้านได้ มีอิสระเสรีภาพ เรียกว่า *ชะบาป* หรือ *มุกัลลัฟ*

วัยที่ ๗ ตั้งแต่อายุ ๓๑ ถึง ๔๐ ปี มีสติปัญญาสัมปชัญญะรอบคอบหรือหัวหน้าครอบครัวเรียกว่า *เชียกค์*

วัยที่ ๘ ตั้งแต่อายุ ๔๑ ถึง ๖๐ ปี มีสติปัญญาสุขุมลึกซึ้ง ไม่สะทกสะท้าน ไม่หูเบา รอบคอบคงดี อยู่เป็นผู้ใหญ่ใกล้วัยชรา เรียกว่า *ก๊ะห์ลุน* หรือ *ชัยบ๊ะห์*

วัยที่ ๙ ตั้งแต่อายุ ๖๑ ถึง ๑๐๐ ปีอาจยังปัญญาดี อาจมีหลงบ้างก็ได้ ถ้าเป็นผู้ไร้สติเรียกว่า *ฮารีมูน*

วัยที่ ๑๐ ตั้งแต่อายุ ๑๐๐ ปีขึ้นไป หย่อนสิ่งทั้งปวงทุกส่วนอวัยวะ เรียกว่า *คอบิรุน*

ถ้าผู้อ่านสังเกตจะเห็นเค้าได้ ว่าลักษณะที่กำหนดอายุของชนชาวประเทศต่าง ๆ ล้วนอาศัยหลักเดิม ๒ อย่าง คือที่กำหนดว่า ๑๐๐ ปี เป็นอายุขัยของมนุษย์อย่างหนึ่ง กับธรรมชาติของมนุษย์มีความเจริญทอดหนึ่ง แล้วเสื่อมลงจนถึงสิ้นชีวิตทอดหนึ่ง นี้เป็นหลักเหมือนกันทั้งนั้น

อธิบายการเขียนหนังสือเจ้านายพระชันษายืน

จะกล่าวอธิบายถึงเหตุที่ฉันเขียนหนังสือเรื่องเจ้านายพระชันษายืนนี้อันเป็นเรื่องโบราณคดีในพระราชวงศ์ เริ่มต้นจะต้องอ้างถอยหลังขึ้นไปกล่าวถึงเมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงประดิษฐาน พระบรมราชจักรีวงศ์ เป็นใหญ่ในเมืองไทยเมื่อปีขาล พ.ศ. ๒๓๒๕ ในเวลานั้นพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระชันษา ๔๖ ปี พระชนมายุสูงกว่าเจ้านายในพระราชวงศ์ทุกพระองค์หมด เว้นแต่สมเด็จพระพี่นาง เจ้าฟ้ากรมพระยาเทพสุดาวดี กับกรมพระศรีสุดารักษ์ แต่สมเด็จพระพี่นางก็สิ้นพระชนม์ในรัชกาลที่ ๑ ทั้ง ๒ พระองค์ แต่นั้นพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ ก็ทรงเป็นกุลเชษฐา หัวหน้าของพระบรมราชจักรีวงศ์สมบูรณ์ ทั้งพระเกียรติยศและพระชันษา เป็นอาวุโสมาจนเสด็จสวรรคตเมื่อ พ.ศ. ๒๓๕๒ พระชันษาได้ ๗๒ ปี เจ้านายพระองค์อื่น ที่ประสูติเมื่อก่อนตั้งพระราชวงศ์ เช่น สมเด็จพระบวรราชเจ้าฯ ก็ดี กรมพระราชวังหลังก็ดี ก็เสด็จล่วงลับไปก่อน ไม่มีพระองค์ใดพระชันษายืนเสมอเหมือนพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ยิ่งเจ้านายที่ประสูติ ในกรุงรัตนโกสินทร์นี้ยังทรงพระเยาว์ มาจนรัชกาลที่ ๓ พระชันษาถึงขั้นมัชฌิมวัยจึงมีขึ้นหลายพระองค์ ถึงกระนั้น พระชันษาก็ยังห่างกับพระชนมายุของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

ถึงรัชกาลที่ ๔ เมื่อปีมะโรง พ.ศ. ๒๓๙๙ พระองค์เจ้าหญิงดวงจันทร์พระราชธิดาของสมเด็จพระบวรราชเจ้า มหาสุรสิงหนาทในรัชกาลที่ ๑ ซึ่งประสูติเมื่อปีเถาะ พ.ศ. ๒๓๒๖ พระชันษาได้ ๗๓ ปี เท่าพระชนมายุ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เป็นพระองค์แรกในพระราชวงศ์ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงยินดี เสด็จขึ้นไปพระราชทานเครื่องสักการะกับต้นไม้ทองเงินคู่หนึ่ง เป็นของเฉลิมพระเกียรติยศแก่พระองค์ เจ้าหญิงดวงจันทร์ถึงพระราชวังบวร แต่นั้นก็มีราชประเพณีถ้าเจ้านายพระชันษายืนเท่าพระชนมายุพระบาท สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ก็ทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานเครื่องสักการะ ถ้าเป็นเจ้านายที่ทรงศักดิ์สูง ก็พระราชทานต้นไม้ทองเงินเฉลิมพระเกียรติด้วย แล้วเลยเป็นประเพณีสืบมาถึงรัชกาลอื่นเมื่อภายหลัง เจ้านาย จึงทรงนิยมกันว่าฉลองพระชนมายุเท่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ เป็นเกียรติยศยิ่งกว่าฉลองพระชันษา ครบ ๕๐ หรือ ๖๐ ปี แต่ในรัชกาลที่ ๔ ดูเหมือนจะได้รับพระราชทานเครื่องสักการะแต่พระองค์เจ้าหญิง ดวงจันทร์พระองค์เดียวเท่านั้น

ถึงรัชกาลที่ ๕ เมื่อตอนต้นรัชกาล ฉันยังเป็นเด็กแต่ยังจำได้อยู่ เวลานั้นกรมพระเทเวศวัชรินทร์ ทรงเป็นอาวุโสของเจ้านายในพระราชวงศ์ พระชันษาถึง ๗๑ ปี สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปรารภว่า เมื่อพระชนมายุ เท่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ จะโปรดให้ทำพิธีฉลองพระชนมายุพระราชทานเป็นงานหลวงให้เป็น พระเกียรติยศ แต่กรมพระเทเวศวัชรินทร์เผอิญประชวรสิ้นพระชนม์ไปเสียก่อนกำหนดงานไม่ช้านักก็เป็นอันไม่ได้ทำ แต่ดูเหมือนในรัชกาลที่ ๕ จะมีเจ้านายได้รับพระเกียรติยศอย่างสูงนั้นมากพระองค์ขึ้น ฉันนึกว่ากรมสมเด็จ พระปวเรศวริยาลงกรณ์ กรมสมเด็จพระสุดารัตนราชประยูร กับกรมหลวงวรเสรฐสุดา จะได้ทรงรับพระเกียรตินั้น ทั้ง ๓ พระองค์ แต่คงรับในงานเฉลิมพระชนมพรรษา จึงมิใคร่มีใครเห็น แต่ตัวฉันบางทีจะแปลกเพื่อน

ทรงพระนิพนธ์ค้างไว้เพียงเท่านี้

เจ้านายพระชันษายืนในพระราชวงศ์จักรี

พระชันษาถึงเรือน ๑๐๐ ปี

พระชันษาถึงเรือน ๙๐ ปี (พระชันษา ๙๐ – ๙๙ ปี)

พระชันษาถึงเรือน ๘๐ ปี (พระชันษา ๘๐ – ๘๙ ปี)

พระชันษาถึงเรือน ๗๐ ปี (พระชันษา ๗๐ – ๗๙ ปี)

พระชันษาถึงเรือน ๖๐ ปี (พระชันษา ๖๐ – ๖๙ ปี)

พระชนมายุพระมหากษัตริย์ในพระราชวงศ์จักรี
รัชกาลที่ ๑ - รัชกาลที่ ๑๐[๑]

พระปรมาภิไธย	ปีเสด็จพระราชสมภพ - เสด็จสวรรคต	พระชนมพรรษา
พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาจักรีบรมนาถ พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช	พ.ศ. ๒๒๗๙ - พ.ศ. ๒๓๕๒	๗๓ พรรษา
พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาอิศรสุนทร พระพุทธเลิศหล้านภาลัย	พ.ศ. ๒๓๑๐ - พ.ศ. ๒๓๖๗	๕๘ พรรษา
พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาเจษฎาบดินทร์ พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว	พ.ศ. ๒๓๓๐ - พ.ศ. ๒๓๙๓	๖๔ พรรษา
พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหามงกุฎ พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระสยามเทวมหามกุฎวิทยมหาราช	พ.ศ. ๒๓๔๗ - พ.ศ. ๒๔๑๑	๖๕ พรรษา
พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	พ.ศ. ๒๓๙๖ - พ.ศ. ๒๔๕๓	๕๘ พรรษา
พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาธีรราชเจ้า	พ.ศ. ๒๔๒๓ - พ.ศ. ๒๔๖๘	๔๖ พรรษา
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว	พ.ศ. ๒๔๓๖ - พ.ศ. ๒๔๘๔	๔๘ พรรษา
พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร	พ.ศ. ๒๔๖๘ - พ.ศ. ๒๔๘๙	๒๑ พรรษา
พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดช มหาราช บรมนาถบพิตร	พ.ศ. ๒๔๗๐ - พ.ศ. ๒๕๕๙	๘๙ พรรษา
พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทร มหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว	พ.ศ. ๒๔๙๕ - ปัจจุบัน	๗๓ พรรษา (พุทธศักราช ๒๕๖๘)

[๑] เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐ ตรวจสอบข้อมูลจากหนังสือราชสกุลวงศ์ พุทธศักราช ๒๕๕๔

พระชันษาถึงเรือน ๑๐๐ ปี[๑]

๑. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอินทุรัตนา (หม่อมเจ้าอินทุรัตนา บริพัตร)

พระธิดาในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต และหม่อมสมพันธุ์

ประสูติ ๒ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๖๔

สิ้นพระชนม์ ๔ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๖๙

พระชันษา ๑๐๓ ปี

๒. สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณสังวร[๒]

พระนามเดิมเจริญ คชวัตร เป็นบุตรของพระชนกน้อย คชวัตร และพระชนนีกิมน้อย คชวัตร ทรงรับการสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราชพระองค์ที่ ๑๙ เมื่อวันที่ ๒๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๓๒

สถิต ณ วัดบวรนิเวศวิหาร

ประสูติ ๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๕๖

สิ้นพระชนม์ ๒๔ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๖

พระชันษา ๑๐๐ ปี (พรรษา ๘๐)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสถาปนาพระอัฐิ สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน) สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ขึ้นเป็นสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณสังวร วันที่ ๒๘ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๖๒

---

[๑] เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

[๒] เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอินทุรัตนา

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณสังวร

พระชันษาถึงเรือน ๙๐ ปี

๑. **พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าประดิษฐาสารี**

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๔ และเจ้าจอมมารดาดวงคำ

ประสูติ ๑๙ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๐๘

สิ้นพระชนม์ ๑๘ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๐๕

พระชันษา ๙๗ ปี

๒. **พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุทธวงศ์วิจิตร**[๑]

พระธิดาในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต และหม่อมเจ้าประสงค์สม

ประสูติ ๑๖ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๔๙

สิ้นพระชนม์ ๒๐ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๔๖

พระชันษา ๙๕ ปี

๓. **สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี**[๒]

ธิดาในพระชนกชู และพระชนนีคำ เดิมทรงเป็นหม่อมสังวาลย์ มหิดล ณ อยุธยา ในสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก มีพระราชโอรสธิดา คือ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมพระนราธิวาสราชนครินทร์ บดินทรเชษฐภคินี พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทรและพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

พระราชสมภพ ๒๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๔๓

สวรรคต ๑๘ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๓๘

พระชนมายุ ๙๔ พรรษา

๔. **พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงทิพยรัตนกิริฏกุลินี**

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๔ และเจ้าคุณจอมมารดาสำลี

ประสูติ ๑๓ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๐๗

สิ้นพระชนม์ ๑๙ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๐๑

พระชันษา ๙๔ ปี

---

๑ เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

๒ เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

๕. สมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๔ และสมเด็จพระปิยมาวดี ศรีพัชรินทรมาตา (เจ้าคุณจอมมารดาเปี่ยม)

ประสูติ ๑๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๐๕

สวรรคต ๑๗ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๙๘

พระชนมายุ ๙๓ พรรษา

๖. สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง[๑]

พระธิดาในพระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นจันทบุรีสุรนาถ และหม่อมหลวงบัว กิติยากร

ประสูติ ๑๒ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕

สวรรคต ๒๔ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๖๘

พระชนมายุ ๙๓ พรรษา

๗. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวาปีบุษบากร

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๕ และเจ้าจอมมารดาพร้อม

ประสูติ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๓๔

สิ้นพระชนม์ ๑๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๒๕

พระชันษา ๙๑ ปี

๘. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าแม้นเขียน

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๒ และเจ้าจอมมารดาลูกจันทน์เล็ก

ประสูติ ๑๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๓๖๖

สิ้นพระชนม์ ๒๘ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๕๖

พระชันษา ๙๐ ปี

๙. พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุไรรัตนศิริมาน[๒]

พระธิดาในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต และหม่อมเจ้าประสงค์สม

ประสูติ ๒๑ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๕๒

สิ้นพระชนม์ ๒๔ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๔๓

พระชันษา ๙๐ ปี

---

๑ เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

๒ เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

๑๐. พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ[๑] พระองค์เจ้าเฉิดโฉม

พระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว และเจ้าจอมมารดาสีดา

ประสูติ ๑๒ เมษายน พุทธศักราช ๒๓๙๙

สิ้นพระชนม์ ๑๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๘๙

พระชันษา ๙๐ ปี

๑๑. สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวราลงกรณ[๒]

พระนามเดิมวาสน์ นิลประภา[๓] เป็นบุตรของพระชนกผาด นิลประภา พระชนนีบาง[๔] นิลประภา

ทรงรับการสถาปนาเป็นสมเด็จสังฆราชพระองค์ที่ ๑๘ เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๑๗ สถิต ณ วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม

ประสูติ ๒ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๔๐

สิ้นพระชนม์ ๒๗ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๓๑

พระชันษา ๙๐ ปี (พรรษา ๗๐)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสถาปนาพระอัฐิสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสโน) สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ขึ้นเป็นสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวราลงกรณ วันที่ ๒๘ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๖๒

---

๑ พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ เป็นคำนำพระนามที่พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหามงกุฎ พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระสยามเทวมหามกุฏวิทยมหาราช ทรงบัญญัติให้ใช้นำหน้าพระนามพระราชโอรสพระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า ภายหลังพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาธีรราชเจ้า ทรงประกาศให้ใช้เป็นคำนำพระนามพระราชโอรสธิดาของกรมพระราชวังบวรสถานมงคล (วังหน้า) นับแต่สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท ถึงพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว

๒ เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

๓ หนังสืองานพระเมรุสมเด็จพระสังฆราชกรุงรัตนโกสินทร์ หน้า ๒๒๙ ว่าพระนามเดิมมัทรี

๔ หนังสืองานพระเมรุสมเด็จพระสังฆราชกรุงรัตนโกสินทร์ หน้า ๒๒๙ ว่า พระชนกชื่อ บาง พระชนนีชื่อ ผาด

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าประดิษฐาสารี

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุทธวงศ์วิจิตร

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

(ภาพพระราชทาน)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงทิพยรัตนกิริฏกุลินี

สมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า

(ภาพพระราชทาน)

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง

(ภาพพระราชทาน)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวาปีบุษบากร

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าแม้นเขียน

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุไรรัตนศิริมาน

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉิดโฉม

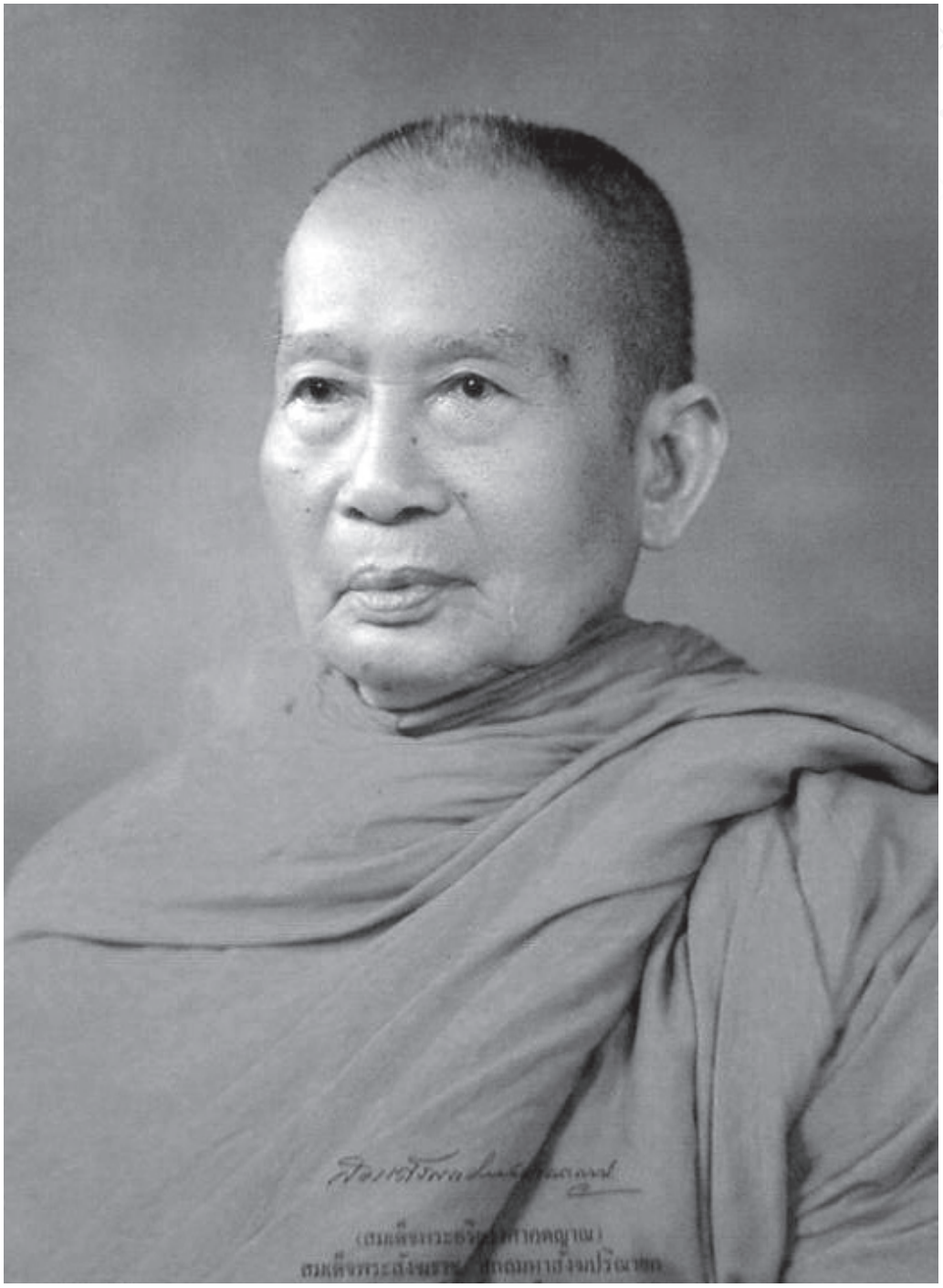

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวรลงกรณ

พระชันษาถึงเรือน ๘๐ ปี

๑. **พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร**[๑]

พระโอรสในสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๙ แห่งพระราชวงศ์จักรี

พระราชสมภพ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๐

สวรรคต ๑๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๙

พระชนมายุ ๘๙ พรรษา

๒. **สมเด็จพระอมรินทรา บรมราชินี**

พระอัครมเหสีในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พระชนกชื่อ ทอง และสมเด็จพระรูปศิริโสภาคย์มหานาคนารี (สั้น) เป็นพระชนนี

ประสูติ ๙ มีนาคม พุทธศักราช ๒๒๘๐

สวรรคต ๒๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๓๖๙

พระชนมายุ ๘๙ ปี

๓. **พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร (หม่อมเจ้าธานีนิวัต โสณกุล)**

พระโอรสในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนพิทยลาภพฤฒิธาดา และหม่อมเอม

ประสูติ ๗ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๒๘

สิ้นพระชนม์ ๘ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๑๗

พระชันษา ๘๙ ปี

๔. **พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าดวงจันทร์**[๒]

พระราชธิดาในสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท (กรมพระราชวังบวรสถานมงคลในรัชกาลที่ ๑) และเจ้าจอมมารดาฉิม

ประสูติ ๑๓ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๓๒๖

สิ้นพระชนม์ ๑ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๑๑

พระชันษา ๘๘ ปี

---

๑ เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

๒ ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๒ ยังปรากฏพระนามพระองค์เจ้าดวงจันทร์ พระชันษา ๘๕ ปี แต่การพิมพ์ครั้งที่ ๓ ไม่ปรากฏพระนาม

๕. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้ามาลิศเสาวรส (หม่อมเจ้ามาลิศเสาวรส จักรพันธุ์)

พระธิดาในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจาตุรนต์รัศมี กรมพระจักรพรรดิพงศ์ และหม่อมพลัด

ประสูติ ๑๘ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๒๖

สิ้นพระชนม์ ๒๓ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๑๔

พระชันษา ๘๘ ปี

๖. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิมลฉัตร[๑]

พระธิดาในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระกำแพงเพ็ชรอัครโยธิน และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าประภาวสิทธิ์นฤมล

ประสูติ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๖๔

สิ้นพระชนม์ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๒

พระชันษา ๘๘ ปี

๗. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าดรุณวัยวัฒน์ (หม่อมเจ้าดรุณวัยวัฒน์ จักรพันธุ์)

พระโอรสในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจาตุรนต์รัศมี กรมพระจักรพรรดิพงศ์ และหม่อมจีบ

ประสูติ ๑๗ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๒๓

สิ้นพระชนม์ ๒๔ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๐๙

พระชันษา ๘๖ ปี

๘. สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์

พระนามเดิมหม่อมราชวงศ์ชื่น นภวงศ์[๒] โอรสในหม่อมเจ้าถนอม นภวงศ์ และหม่อมเอม ทรงรับการสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราชพระองค์ที่ ๑๓ เมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๘๘

สถิต ณ วัดบวรนิเวศวิหาร

ประสูติ ๒๒ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๑๕

สิ้นพระชนม์ ๑๑ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๐๑

พระชันษา ๘๖ ปี (พรรษา ๖๕)

๙. พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภัควดี

พระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว และเจ้าจอมมารดาพลอย

ประสูติ ๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๓๙๘

สิ้นพระชนม์ ๓ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๘๓

พระชันษา ๘๕ ปี

---

[๑] เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

[๒] เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐ และสะกดตาม *"สำเนาพระราชหัตถเลขาพระราชทาน พระเจ้าลูกเธอ ในรัชกาลที่ ๔ ทั้งพระคาถาพระพรแลคำแปลภายหลัง"*

๑๐. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมพระนราธิวาสราชนครินทร์ บดินทรเชษฐภคินี[๑]

พระธิดาในสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก และสมเด็จพระศรีนครินทรา บรมราชชนนี

ประสูติ ๖ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๖๖

สิ้นพระชนม์ ๒ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๕๑

พระชันษา ๘๕ ปี

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสถาปนาพระอิสริยศักดิ์เลื่อนกรมเฉลิมพระนามพระอัฐิ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ขึ้นเป็นสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระ วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๖๘

๑๑. พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ (หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ)

พระโอรสในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ และหม่อมหลวงต่วนศรี

ประสูติ ๒๕ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๓๔

สิ้นพระชนม์ ๕ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๑๙

พระชันษา ๘๕ ปี

๑๒. พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศิริรัตนบุษบง[๒]

พระธิดาในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต และหม่อมเจ้าประสงค์สม

ประสูติ ๔ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๔๘

สิ้นพระชนม์ ๖ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๓๓

พระชันษา ๘๕ ปี

๑๓. พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภาณุพันธ์ยุคล[๓]

พระโอรสในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตรมงคล

ประสูติ ๒๗ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๕๓

สิ้นพระชนม์ ๕ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๓๘

พระชันษา ๘๕ ปี

---

๑ เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

๒ เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

๓ เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

๑๔. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี กรมพระนครปฐมบรมขัตติยานี มหาธีรราชธิดา[๑]

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๖ และพระนางเจ้าสุวัทนา พระวรราชเทวี

ประสูติ ๒๔ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๖๘

สิ้นพระชนม์ ๒๗ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๕๔

พระชันษา ๘๕ ปี

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสถาปนาเฉลิมพระอิสริยศักดิ์พระอัฐิ สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี ขึ้นเป็นสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าต่างกรมฝ่ายใน วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๘

๑๕. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์

พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๔ และพระสัมพันธวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพรรณราย

ประสูติ ๒๘ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๐๖

สิ้นพระชนม์ ๑๐ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๙๐

พระชันษา ๘๔ ปี เป็นต้นราชสกุล “จิตรพงศ์ ณ อยุธยา”

๑๖. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพวงสร้อยสอางค์

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๔ และเจ้าจอมมารดาเที่ยง

ประสูติ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๐๙

สิ้นพระชนม์ ๒๗ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๙๓

พระชันษา ๘๔ ปี

๑๗. พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ[๒] **(หม่อมเจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธุ์)**

พระโอรสในพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นอนุวัตรจาตุรนต์ และหม่อมจำรัส

ประสูติ ๒๗ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๕๒

สิ้นพระชนม์ ๑๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๓๖

พระชันษา ๘๔ ปี

๑๘. พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าลมุด

พระราชธิดาในสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท (กรมพระราชวังบวรสถานมงคลในรัชกาลที่ ๑) และเจ้าจอมมารดามีน้อย

ประสูติ พุทธศักราช ๒๓๓๔

สิ้นพระชนม์ ๑๗ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๑๗

พระชันษา ๘๔ ปี

---

๑ เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

๒ เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

๑๙. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้านิเวศน์

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๓ และเจ้าจอมมารดาอิ่ม

ประสูติ พุทธศักราช ๒๓๕๙

สิ้นพระชนม์ ๑๑ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๔๑

พระชันษา ๘๓ ปี

๒๐. สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์

พระราชโอรสในสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาเสนานุรักษ์ (กรมพระราชวังบวรสถานมงคลในรัชกาลที่ ๒) และเจ้าจอมมารดาน้อยเล็ก ทรงเป็นสมเด็จพระสังฆราชพระองค์ที่ ๘

สถิต ณ วัดบวรนิเวศวิหาร

ประสูติ ๑๔ กันยายน พุทธศักราช ๒๓๕๒

สิ้นพระชนม์ ๒๘ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๓๕

พระชันษา ๘๓ ปี (พรรษา ๖๔)

๒๑. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าปฤษฎางค์ (หม่อมเจ้าปฤษฎางค์ ชุมสาย)

พระโอรสในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนราชสีหวิกรม และหม่อมน้อย

ประสูติ ๒๓ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๓๙๔

สิ้นพระชนม์ ๑๖ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

พระชันษา ๘๓ ปี

๒๒. พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอนุสรมงคลการ[๑]

พระโอรสในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตรมงคล

ประสูติ ๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๕๘

สิ้นพระชนม์ ๒ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๔๑

พระชันษา ๘๓ ปี

๒๓. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพลับ

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๑ และเจ้าจอมมารดาคุ้ม

ประสูติ พุทธศักราช ๒๓๒๘

สิ้นพระชนม์ พุทธศักราช ๒๔๐๙

พระชันษา ๘๒ ปี

---

๑ เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

๒๔. พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าดาราวดี

พระราชธิดาในสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท (กรมพระราชวังบวรสถานมงคลในรัชกาลที่ ๑) และเจ้าจอมมารดาน้อย

เป็นพระชายาสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาศักดิพลเสพ (กรมพระราชวังบวรสถานมงคลในรัชกาลที่ ๓)

ประสูติ ๒๐ มีนาคม พุทธศักราช ๒๓๒๘

สิ้นพระชนม์ ในรัชกาลที่ ๔

พระชันษา ๘๒ ปี

๒๕. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าปุก[๑]

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๒ และเจ้าจอมมารดาสั้น

ประสูติ ๓๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๓๓๕

สิ้นพระชนม์ ๑๑ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๑๖

พระชันษา ๘๑ ปี

๒๖. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ

พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๔ และเจ้าจอมมารดาชุ่ม

ประสูติ ๒๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๐๕

สิ้นพระชนม์ ๑ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๘๖

พระชันษา ๘๑ ปี เป็นต้นราชสกุล “ดิศกุล ณ อยุธยา”

๒๗. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ายี่สุ่น

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๒ และเจ้าจอมมารดาเหมใหญ่

ประสูติ ๒๒ มีนาคม พุทธศักราช ๒๓๓๒

สิ้นพระชนม์ ๑๔ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๑๒

พระชันษา ๘๐ ปี

๒๘. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวรเสรฐสุดา[๒]

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๓ และท้าวสมศักดิ์ (เจ้าจอมมารดาอึ่ง)

ประสูติ ๑๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๓๗๑

สิ้นพระชนม์ ๑ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๕๐

พระชันษา ๘๐ ปี

---

๑ เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

๒ เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

๒๙. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเหมวดี

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๕ และเจ้าจอมมารดาเหม

ประสูติ ๑๒ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๓๕

สิ้นพระชนม์ ๑๗ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๑๕

พระชันษา ๘๐ ปี

๓๐. สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ในรัชกาลที่ ๗ (หม่อมเจ้ารำไพพรรณี สวัสดิวัตน์)

พระธิดาในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสวัสดิวัดนวิศิษฎ์ และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาภาพรรณี

ประสูติ ๒๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๔๗

สิ้นพระชนม์ ๒๒ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๒๗

พระชันษา ๘๐ ปี

๓๑. พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอรุณ

พระราชธิดาในสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาศักดิพลเสพ (กรมพระราชวังบวรสถานมงคลในรัชกาลที่ ๓) และเจ้าจอมมารดาน้อย

ประสูติ ๑๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๓๔๘

สิ้นพระชนม์ ๑๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๒๘

พระชันษา ๘๐ ปี

๓๒. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าปรีดา (หม่อมเจ้าปรีดา ปราโมช)[๑]

พระโอรสในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนวรจักรธรานุภาพ และหม่อมพลับ

ประสูติ ๑๒ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๓๗๘

สิ้นพระชนม์ ๑๖ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๕๗

พระชันษา ๘๐ ปี

๓๓. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุขุมาภินันท์[๒] **(หม่อมเจ้าสุขุมาภินันท์ บริพัตร)**

พระโอรสในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต และหม่อมสมพันธุ์

ประสูติ ๑๕ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๖๖

สิ้นพระชนม์ ๑๐ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๔๖

พระชันษา ๘๐ ปี

---

๑ เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

๒ เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

(ภาพพระราชทาน)

พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้ามาลิศเสาวรส

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิมลฉัตร

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภัควดี

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมพระนราธิวาสราชนครินทร์ บดินทรเชษฐภคินี

(ภาพพระราชทาน)

พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศิริรัตนบุษบง

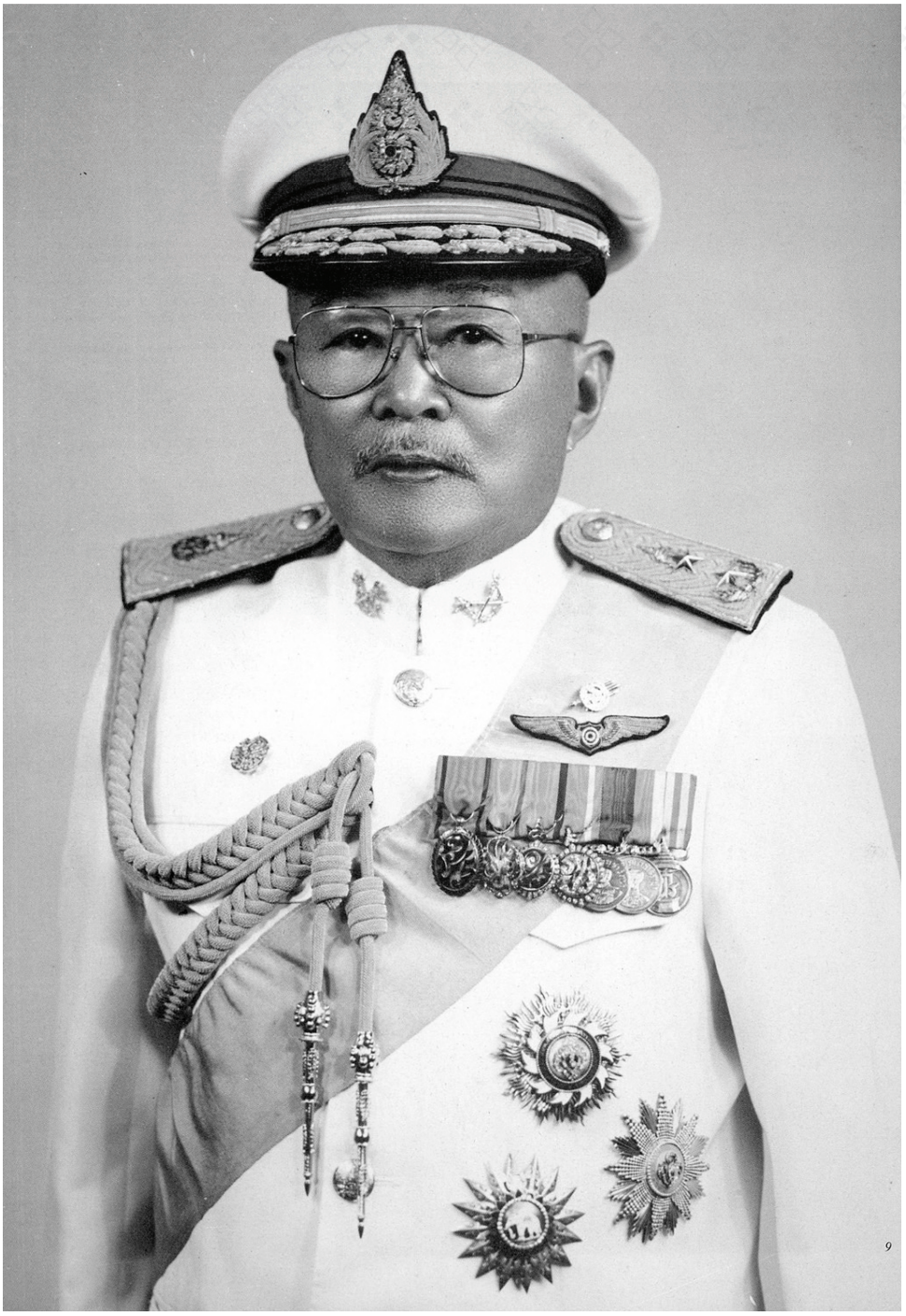

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภาณุพันธ์ยุคล

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี
กรมพระนครปฐมบรมขัตติยานี มหาธีรราชธิดา

(ภาพพระราชทาน)

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพวงสร้อยสอางค์

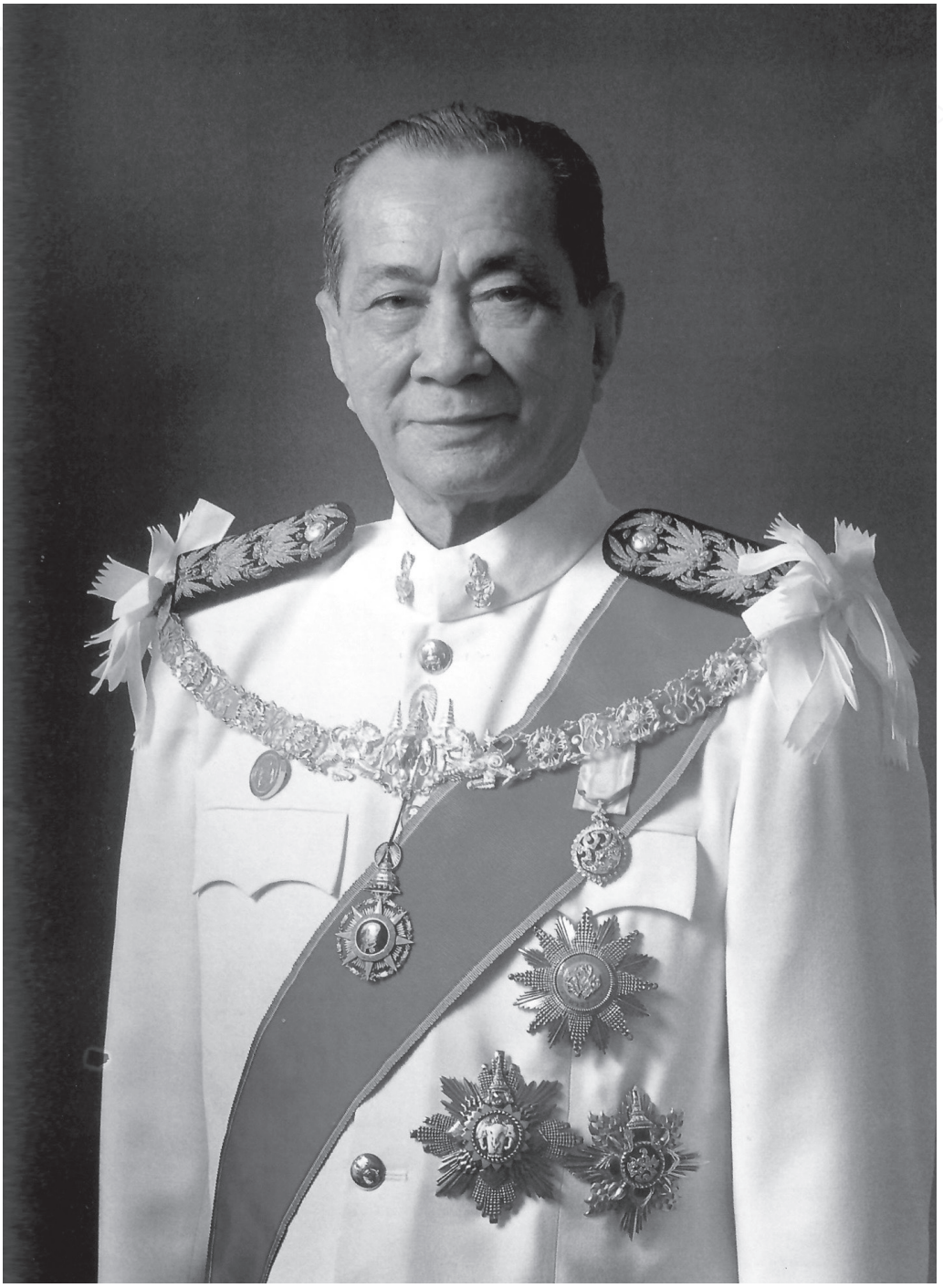

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าปฤษฎางค์

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอนุสรมงคลการ

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าดาราวดี

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ

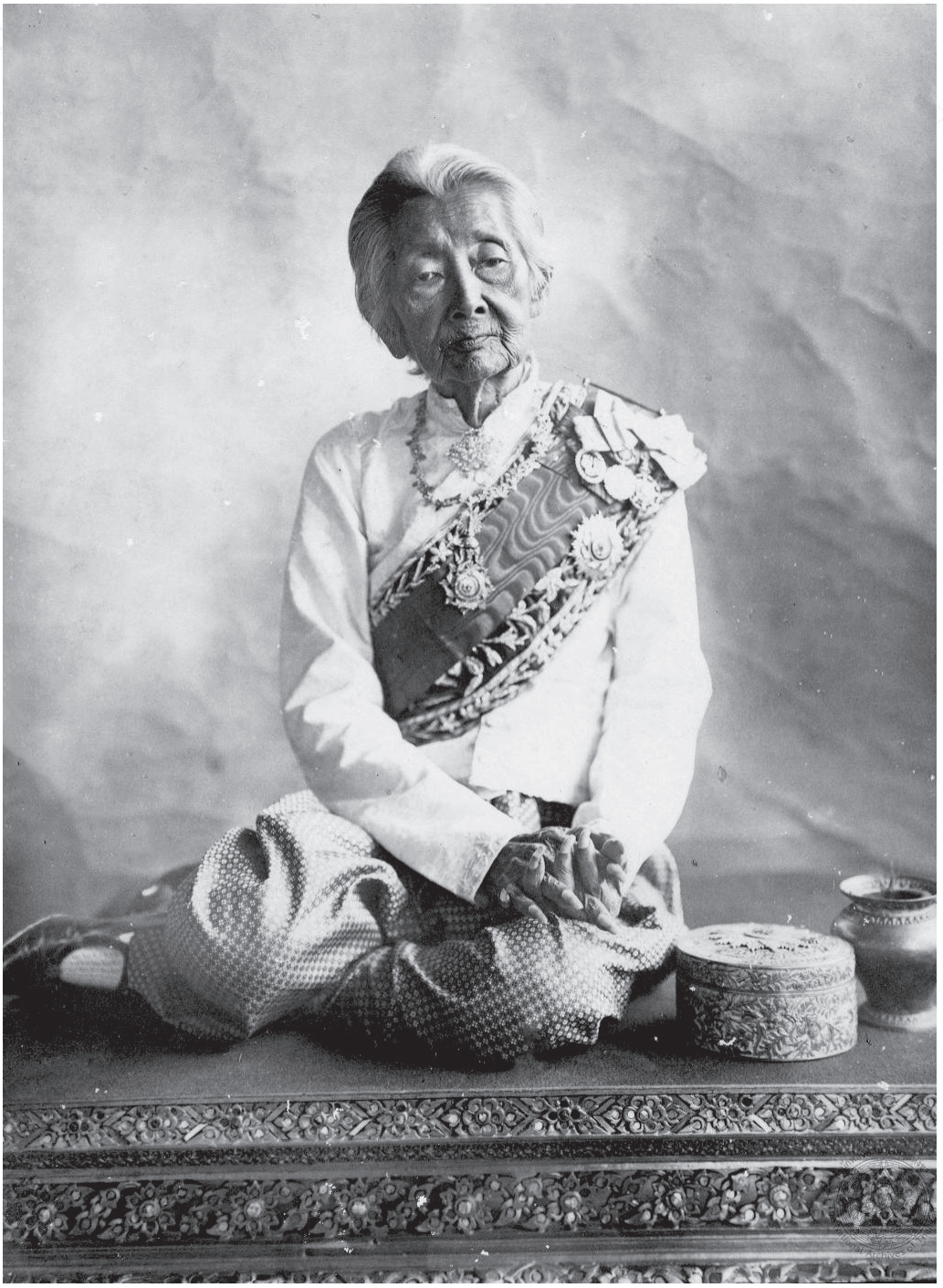

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวรเสรฐสุดา

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเหมวดี

สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ในรัชกาลที่ ๗

(ภาพพระราชทาน)

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าปรีดา

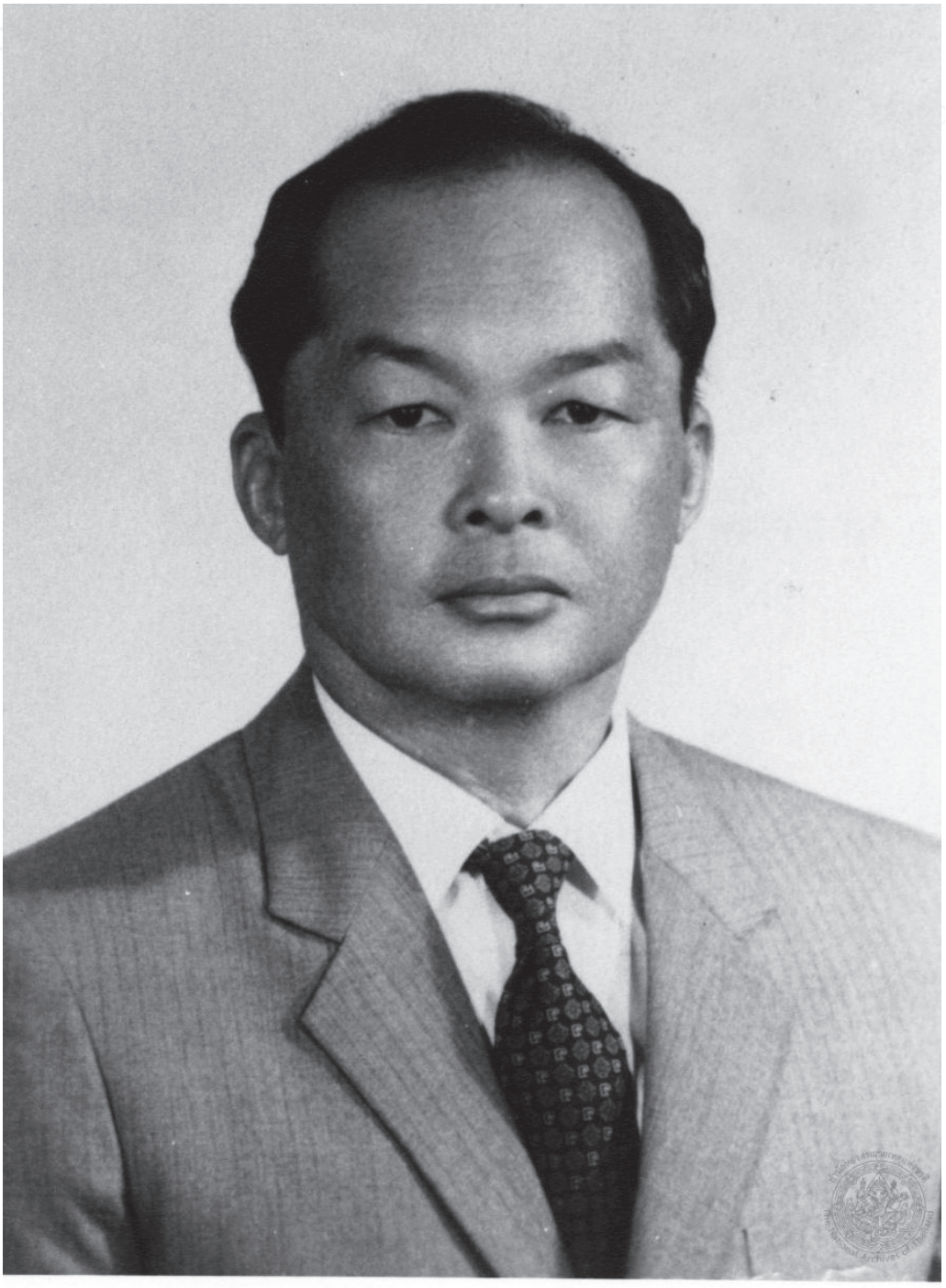

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุขุมาภินันท์

พระชันษาถึงเรือน ๗๐ ปี

๑. สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากรมพระยาเทพสุดาวดี

พระธิดาในสมเด็จพระปฐมบรมมหาชนก (ทองดี) และพระอัครชายาหยก

เป็นพระพี่นางพระองค์ใหญ่ในรัชกาลที่ ๑

ประสูติ ไม่ทราบปี

สิ้นพระชนม์ ๒๒ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๓๔๒

พระชนมายุ ๗๐ ปีเศษ

๒. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสมรรัตนศิริเชษฐ

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๔ และเจ้าจอมมารดาเที่ยง

ประสูติ ๑๙ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๓๙๕

สิ้นพระชนม์ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๗๔

พระชันษา ๗๙ ปี

๓. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาสุดารัตนราชประยูร

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๓ และเจ้าจอมมารดาทรัพย์

ประสูติ ๘ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๓๖๑

สิ้นพระชนม์ ๑๗ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๓๙

พระชันษา ๗๘ ปี

๔. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวาณีรัตนกัญญา

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๔ และเจ้าจอมมารดาแก้ว

ประสูติ ๒๗ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๐๐

สิ้นพระชนม์ ๒๕ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๗๘

พระชันษา ๗๘ ปี

๕. พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าปัทมราช

พระราชธิดาในสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท (กรมพระราชวังบวรสถานมงคลในรัชกาลที่ ๑) และเจ้าจอมมารดานุ้ย

ประสูติ พุทธศักราช ๒๓๓๐

สิ้นพระชนม์ พุทธศักราช ๒๔๐๘

พระชันษา ๗๘ ปี

๖. พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าขนิษฐา

พระราชธิดาในสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาเสนานุรักษ์ (กรมพระราชวังบวรสถานมงคลในรัชกาลที่ ๒) และเจ้าจอมมารดาสำลี

ประสูติ พุทธศักราช ๒๓๔๑

สิ้นพระชนม์ ๔ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๑๙

พระชันษา ๗๘ ปี

๗. พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอำพัน

พระราชธิดาในสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาเสนานุรักษ์ (กรมพระราชวังบวรสถานมงคลในรัชกาลที่ ๒) และเจ้าจอมมารดาปิ่น

ประสูติ พุทธศักราช ๒๓๔๖

สิ้นพระชนม์ ๑๕ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๒๔

พระชันษา ๗๘ ปี

๘. สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระชินวรวิสุทธิเทวารยวงศ์ (หม่อมเจ้าภุชงค์ ชมพูนุท)

พระโอรสในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนเจริญผลพูลสวัสดิ์ และหม่อมปุ่น ทรงรับการสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราชพระองค์ที่ ๑๑ เมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๖๔

สถิต ณ วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม

ประสูติ ๑๖ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๐๒

สิ้นพระชนม์ ๒๕ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๘๐

พระชันษา ๗๘ ปี (พรรษา ๕๘)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสถาปนาพระอิสริยยศทางพระบรมราชวงศ์ และทางพระสมณฐานันดรศักดิ์ เฉลิมพระนามพระอัฐิ พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหลวงชินวรสิริวัฒน์ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า ขึ้นเป็น พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระ เสด็จสถิตที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระชินวรวิสุทธิเทวารยวงศ์ วันที่ ๒๒ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๖๘

๙. พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าประภาวสิทธิ์นฤมล (หม่อมเจ้าประภาวสิทธิ์นฤมล จักรพันธุ์)

พระธิดาในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจาตุรนต์รัศมี กรมพระจักรพรรดิพงศ์ และหม่อมราชวงศ์สว่าง

ประสูติ ๑๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๓๒๘

สิ้นพระชนม์ ๑๕ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๐๖

พระชันษา ๗๘ ปี

๑๐. พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมพลทิฆัมพร[๑]

พระโอรสในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศร์ และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตรมงคล

ประสูติ ๒๙ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๕๖

สิ้นพระชนม์ ๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๓๔

พระชันษา ๗๘ ปี

๑๑. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงบดินทรไพศาลโสภณ

พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๓ และเจ้าจอมมารดาคล้าย

ประสูติ ๑๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๓๖๙

สิ้นพระชนม์ ๕ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๔๖

พระชันษา ๗๗ ปี เป็นต้นราชสกุล “สิงหรา ณ อยุธยา”

---

๑ เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

๑๒. พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ กรมขุนนรานุชิต

พระราชโอรสในสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท (กรมพระราชวังบวรสถานมงคลในรัชกาลที่ ๑) และเจ้าจอมมารดาฉิม

ประสูติ ๒๕ เมษายน พุทธศักราช ๒๓๓๒

สิ้นพระชนม์ ๑๗ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๐๙

พระชันษา ๗๗ ปี เป็นต้นราชสกุล “สังขทัต ณ อยุธยา”

๑๓. พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นอมเรศรัศมี

พระราชโอรสในสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาเสนานุรักษ์ (กรมพระราชวังบวรสถานมงคลในรัชกาลที่ ๒) และเจ้าจอมมารดาทรัพย์

ประสูติ ๒๒ เมษายน พุทธศักราช ๒๓๔๖

สิ้นพระชนม์ พุทธศักราช ๒๔๒๓

พระชันษา ๗๗ ปี

๑๔. พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าปทุเมศ

พระราชธิดาในสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาเสนานุรักษ์ (กรมพระราชวังบวรสถานมงคลในรัชกาลที่ ๒) และเจ้าจอมมารดาเอี่ยม

ประสูติ พุทธศักราช ๒๓๕๓

สิ้นพระชนม์ ๒๖ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๓๐

พระชันษา ๗๗ ปี

๑๕. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุทธสิริโสภา[๑] (หม่อมเจ้าสุทธสิริโสภา จุฑาธุช)

พระธิดาในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก กรมขุนเพ็ชรบูรณ์อินทราชัย และหม่อมลออ

ประสูติ ๑๖ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๖๔

สิ้นพระชนม์ ๒ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๔๑

พระชันษา ๗๗ ปี

๑๖. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวรศักดาพิศาล สุพัฒนาการสวัสดิ

พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๒ และเจ้าจอมมารดาเอม

ประสูติ ๓๑ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๓๕๕

สิ้นพระชนม์ ๒๗ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๓๑

พระชันษา ๗๖ ปี เป็นต้นราชสกุล “อรุณวงศ์ ณ อยุธยา”

๑๗. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอรุณวดี

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๔ และเจ้าจอมมารดาหรุ่น

ประสูติ ๑๓ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๐๐

สิ้นพระชนม์ ๒๖ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๗๖

พระชันษา ๗๖ ปี

---

[๑] เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

๑๘. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบุษบันบัวผัน

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๔ และเจ้าจอมมารดาห่วง

ประสูติ ๑๕ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๐๖

สิ้นพระชนม์ ๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๘๒

พระชันษา ๗๖ ปี

๑๙. พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นอมรมนตรี[๑]

พระราชโอรสในสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาเสนานุรักษ์ (กรมพระราชวังบวรสถานมงคลในรัชกาลที่ ๒) และเจ้าจอมมารดาน่วม

ประสูติ พุทธศักราช ๒๓๓๗

สิ้นพระชนม์ ๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๑๒

พระชันษา ๗๖ ปี

๒๐. พระสัมพันธวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพรรณราย[๒] **(หม่อมเจ้าพรรณราย ศิริวงศ์)**

พระธิดาในสมเด็จพระบรมราชมาตามหัยกาเธอ กรมหมื่นมาตยาพิทักษ์ และหม่อมกิ่ม

ประสูติ ๙ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๓๘๑

สิ้นพระชนม์ ๒๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๕๗

พระชันษา ๗๖ ปี

๒๑. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบวรเดช (หม่อมเจ้าบวรเดช กฤดากร)

พระโอรสในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศรวรฤทธิ์ และหม่อมสุภาพ

ประสูติ ๒ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๒๐

สิ้นพระชนม์ ๑๖ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๙๖

พระชันษา ๗๖ ปี

๒๒. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ามณี[๓]

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๑ และเจ้าจอมมารดาอู่

ประสูติ เมื่อพุทธศักราช ๒๓๓๓

สิ้นพระชนม์ ๒๔ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๐๘

พระชันษา ๗๕ ปี

๒๓. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากินรี

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๓ และเจ้าจอมมารดาฉิม

ประสูติ ๒๖ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๓๖๒

สิ้นพระชนม์ ๑๓ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๓๗

พระชันษา ๗๕ ปี

---

๑ เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

๒ เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

๓ เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

๒๔. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นราชศักดิ์สโมสร

พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๔ และเจ้าจอมมารดาเที่ยง

ประสูติ ๓ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๓๙๙

สิ้นพระชนม์ ๑๓ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๗๔

พระชันษา ๗๕ ปี เป็นต้นราชสกุล “กมลาสน์ ณ อยุธยา”

๒๕. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าผ่อง (หม่อมเจ้าผ่อง)

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๕ และเจ้าจอมมารดา หม่อมราชวงศ์แข

ประสูติ ๑๙ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๑๐

สิ้นพระชนม์ ๑๑ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๘๕

พระชันษา ๗๕ ปี

๒๖. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอลังการ (หม่อมเจ้าอลังการ มาลากุล)

พระโอรสในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ามหามาลา กรมพระยาบำราบปรปักษ์ และหม่อมทรัพย์

ประสูติ ๑๙ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๐๔

สิ้นพระชนม์ ๑๓ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๙

พระชันษา ๗๕ ปี

๒๗. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้ามนัศสวาสดิ์ (หม่อมเจ้ามนัศสวาสดิ์ ศุขสวัสดิ์)

พระธิดาในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงอดิศรอุดมเดช และหม่อมชุ่ม

ประสูติ ๑๙ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๒๐

สิ้นพระชนม์ ๑๐ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๙๕

พระชันษา ๗๕ ปี

๒๘. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมศึกยุคล[๑] (หม่อมเจ้าเฉลิมศึก ยุคล)

พระโอรสในพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมพลทิฆัมพร และหม่อมทองแถม

ประสูติ ๒๔ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓

ยังดำรงพระชนม์ พระชันษา ๗๕ ปี (พุทธศักราช ๒๕๖๘)

๒๙. พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นกษัตริย์ศรีศักดิเดช

พระราชโอรสในสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาเสนานุรักษ์ (กรมพระราชวังบวรสถานมงคลในรัชกาลที่ ๒) และเจ้าจอมมารดาสำลี

ประสูติ ๓ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๓๔๓

สิ้นพระชนม์ ๒๓ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๑๗

พระชันษา ๗๔ ปี เป็นต้นราชสกุล “อิศรเสนา ณ อยุธยา”

---

[๑] เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

๓๐. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นพงศาดิศรมหิป

พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๔ และเจ้าจอมมารดาเที่ยง

ประสูติ ๒๗ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๐๔

สิ้นพระชนม์ ๒๘ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๗๘

พระชันษา ๗๔ ปี เป็นต้นราชสกุล “ชยางกูร ณ อยุธยา”

๓๑. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเสงี่ยม

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๓ และเจ้าจอมมารดาจัน

ประสูติ พุทธศักราช ๒๓๕๘

สิ้นพระชนม์ ๒๒ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๓๒

พระชันษา ๗๔ ปี

๓๒. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอดิศัยสุริยาภา

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๕ และเจ้าจอมมารดาอ่อน

ประสูติ ๑๔ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๓๒

สิ้นพระชนม์ ๒๗ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๐๖

พระชันษา ๗๔ ปี

๓๓. ทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี[๑]

พระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง

ประสูติ ๕ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๙๔

ยังดำรงพระชนม์ พระชันษา ๗๔ ปี (พุทธศักราช ๒๕๖๘)

๓๔. พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

พระโอรสในสมเด็จพระปฐมบรมมหาชนก (ทองดี) และพระอัครชายาหยก

พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๑ แห่งพระราชวงศ์จักรี

เสด็จพระราชสมภพ ๒๐ มีนาคม พุทธศักราช ๒๒๗๙

สวรรคต ๗ กันยายน พุทธศักราช ๒๓๕๒

พระชนมพรรษา ๗๓ พรรษา

๓๕. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาภัสสรวงศ์ (หม่อมเจ้าอาภัสสรวงศ์ ภาณุพันธุ์)

พระโอรสในสมเด็จพระราชปิตุลาบรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช และหม่อมเล็ก

ประสูติ ๒๐ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๕๒

สิ้นพระชนม์ ๒๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๒๕

พระชันษา ๗๓ ปี

---

[๑] เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

๓๖. พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ มหิศรภูมิพลราชวรางกูร กิติสิริสมบูรณอดุลยเดช สยามินทราธิเบศรราชวโรดม บรมนาถบพิตร พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง

พระมหากษัตริย์รัชกาลปัจจุบัน แห่งพระราชวงศ์จักรี

เสด็จพระราชสมภพ ๒๘ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๙๕

ยังดำรงพระชนม์ พระชนมพรรษา ๗๓ พรรษา (พุทธศักราช ๒๕๖๘)

๓๗. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าส้มจีน

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๒ และเจ้าจอมมารดาเกด

ประสูติ ๒ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๓๓๖

สิ้นพระชนม์ ๑๓ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๐๘

พระชันษา ๗๒ ปี

๓๘. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นวิวิธวรรณปรีชา

พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๔ และเจ้าจอมมารดาโหมด

ประสูติ ๑๑ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๐๓

สิ้นพระชนม์ ๑๐ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕

พระชันษา ๗๒ ปี เป็นต้นราชสกุล “จันทรทัต ณ อยุธยา”

๓๙. พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุดาสวรรค์

พระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว และเจ้าจอมมารดามาลัย

ประสูติ ๕ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๓๘๓

สิ้นพระชนม์ ๔ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๕๕

พระชันษา ๗๒ ปี

๔๐. พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโศกส่าง

พระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว และเจ้าจอมมารดาหงส์

ประสูติ ๔ กันยายน พุทธศักราช ๒๓๙๙

สิ้นพระชนม์ ๑๓ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๗๑

พระชันษา ๗๒ ปี

๔๑. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้ารำไพประภา (หม่อมเจ้ารำไพประภา ภาณุพันธุ์)

พระธิดาในสมเด็จพระราชปิตุลาบรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช และหม่อมเล็ก

ประสูติ ๒๕ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๕๐

สิ้นพระชนม์ ๑๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๒๒

พระชันษา ๗๒ ปี

๔๒. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพีรพงศ์ภาณุเดช (หม่อมเจ้าพีรพงศ์ภาณุเดช ภาณุพันธุ์)

พระโอรสในสมเด็จพระราชปิตุลาบรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช และหม่อมเล็ก

ประสูติ ๑๕ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๕๗

สิ้นพระชนม์ ๒๔ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๒๘

พระชันษา ๗๒ ปี

๔๓. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบงกช (หม่อมราชวงศ์บงกช นพวงศ์)

พระโอรสในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นมเหศวรศิววิลาส

ประสูติ พุทธศักราช ๒๓๘๔

สิ้นพระชนม์ ๑๕ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๕๖

พระชันษา ๗๒ ปี

๔๔. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าประภัศร

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๔ และเจ้าจอมมารดาเกศ

ประสูติ ๑๑ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๓๙๗

สิ้นพระชนม์ ๒๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๖๙

พระชันษา ๗๒ ปี

๔๕. พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นอดิศรอุดมศักดิ์ (หม่อมเจ้าอลงกฏ สุขสวัสดิ์)

พระโอรสในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงอดิศรอุดมเดช และหม่อมขาบ

ประสูติ ๒๔ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๒๓

สิ้นพระชนม์ ๑๙ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๙๕

พระชันษา ๗๒ ปี

๔๖. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ามณฑา

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๑ และเจ้าจอมมารดานิ่ม

ประสูติ พุทธศักราช ๒๓๓๓

สิ้นพระชนม์ ๑๘ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๐๔

พระชันษา ๗๑ ปี

๔๗. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระเทเวศร์วัชรินทร์

พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๒ และเจ้าจอมมารดาน้อยระนาด

ประสูติ ๑๕ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๓๔๘

สิ้นพระชนม์ ๒๐ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๑๙

พระชันษา ๗๑ ปี เป็นต้นราชสกุล “วัชรีวงศ์ ณ อยุธยา”

๔๘. พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าดุษฎี

พระราชธิดาในสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท (กรมพระราชวังบวรสถานมงคลในรัชกาลที่ ๑) และเจ้าจอมมารดาเสม

ประสูติ พุทธศักราช ๒๓๓๕

สิ้นพระชนม์ ๑๐ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๐๖

พระชันษา ๗๑ ปี

๔๙. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพร้อมพงศ์อธิราช (หม่อมเจ้าพร้อม สนิทวงศ์)

พระโอรสในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงศาธิราชสนิท และหม่อมพริ้ง

ประสูติ ๑๔ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๑๑

สิ้นพระชนม์ ๒๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๘๒

พระชันษา ๗๑ ปี

๕๐. สมเด็จพระศรีสุริเยนทรา บรมราชินี[๑]

พระธิดาในสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากรมพระศรีสุดารักษ์ และเจ้าขรัวเงิน

ประสูติ ๒๑ กันยายน พุทธศักราช ๒๓๑๐

สวรรคต ๑๘ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๓๗๙

พระชนมายุ ๗๐ พรรษา

๕๑. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศรวรฤทธิ์

พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๔ และเจ้าจอมมารดากลิ่น

ประสูติ ๗ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๓๙๘

สิ้นพระชนม์ ๑๐ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๖๘

พระชันษา ๗๐ ปี เป็นต้นราชสกุล “กฤดากร ณ อยุธยา”

๕๒. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์

พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๔ และเจ้าจอมมารดาเขียน

ประสูติ ๒๐ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๐๔

สิ้นพระชนม์ ๑๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๔

พระชันษา ๗๐ ปี เป็นต้นราชสกุล “วรวรรณ ณ อยุธยา”

๕๓. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงอดิศรอุดมเดช

พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๔ และเจ้าจอมมารดาจันทร์

ประสูติ ๑๔ มีนาคม พุทธศักราช ๒๓๙๘

สิ้นพระชนม์ ๑๖ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๖๘

พระชันษา ๗๐ ปี เป็นต้นราชสกุล “ศุขสวัสดิ์ ณ อยุธยา”

---

[๑] เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

๕๔. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสวัสดิวัดนวิศิษฎ์

พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๔ และสมเด็จพระปิยมาวดี ศรีพัชรินทรมาตา (เจ้าคุณจอมมารดาเปี่ยม)

ประสูติ ๒๒ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๐๘

สิ้นพระชนม์ ๑๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๘

พระชันษา ๗๐ ปี เป็นต้นราชสกุล “สวัสดิวัตน์ ณ อยุธยา”

๕๕. พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าทัดทรง[๑]

พระราชโอรสในสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาเสนานุรักษ์ (กรมพระราชวังบวรสถานมงคลในรัชกาลที่ ๒) และเจ้าจอมมารดาแจ่ม

ประสูติ พุทธศักราช ๒๓๕๙

สิ้นพระชนม์ ๑๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๒๘

พระชันษา ๗๐ ปี

๕๖. พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพิมพับสรสร้อย[๒]

พระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว และเจ้าจอมมารดาวันดี

ประสูติ ๓ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๓๙๙

สิ้นพระชนม์ ๒๒ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๖๘

พระชันษา ๗๐ ปี

๕๗. พระวงศ์เธอ กรมหมื่นเทวานุรักษ์[๓] **(หม่อมเจ้าชอุ่ม อิศรางกูร)**

พระโอรสในสมเด็จพระสัมพันธวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมขุนอิศรานุรักษ์

ประสูติ ๑๒ เมษายน พุทธศักราช ๒๓๓๗

สิ้นพระชนม์ ๕ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๐๖

พระชันษา ๗๐ ปี

๕๘. สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร มหาวชิราลงกรณวรราชภักดี สิริกิจการิณีพีรยพัฒน รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี[๔]

พระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง

พระราชสมภพ ๒ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๙๘

ยังดำรงพระชนม์ พระชนมายุ ๗๐ พรรษา (พุทธศักราช ๒๕๖๘)

---

๑ เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

๒ เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

๓ เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

๔ เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

(ภาพพระราชทาน)

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ มหิศรภูมิพลราชวรางกูร กิติสิริสมบูรณอดุลยเดช สยามินทราธิเบศรราชวโรดม บรมนาถบพิตร พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

(ภาพพระราชทาน)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสมรรัตนศิริเชษฐ

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาสุดารัตนราชประยูร

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวาณีรัตนกัญญา

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระชินวรวิสุทธิเทวารยวงศ์

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าประภาวสิทธิ์นฤมล

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงบดินทรไพศาลโสภณ

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุทธสิริโสภา

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวรศักดาพิศาล สุพัฒนาการสวัสดิ

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอรุณวดี

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบุษบันบัวผัน

พระสัมพันธวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพรรณราย

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบวรเดช

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากินรี

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นราชศักดิ์สโมสร

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าผ่อง

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอลังการ

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมศึกยุคล

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นพงศาดิศรมหิป

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอดิศัยสุริยาภา

ทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี

(ภาพพระราชทาน)

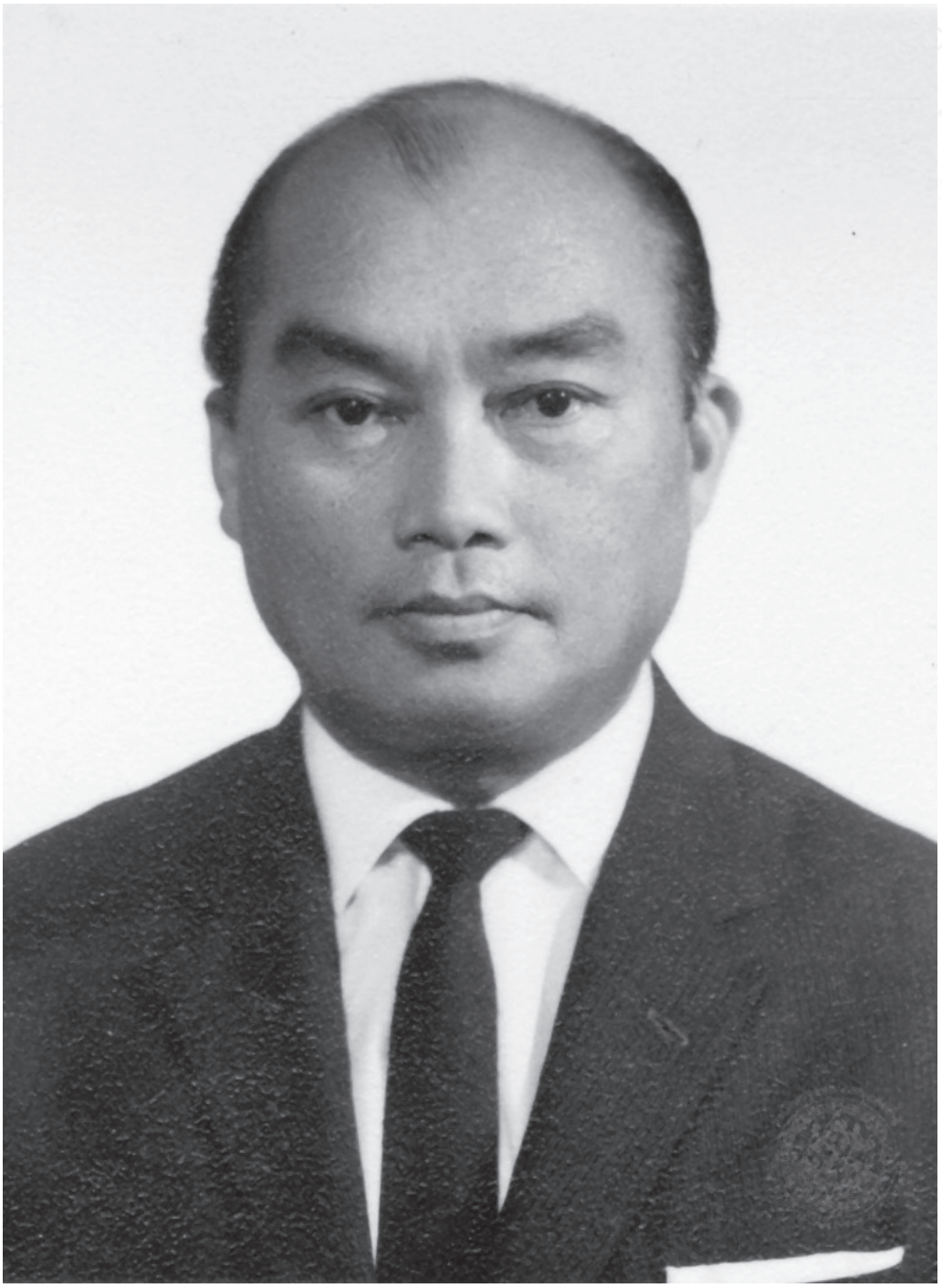

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาภัสสรวงศ์

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นวิวิธวรรณปรีชา

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้ารำไพประภา

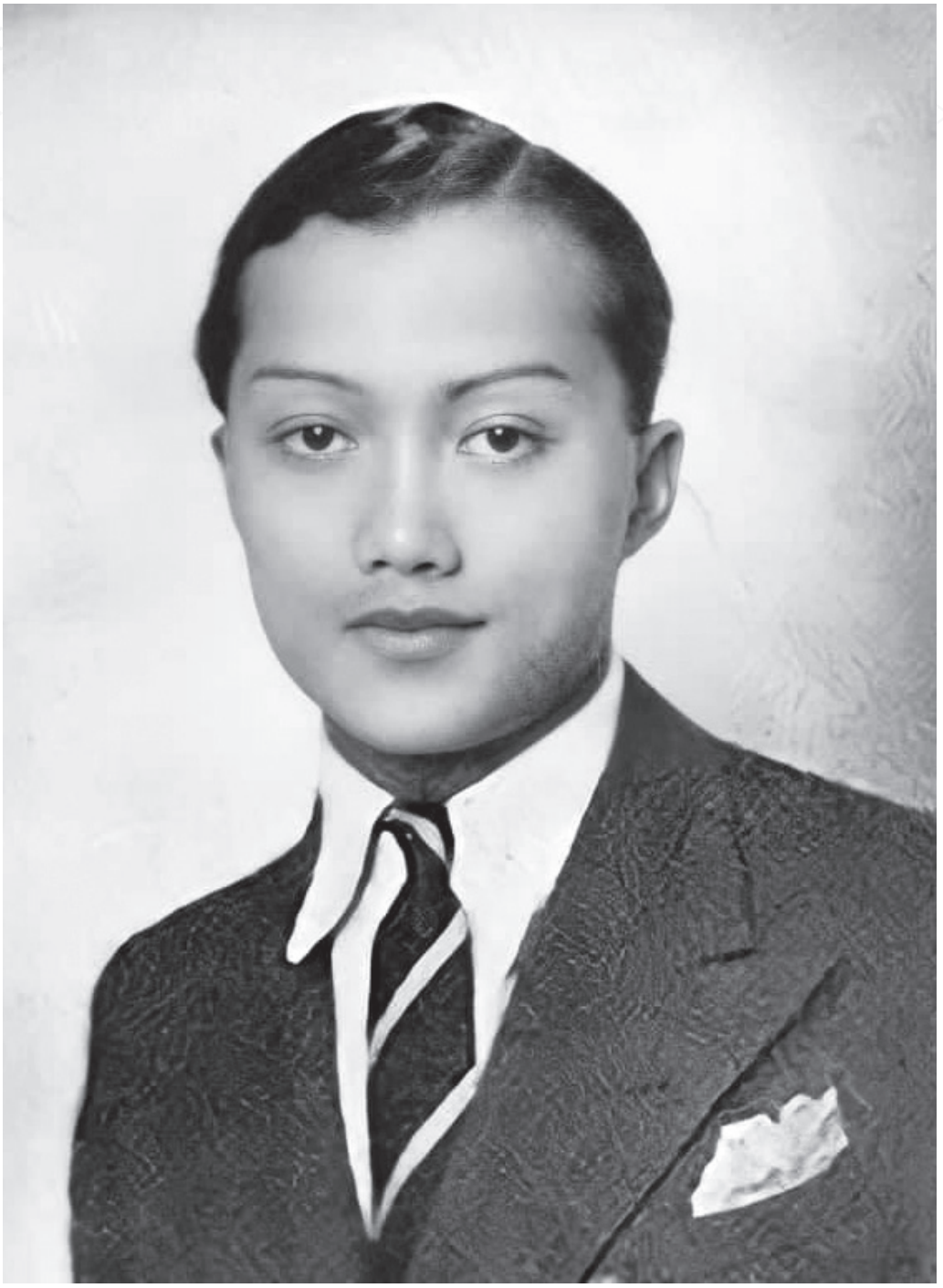

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพีรพงศ์ภาณุเดช

พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นอดิศรอุดมศักดิ์

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระเทเวศร์วัชรินทร์

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพร้อมพงศ์อธิราช

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศรวรฤทธิ์

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงอดิศรอุดมเดช

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสวัสดิวัดนวิศิษฎ์

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพิมพับสรสร้อย

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร
มหาวชิราลงกรณวรราชภักดี สิริกิจการิณีพีรยพัฒน รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี

(ภาพพระราชทาน)

พระชันษาถึงเรือน ๖๐ ปี

๑. สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากรมพระศรีสุดารักษ์

พระธิดาในสมเด็จพระปฐมบรมมหาชนก (ทองดี) และพระอัครชายาหยก

เป็นสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ ในรัชกาลที่ ๑

ประสูติ ไม่ปรากฏแน่ชัด

สิ้นพระชนม์ ๒๘ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๓๔๒

พระชันษา ๖๐ ปีเศษ

๒. พระเจ้าน้องนางเธอ กรมหลวงนรินทรเทวี

พระธิดาในสมเด็จพระปฐมบรมมหาชนก (ทองดี) พระชนนีเป็นพระน้องนางของพระอัครชายาหยก

เป็นพระเจ้าน้องนางเธอในรัชกาลที่ ๑

ประสูติ ไม่ปรากฏแน่ชัด

สิ้นพระชนม์ พุทธศักราช ๒๓๗๐

พระชันษา ๖๐ ปีเศษ เป็นต้นราชสกุล “นรินทรกุล ณ อยุธยา”

๓. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอินทนิล

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๒ และเจ้าจอมมารดาศิลา

ประสูติ ๑๐ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๓๔๗

สิ้นพระชนม์ ๖ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๑๕

พระชันษา ๖๙ ปี

๔. สมเด็จพระราชปิตุลาบรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช

พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๔ และสมเด็จพระเทพศิรินทรา บรมราชินี

เป็นพระอนุชาร่วมพระชนนีในรัชกาลที่ ๕

ประสูติ ๑๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๐๒

ทิวงคต ๑๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๑

พระชันษา ๖๙ พรรษา เป็นต้นราชสกุล “ภาณุพันธุ์ ณ อยุธยา”

๕. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้านงคราญอุดมดี

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๔ และเจ้าจอมมารดาเพ็ง

ประสูติ ๑๒ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๐๕

สิ้นพระชนม์ ๒๐ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๗๔

พระชันษา ๖๙ ปี

๖. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากาญจนากร

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๔ และเจ้าจอมมารดาสังวาล

ประสูติ ๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๐๖

สิ้นพระชนม์ ๒๑ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๗๕

พระชันษา ๖๙ ปี

๗. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาทรทิพยนิภา

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๕ และเจ้าจอมมารดาชุ่ม

ประสูติ ๒๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๓๒

สิ้นพระชนม์ ๒๓ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๐๑

พระชันษา ๖๙ ปี

๘. พระราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรวุฒิอาภรณ์ราชกุมาร

พระโอรสในกรมพระราชวังบวรวิชัยชาญ และจอมมารดาป้อม[๑]

ประสูติ ๒๓ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๑๖

สิ้นพระชนม์ ๒๖ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๘๕

พระชันษา ๖๙ ปี เป็นต้นราชสกุล “วรวุฒิ ณ อยุธยา”

๙. พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์

พระโอรสในกรมพระราชวังบวรวิชัยชาญ และจอมมารดาเลี่ยมเล็ก

ประสูติ ๑๐ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๑๙

สิ้นพระชนม์ ๒๓ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๘๘

พระชันษา ๖๙ ปี เป็นต้นราชสกุล “รัชนี ณ อยุธยา”

๑๐. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุด[๒]

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๑ และเจ้าจอมมารดาฉิมยักษ์

ประสูติ พุทธศักราช ๒๓๔๒

สิ้นพระชนม์ ๒๖ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๑๐

พระชันษา ๖๘ ปี

๑๑. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าใย

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๒ และเจ้าจอมมารดาอิน

ประสูติ ๒๖ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๓๓๘

สิ้นพระชนม์ ๒๒ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๐๖

พระชันษา ๖๘ ปี

---

[๑] คำนำหน้านามพระสนมของกรมพระราชวังบวรวิชัยชาญ ที่มีพระโอรสธิดา ใช้ว่า “จอมมารดา” (ราชาศัพท์, ๒๕๓๗ : ๔๖)

[๒] เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

๑๒. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม

พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๔ และเจ้าจอมมารดาสังวาล

ประสูติ ๕ เมษายน พุทธศักราช ๒๓๙๙

สิ้นพระชนม์ ๒๕ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๖๗

พระชันษา ๖๘ ปี เป็นต้นราชสกุล “ทองใหญ่ ณ อยุธยา”

๑๓. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงพรหมวรานุรักษ์

พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๔ และเจ้าจอมมารดาแพ

ประสูติ ๑๘ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๓๙๙

สิ้นพระชนม์ ๔ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๖๗

พระชันษา ๖๘ ปี เป็นต้นราชสกุล “เกษมสันต์ ณ อยุธยา”

๑๔. สมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี[๑]

พระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง

ประสูติ ๔ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๐๐

ยังดำรงพระชนม์ พระชันษา ๖๘ ปี (พุทธศักราช ๒๕๖๘)

๑๕. พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้านิลวัตถา

พระราชธิดาในสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท (กรมพระราชวังบวรสถานมงคลในรัชกาลที่ ๑) และเจ้าจอมมารดาน้อย

ประสูติ พุทธศักราช ๒๓๓๖

สิ้นพระชนม์ ๙ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๐๔

พระชันษา ๖๘ ปี

๑๖. พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นอนันตการฤทธิ์

พระราชโอรสในสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาเสนานุรักษ์ (กรมพระราชวังบวรสถานมงคลในรัชกาลที่ ๒) และเจ้าจอมมารดาน้อยเล็ก

ประสูติ ๒๙ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๓๕๕

สิ้นพระชนม์ ๓๑ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๒๓

พระชันษา ๖๘ ปี เป็นต้นราชสกุล “ยุคันธร ณ อยุธยา”

๑๗. พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าทัดทรง

พระราชโอรสในสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาเสนานุรักษ์ (กรมพระราชวังบวรสถานมงคลในรัชกาลที่ ๒) และเจ้าจอมมารดาแจ่ม

ประสูติ พุทธศักราช ๒๓๕๙

สิ้นพระชนม์ พุทธศักราช ๒๔๒๗

พระชันษา ๖๘ ปี

---

[๑] เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

๑๘. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสนิทพงศ์พัฒนเดช (หม่อมเจ้าตุ้ม สนิทวงศ์)

พระโอรสในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงศาธิราชสนิท และหม่อมพ่วง

ประสูติ ๑๑ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๑๓

สิ้นพระชนม์ ๑๗ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๘๑

พระชันษา ๖๘ ปี

๑๙. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าคำรบ (หม่อมเจ้าคำรบ ปราโมช)

พระโอรสในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนวรจักรธรานุภาพ และหม่อมราชวงศ์ดวงใจ

ประสูติ ๒๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๑๔

สิ้นพระชนม์ ๗ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๘๒

พระชันษา ๖๘ ปี

๒๐. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรานนท์ธวัช[๑] (หม่อมเจ้าวรานนท์ธวัช จุฑาธุช)

พระโอรสในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก กรมขุนเพ็ชรบูรณ์อินทราชัย และหม่อมระวี

ประสูติ ๑๙ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๖๕

สิ้นพระชนม์ ๑๕ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๓๓

พระชันษา ๖๘ ปี

๒๑. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์

พระโอรสในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงศาธิราชสนิท และหม่อมแย้ม

ประสูติ ๒๕ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๓๘๘

สิ้นพระชนม์ ๑๓ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๕๕

พระชันษา ๖๘ ปี

๒๒. พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี กรมหมื่นสุทธนารีนาถ[๒] (หม่อมหลวงโสมสวลี กิติยากร)

ธิดาในหม่อมราชวงศ์อดุลยกิติ์ กิติยากร และท่านผู้หญิงพันธุ์สวลี

ประสูติ ๑๓ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๐๐

ยังทรงดำรงพระชนม์ พระชันษา ๖๘ ปี (พุทธศักราช ๒๕๖๘)

๒๓. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าฉิมพลี

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๑ และเจ้าจอมมารดาง้ิว

ประสูติ พุทธศักราช ๒๓๓๔

สิ้นพระชนม์ ๒๘ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๐๐

พระชันษา ๖๗ ปี

---

๑ เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

๒ เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

๒๔. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ามหามาลา กรมพระยาบำราบปรปักษ์

พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๒ และสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากุณฑลทิพยวดี

ประสูติ ๒๔ เมษายน พุทธศักราช ๒๓๖๒

สิ้นพระชนม์ ๑ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๒๙

พระชันษา ๖๗ ปี เป็นต้นราชสกุล “มาลากุล ณ อยุธยา”

๒๕. พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้านุ่ม

พระราชธิดาในสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาเสนานุรักษ์ (กรมพระราชวังบวรสถานมงคลในรัชกาลที่ ๒) และเจ้าจอมมารดานิ่ม

ประสูติ พุทธศักราช ๒๓๕๔

สิ้นพระชนม์ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๒๑

พระชันษา ๖๗ ปี

๒๖. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าประดิษฐ์วรการ (หม่อมเจ้าดิศ ดวงจักร)

พระโอรสในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นณรงค์หริรักษ์

ประสูติ พุทธศักราช ๒๓๖๑

สิ้นพระชนม์ ๙ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๒๘

พระชันษา ๖๗ ปี

๒๗. พระราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเทวีวิไลยวรรณ

พระธิดาในกรมพระราชวังบวรวิชัยชาญ และจอมมารดาสุ่นใหญ่

ประสูติ ๒๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๑๘

สิ้นพระชนม์ ๙ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๘๕

พระชันษา ๖๗ ปี

๒๘. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจันทรสุเทพ (หม่อมเจ้าจันทร์ ดารากร)

พระโอรสในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นศรีสุเทพ

ประสูติ ๓๑ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๓๘๗

สิ้นพระชนม์ ๘ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๕๔

พระชันษา ๖๗ ปี

๒๙. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร

พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๒ และเจ้าจอมมารดานิ่ม

ประสูติ ๑๑ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๓๓๖

สิ้นพระชนม์ ๔ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๐๒

พระชันษา ๖๗ ปี เป็นต้นราชสกุล “เดชาติวงศ์ ณ อยุธยา”

๓๐. สมเด็จพระศรีสุลาลัย

ธิดาพระยานนทบุรีศรีมหาอุทยาน (พระชนกจัน) กับพระชนนีเพ็ง
เจ้าจอมมารดาเรียมในรัชกาลที่ ๒ สมเด็จพระราชชนนีในรัชกาลที่ ๓
ประสูติ พุทธศักราช ๒๓๑๓
สวรรคต พุทธศักราช ๒๓๘๐
พระชนมายุ ๖๖ พรรษา

๓๑. สมเด็จพระปิตุจฉาเจ้าสุขุมาลมารศรี พระอัครราชเทวี

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๔ และเจ้าคุณจอมมารดาสำลี
ประสูติ ๑๐ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๐๔
สิ้นพระชนม์ ๙ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๗๐
พระชันษา ๖๖ ปี

๓๒. พระวิมาดาเธอ พระองค์เจ้าสายสวลีภิรมย์ กรมพระสุทธาสินีนาฏ ปิยมหาราชปดิวรัดา

พระธิดาในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นภูมินทรภักดี และเจ้าจอมมารดาจีน
ประสูติ ๔ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๐๖
สิ้นพระชนม์ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๒
พระชันษา ๖๖ ปี

๓๓. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าแขไขดวง

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๔ และเจ้าจอมมารดาเที่ยง
ประสูติ ๑๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๐๖
สิ้นพระชนม์ ๑๙ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๗๒
พระชันษา ๖๖ ปี

๓๔. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาชัยนาทนเรนทร

พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๕ และเจ้าจอมมารดา หม่อมราชวงศ์เนื่อง
ประสูติ ๑๒ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๒๘
สิ้นพระชนม์ ๗ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๙๔
พระชันษา ๖๖ ปี เป็นต้นราชสกุล “รังสิต ณ อยุธยา”

๓๕. พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ กรมขุนธิเบศร์บวร

พระราชโอรสในสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาเสนานุรักษ์ (กรมพระราชวังบวรสถานมงคลในรัชกาลที่ ๒) และเจ้าจอมมารดาน่วม
ประสูติ ๑๖ มกราคม พุทธศักราช ๒๓๓๔
สิ้นพระชนม์ ๑๑ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๐๐
พระชันษา ๖๖ ปี เป็นต้นราชสกุล “บรรยงกะเสนา ณ อยุธยา”

๓๖. พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิศาลบวรศักดิ์

พระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว และเจ้าจอมมารดาเกศ

ประสูติ ๑๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๓๘๔

สิ้นพระชนม์ ๒๐ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๔๙

พระชันษา ๖๖ ปี เป็นต้นราชสกุล “วรรัตน ณ อยุธยา”

๓๗. พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวงจันทร์

พระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว และเจ้าคุณจอมมารดาเอม

ประสูติ ๑๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๓๙๓

สิ้นพระชนม์ ๒๙ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๕๙

พระชันษา ๖๖ ปี

๓๘. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าทศศิริวงศ์ (หม่อมเจ้าทศศิริวงศ์ จักรพันธุ์)

พระโอรสในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจาตุรนต์รัศมี กรมพระจักรพรรดิพงศ์ และหม่อมหลวงผาด

ประสูติ ๒๒ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๒๗

สิ้นพระชนม์ ๒๐ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓

พระชันษา ๖๖ ปี

๓๙. พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพิสิษฐสบสมัย (หม่อมเจ้าพิสิษฐสบสมัย บริพัตร)

พระธิดาในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต
และหม่อมเจ้าประสงค์สม

ประสูติ ๒๑ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๕๑

สิ้นพระชนม์ ๒๓ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๑๗

พระชันษา ๖๖ ปี

๔๐. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเปรมบุรฉัตร

พระโอรสในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระกำแพงเพ็ชรอัครโยธิน และพระเจ้าวรวงศ์เธอ
พระองค์เจ้าประภาวสิทธิ์นฤมล

ประสูติ ๑๒ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๕๘

สิ้นพระชนม์ ๒๔ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๒๔

พระชันษา ๖๖ ปี

๔๑. พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหามงกุฎ
พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระสยามเทวมหามกุฎวิทยมหาราช

พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๒ และสมเด็จพระศรีสุริเยนทรา บรมราชินี

พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๔ แห่งพระราชวงศ์จักรี

เสด็จพระราชสมภพ ๑๘ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๓๔๗

สวรรคต ๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๑๑

พระชนมายุ ๖๕ พรรษา

๔๒. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระรามอิศเรศร์

พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๑ และเจ้าจอมมารดาเพ็งใหญ่

ประสูติ ๓ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๓๓๒

สิ้นพระชนม์ ๒๖ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๓๙๗

พระชันษา ๖๕ ปี เป็นต้นราชสกุล “สุริยกุล ณ อยุธยา”

๔๓. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระพิทักษ์เทเวศร์

พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๒ และเจ้าจอมมารดาศิลา

ประสูติ ๑๘ เมษายน พุทธศักราช ๒๓๔๑

สิ้นพระชนม์ ๑๖ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๐๖

พระชันษา ๖๕ ปี เป็นต้นราชสกุล “กุญชร ณ อยุธยา”

๔๔. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นถาวรวรยศ

พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๒ และเจ้าจอมมารดาพะวา

ประสูติ ๗ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๓๕๒

สิ้นพระชนม์ ๗ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๑๖

พระชันษา ๖๕ ปี

๔๕. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนเจริญผลพูลสวัสดิ์

พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๓ และเจ้าจอมมารดาสัมฤทธิ์

ประสูติ ๒๘ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๓๗๐

สิ้นพระชนม์ ๒ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๓๕

พระชันษา ๖๕ ปี เป็นต้นราชสกุล “ชมพูนุท ณ อยุธยา”

๔๖. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์

พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๔ และเจ้าจอมมารดาพึ่ง

ประสูติ ๒๙ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๐๐

สิ้นพระชนม์ ๓ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๖๕

พระชันษา ๖๕ ปี เป็นต้นราชสกุล “ชุมพล ณ อยุธยา”

๔๗. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ

พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๔ และสมเด็จพระปิยมาวดี ศรีพัชรินทรมาตา (เจ้าคุณจอมมารดาเปี่ยม)

ประสูติ ๒๗ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๐๑

สิ้นพระชนม์ ๒๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๖๖

พระชันษา ๖๕ ปี เป็นต้นราชสกุล “เทวกุล ณ อยุธยา”

๔๘. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าประเวศวรสมัย

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๕ และเจ้าจอมมารดาทับทิม

ประสูติ ๒ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๒๒

สิ้นพระชนม์ ๓๑ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๘๗

พระชันษา ๖๕ ปี

๔๙. พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตรมงคล (หม่อมเจ้าเฉลิมเขตรมงคล ภาณุพันธุ์)

พระธิดาในสมเด็จพระราชปิตุลาบรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช และหม่อมแม้น

ประสูติ ๑๐ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๓๕

สิ้นพระชนม์ ๒๓ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๐๐

พระชันษา ๖๕ ปี

๕๐. พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจันทรกานตมณี

พระธิดาในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต และหม่อมเจ้าประสงค์สม

ประสูติ ๒๔ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๕๕

สิ้นพระชนม์ ๓๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๒๐

พระชันษา ๖๕ ปี

๕๑. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้ามยุรฉัตร

พระธิดาในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระกำแพงเพ็ชรอัครโยธิน และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าประภาวสิทธิ์นฤมล

ประสูติ ๗ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๔๘

สิ้นพระชนม์ ๑๑ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๑๓

พระชันษา ๖๕ ปี

๕๒. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุบงกช

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๓ และเจ้าจอมมารดาน้อยลาว

ประสูติ ๓๐ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๓๖๐

สิ้นพระชนม์ ๒๘ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๒๔

พระชันษา ๖๕ ปี

๕๓. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าฉวีวรรณ

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๓ และเจ้าจอมมารดาฉิม

ประสูติ พุทธศักราช ๒๓๖๕

สิ้นพระชนม์ ๒๕ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๒๙

พระชันษา ๖๕ ปี

๕๔. พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า

พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๒ และสมเด็จพระศรีสุลาลัย

พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๓ แห่งพระราชวงศ์จักรี

เสด็จพระราชสมภพ ๓๑ มีนาคม พุทธศักราช ๒๓๓๐

สวรรคต ๒ เมษายน พุทธศักราช ๒๓๙๓[๑]

พระชนมายุ ๖๔ พรรษา

---

[๑] นับตามปฏิทินเดิม ยังคงเป็นพุทธศักราช ๒๔๙๓ และจะเปลี่ยนเป็นพุทธศักราช ๒๓๙๔ ในเดือนเมษายน

๕๕. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสายสมร[๑]

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๒ และเจ้าจอมมารดาเลี้ยง

ประสูติ ๙ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๓๕๑

สิ้นพระชนม์ ๒๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๑๔

พระชันษา ๖๔ ปี

๕๖. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้านารีรัตนา

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๔ และเจ้าจอมมารดาดวงคำ

ประสูติ ๑๗ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๐๔

สิ้นพระชนม์ ๑๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๖๘

พระชันษา ๖๔ ปี

๕๗. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสิงหวิกรมเกรียงไกร

พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๕ และเจ้าจอมมารดาทับทิม

ประสูติ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๒๖

สิ้นพระชนม์ ๑๘ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๙๐

พระชันษา ๖๔ ปี เป็นต้นราชสกุล “วุฒิชัย ณ อยุธยา”

๕๘. พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสังวาล

พระราชธิดาในสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาศักดิพลเสพ (กรมพระราชวังบวรสถานมงคลในรัชกาลที่ ๓) และเจ้าจอมมารดาเฟือง

ประสูติ ๑ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๓๕๙

สิ้นพระชนม์ พุทธศักราช ๒๔๒๓

พระชันษา ๖๔ ปี

๕๙. พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโตสินี

พระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว และเจ้าจอมมารดากลีบ

ประสูติ ๑๕ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๓๙๔

สิ้นพระชนม์ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๕๘

พระชันษา ๖๔ ปี เป็นต้นราชสกุล “โตษะณีย์ ณ อยุธยา”

๖๐. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าแก้วกัลยาณี[๒] **(หม่อมราชวงศ์แก้วกัลยา นพวงศ์)**

พระธิดาในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นวิษณุนาถนิภาธร และหม่อมจิ๋ม

ประสูติ พุทธศักราช ๒๓๙๒

สิ้นพระชนม์ ๓ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๕๖

พระชันษา ๖๔ ปี

---

๑ เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

๒ เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

๖๑. พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาภาพรรณี (หม่อมเจ้าอาภาพรรณี คัคณางค์)

พระธิดาในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงพิชิตปรีชากร และหม่อมสุ่น

ประสูติ ๒๐ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๑๗

สิ้นพระชนม์ ๖ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๘๑

พระชันษา ๖๔ ปี

๖๒. สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส

พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๑ และท้าวทรงกันดาล (เจ้าจอมมารดาจุ้ย)

สมเด็จพระสังฆราชพระองค์ที่ ๗ ทรงรับพระราชพิธีมหาสมณุตมาภิเษก เมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๓๙๔

สถิต ณ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

ประสูติ ๑๑ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๓๓๓

สิ้นพระชนม์ ๙ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๓๙๖

พระชันษา ๖๓ ปี (พรรษา ๔๓)

๖๓. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงศาธิราชสนิท

พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๒ และเจ้าจอมมารดาปรางใหญ่

ประสูติ ๙ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๓๕๑

สิ้นพระชนม์ ๓๑ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๑๓

พระชันษา ๖๓ ปี เป็นต้นราชสกุล “สนิทวงศ์ ณ อยุธยา”

๖๔. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นอมเรนทรบดินทร์

พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๓ และเจ้าจอมมารดาน้อยเมือง

ประสูติ ๙ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๓๕๘

สิ้นพระชนม์ ๔ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๒๑

พระชันษา ๖๓ ปี เป็นต้นราชสกุล “คเนจร ณ อยุธยา”

๖๕. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเงินยวง

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๓ และเจ้าจอมมารดายี่สุ่น

ประสูติ ๖ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๓๕๘

สิ้นพระชนม์ ๒๙ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๒๑

พระชันษา ๖๓ ปี

๖๖. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจามรี

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๓ และเจ้าจอมมารดาปุก

ประสูติ ๒๑ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๓๖๙

สิ้นพระชนม์ ๒๒ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๓๒

พระชันษา ๖๓ ปี

๖๗. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าประภาพรรณพิไลย

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๕ และเจ้าจอมมารดาพร้อม

ประสูติ ๑๓ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๒๘

สิ้นพระชนม์ ๘ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๙๑

พระชันษา ๖๓ ปี

๖๘. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต

พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๕ และสมเด็จพระปิตุจฉาเจ้าสุขุมาลมารศรี พระอัครราชเทวี

ประสูติ ๒๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๒๔

สิ้นพระชนม์ ๑๘ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๘๗

พระชันษา ๖๓ ปี เป็นต้นราชสกุล “บริพัตร ณ อยุธยา”

๖๙. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพสาตรศุภกิจ

พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๔ และเจ้าจอมมารดาสังวาล

ประสูติ ๑๗ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๐๐

สิ้นพระชนม์ ๑๖ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๖๒

พระชันษา ๖๓ ปี เป็นต้นราชสกุล “ทองแถม ณ อยุธยา”

๗๐. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงพิเศษศรีสวัสดิ สุขวัฒนวิไชย

พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๑ และเจ้าจอมมารดานวล

ประสูติ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๓๓๔

สิ้นพระชนม์ ๑๗ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๓๙๖

พระชันษา ๖๒ ปี

๗๑. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระพิพิธโภคภูเบนทร์

พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๒ และเจ้าจอมมารดาศิลา

ประสูติ ๘ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๓๓๗

สิ้นพระชนม์ พุทธศักราช ๒๓๙๙

พระชันษา ๖๒ ปี เป็นต้นราชสกุล “พนมวัน ณ อยุธยา”

๗๒. พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสำอาง

พระราชธิดาในสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาศักดิพลเสพ (กรมพระราชวังบวรสถานมงคลในรัชกาลที่ ๓) และเจ้าจอมมารดาคุ้มใหญ่

ประสูติ ๑๖ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๓๕๐

สิ้นพระชนม์ ๒๐ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๑๒

พระชันษา ๖๒ ปี

๗๓. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าแสงจันทร์

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๓ และเจ้าจอมมารดาสุดใหญ่

ประสูติ พุทธศักราช ๒๓๕๙

สิ้นพระชนม์ ๒ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๒๑

พระชันษา ๖๒ ปี

๗๔. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอรพินทุ์เพ็ญภาค

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๕ และเจ้าจอมมารดา หม่อมราชวงศ์ย้อย

ประสูติ ๒๗ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๑๖

สิ้นพระชนม์ ๒๖ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๗๘

พระชันษา ๖๒ ปี

๗๕. พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสอางค์

พระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว และเจ้าจอมมารดาวันดี

ประสูติ ๒๗ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๐๓

สิ้นพระชนม์ ๒๒ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๖๕

พระชันษา ๖๒ ปี

๗๖. พระราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศรีสุดสวาสดิ

พระธิดาในกรมพระราชวังบวรวิชัยชาญ และจอมมารดาแข

ประสูติ ๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๒๗

สิ้นพระชนม์ ๙ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๘๙

พระชันษา ๖๒ ปี

๗๗. พระนางเธอลักษมีลาวัณ (หม่อมเจ้าวรรณพิมล วรวรรณ)

พระธิดาในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ และหม่อมหลวงตาด

ประสูติ ๓ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๔๒

สิ้นพระชนม์ ๓๑ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๐๔

พระชันษา ๖๒ ปี

๗๘. กรมพระราชวังบวรสถานพิมุข

พระโอรสในสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากรมพระยาเทพสุดาวดี และพระอินทรรักษา (หม่อมเสม)

ประสูติ ๒๘ มีนาคม พุทธศักราช ๒๒๘๙

ทิวงคต ๒๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๓๔๙

พระชันษา ๖๑ ปี

๗๙. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากนกวรรณเลขา

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๔ และเจ้าจอมมารดาเที่ยง

ประสูติ ๒๑ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๐๐

สิ้นพระชนม์ ๒๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๖๑

พระชันษา ๖๑ ปี

๘๐. สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส

พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๔ และเจ้าจอมมารดาแพ

เป็นสมเด็จพระสังฆราชพระองค์ที่ ๑๐

สถิต ณ วัดบวรนิเวศวิหาร

ประสูติ ๑๒ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๐๓

สิ้นพระชนม์ ๒ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๖๔

พระชันษา ๖๑ ปี (พรรษา ๔๒)

๘๑. พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้านัดดา

พระราชธิดาในสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาเสนานุรักษ์ (กรมพระราชวังบวรสถานมงคลในรัชกาลที่ ๒) และเจ้าจอมมารดาสำลี

ประสูติ พุทธศักราช ๒๓๓๙

สิ้นพระชนม์ พุทธศักราช ๒๔๐๐

พระชันษา ๖๑ ปี

๘๒. พระราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้ารุจาวรฉวี

พระโอรสในกรมพระราชวังบวรวิชัยชาญ และจอมมารดาสมบุญ

ประสูติ ๒๒ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๑๗

สิ้นพระชนม์ พุทธศักราช ๒๔๗๘

พระชันษา ๖๑ ปี เป็นต้นราชสกุล “รุจจะวิชัย ณ อยุธยา”

๘๓. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย (หม่อมเจ้าวิวัฒนไชย ไชยันต์)

พระโอรสในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นมหิศรราชหฤทัย และหม่อมซ่วน

ประสูติ ๒๙ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๔๒

สิ้นพระชนม์ ๒๒ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๐๓

พระชันษา ๖๑ ปี

๘๔. สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท

พระราชโอรสในสมเด็จพระปฐมบรมมหาชนก (ทองดี) และพระอัครชายาหยก

สมเด็จพระอนุชาธิราชในรัชกาลที่ ๑

ประสูติ ๑๙ กันยายน พุทธศักราช ๒๒๘๖

สวรรคต ๓ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๓๔๖

พระชนมายุ ๖๐ พรรษา

๘๕. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นภูบาลบริรักษ์[๑]

พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๒ และเจ้าจอมมารดาอัมพา

ประสูติ ๕ เมษายน พุทธศักราช ๒๓๕๗

สิ้นพระชนม์ ๒๒ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๑๕

พระชันษา ๖๐ ปี เป็นต้นราชสกุล “กปิตถา ณ อยุธยา”

---

๑ เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

๘๖. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าดวงเดือน

พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๓ และเจ้าจอมมารดาสุดใหญ่

ประสูติ ๒๗ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๓๕๔

สิ้นพระชนม์ พุทธศักราช ๒๔๑๔

พระชันษา ๖๐ ปี

๘๗. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นภูมินทรภักดี[๑]

พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๓ และเจ้าจอมมารดาเอมน้อย

ประสูติ ๒๔ มกราคม พุทธศักราช ๒๓๕๘

สิ้นพระชนม์ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๑๗

พระชันษา ๖๐ ปี เป็นต้นราชสกุล “ลดาวัลย์ ณ อยุธยา”

๘๘. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนมรุพงศ์ศิริพัฒน์

พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๔ และเจ้าจอมมารดาบัว

ประสูติ ๒๗ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๐๖

สิ้นพระชนม์ ๕ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๖๖

พระชันษา ๖๐ ปี เป็นต้นราชสกุล “วัฒนวงศ์ ณ อยุธยา”

๘๙. พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโกมล[๒]

พระราชธิดาในสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท (กรมพระราชวังบวรสถานมงคลในรัชกาลที่ ๑) และเจ้าจอมมารดาแก้วศาลาลอย

ประสูติ พุทธศักราช ๒๓๒๖

สิ้นพระชนม์ พุทธศักราช ๒๓๘๖

พระชันษา ๖๐ ปี

๙๐. พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นสิทธิสุขุมการ

พระราชโอรสในสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาเสนานุรักษ์ (กรมพระราชวังบวรสถานมงคลในรัชกาลที่ ๒) และเจ้าจอมมารดาภู่

ประสูติ พุทธศักราช ๒๓๕๙

สิ้นพระชนม์ ๔ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๑๙

พระชันษา ๖๑ ปี เป็นต้นราชสกุล “รองทรง ณ อยุธยา”

๙๑. พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากำภู[๓]

พระราชโอรสในสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาศักดิพลเสพ (กรมพระราชวังบวรสถานมงคลในรัชกาลที่ ๓) และเจ้าจอมมารดาคำ

ประสูติ ๒๔ เมษายน พุทธศักราช ๒๓๖๐

สิ้นพระชนม์ พุทธศักราช ๒๔๑๙

พระชันษา ๖๐ ปี เป็นต้นราชสกุล “กำภู ณ อยุธยา”

---

๑ เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

๒ เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

๓ เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

๙๒. พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นวรวัฒน์สุภากร

พระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว และเจ้าจอมมารดาขลิบ

ประสูติ ๘ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๓๙๖

สิ้นพระชนม์ ๑๓ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๕๖

พระชันษา ๖๐ ปี

๙๓. พระราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิไลยวรวิลาศ

พระโอรสในกรมพระราชวังบวรวิชัยชาญ และจอมมารดาเข็ม

ประสูติ ๒๔ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๑๑

สิ้นพระชนม์ ๑๗ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๗๑

พระชันษา ๖๐ ปี เป็นต้นราชสกุล “วิไลยวงศ์ ณ อยุธยา”

๙๔. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าชิดเชื้อพงศ์[๑] (หม่อมเจ้าชิด พนมวัน)

พระโอรสในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระพิพิธโภคภูเบนทร์ และหม่อมน่วม

ประสูติ ๒๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๓๖๒

สิ้นพระชนม์ ๒๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๒๒

พระชันษา ๖๐ ปี

๙๕. พระสัมพันธวงศ์เธอ พระองค์เจ้าชมชื่น[๒] (หม่อมเจ้าชมชื่น ศิริวงศ์)

พระธิดาในสมเด็จพระบรมราชมาตามหัยกาเธอ กรมหมื่นมาตยาพิทักษ์ และหม่อมงิ้ว

ประสูติ พุทธศักราช ๒๓๗๗

สิ้นพระชนม์ ๒๘ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๓๖

พระชันษา ๖๐ ปี

๙๖. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพระอรุณนิภาคุณากร[๓] (หม่อมเจ้ากระจ่าง ลดาวัลย์)

พระโอรสในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นภูมินทรภักดี และหม่อมหรั่ง

เจ้าอาวาสวัดราชบพิธสถิตมหาสีมารามพระองค์แรก

ประสูติ ๒๖ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๓๘๕

สิ้นพระชนม์ ๒๘ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๔๔

พระชันษา ๖๐ ปี (พรรษา ๓๙)

๙๗. พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นเทววงศ์วโรทัย (หม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ เทวกุล)

พระโอรสในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ และหม่อมลม้าย

ประสูติ ๑๑ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๒๖

สิ้นพระชนม์ ๕ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๘๖

พระชันษา ๖๐ ปี

---

[๑] เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

[๒] เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

[๓] เพิ่มเติมจากฉบับพิมพ์พุทธศักราช ๒๕๓๐

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า

(ภาพพระราชทาน)

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหามงกุฎ
พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระสยามเทวมหามกุฎวิทยมหาราช

(ภาพพระราชทาน)

สมเด็จพระราชปิตุลาบรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์
กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้านงคราญอุดมดี

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากาญจนากร

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาทรทิพยนิภา

พระราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรวุฒิอาภรณ์ราชกุมาร

พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงพรหมวรานุรักษ์

สมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี
กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี

(ภาพพระราชทาน)

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นอนันตการฤทธิ์

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสนิทพงศ์พัฒนเดช

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าคำรบ

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ามหามาลา กรมพระยาบำราบปรปักษ์

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าประดิษฐ์วรการ

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี กรมหมื่นสุทธนารีนาถ

(ภาพพระราชทาน)

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรานนท์ธวัช

สมเด็จพระปิตุจฉาเจ้าสุขุมาลมารศรี พระอัครราชเทวี

พระวิมาดาเธอ พระองค์เจ้าสายสวลีภิรมย์ กรมพระสุทธาสินีนาฏ ปิยมหาราชปดิวรัดา

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าแขไขดวง

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาชัยนาทนเรนทร

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิศาลบวรศักดิ์

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวงจันทร์

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าทศศิริวงศ์

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพิสิษฐสบสมัย

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเปรมบุรฉัตร

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนเจริญผลพูลสวัสดิ์

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าประเวศวรสมัย

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตรมงคล

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้ามยุรฉัตร

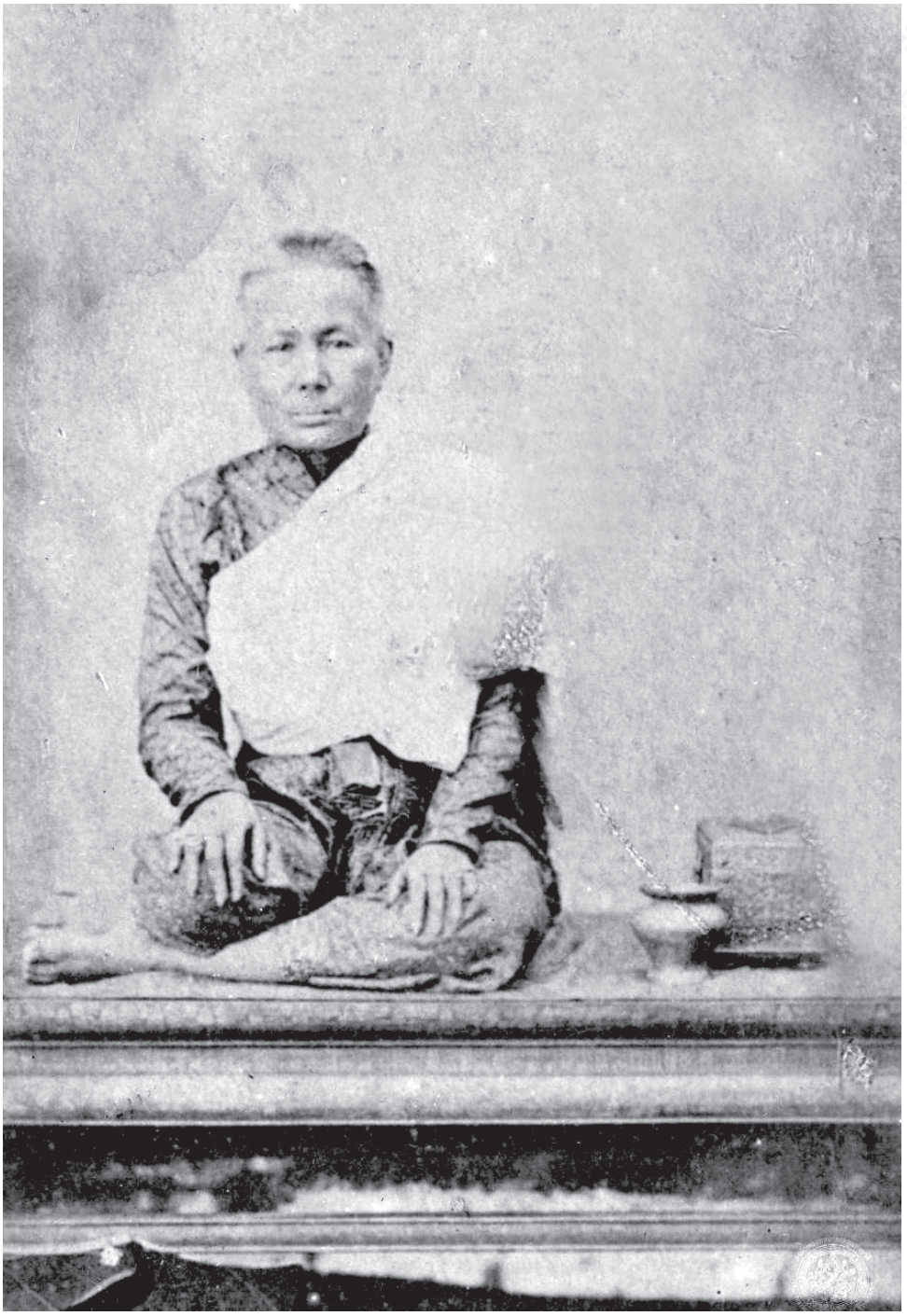

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุบงกช

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้านารีรัตนา

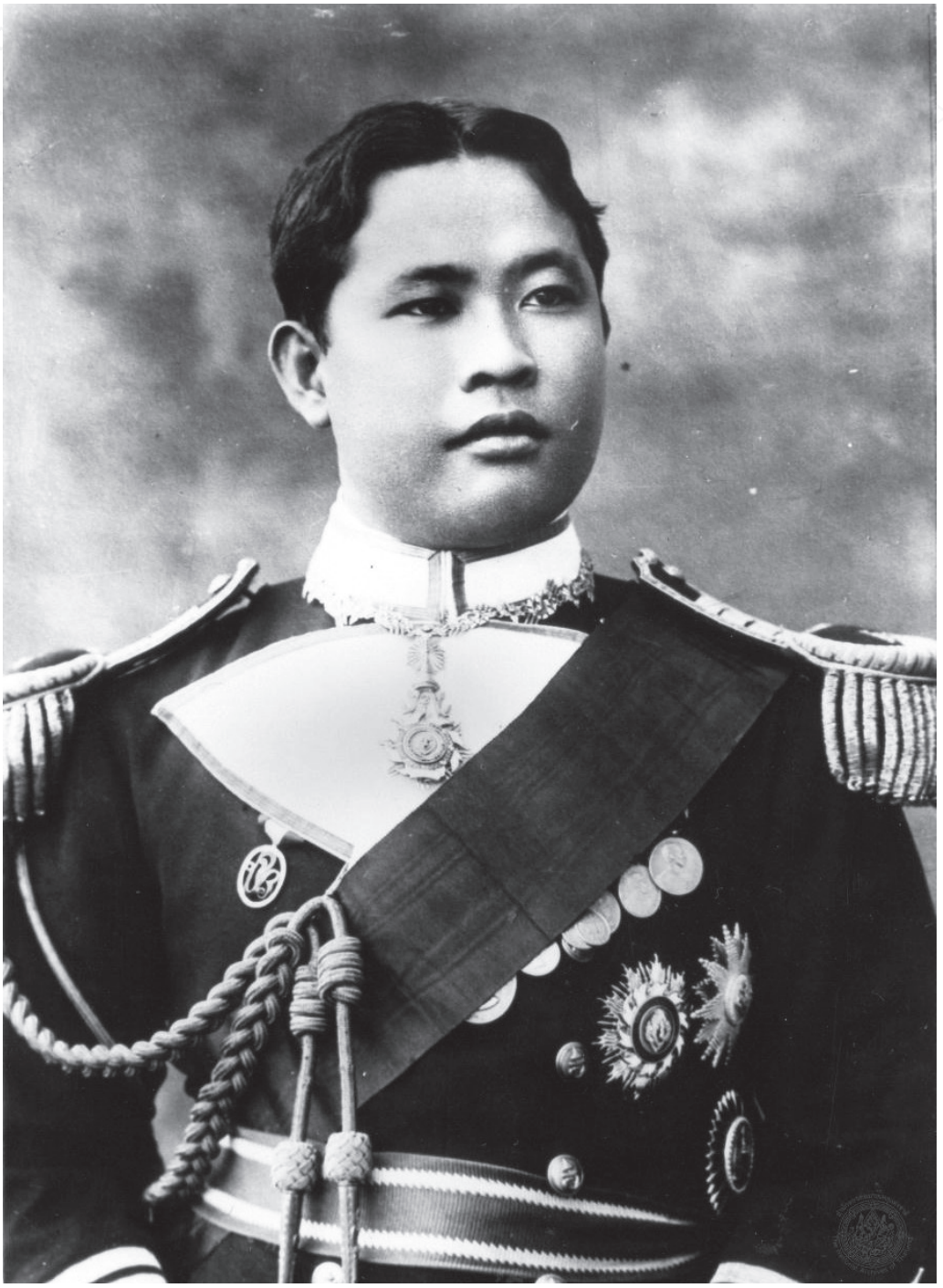

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสิงหวิกรมเกรียงไกร

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาภาพรรณี

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงศาธิราชสนิท

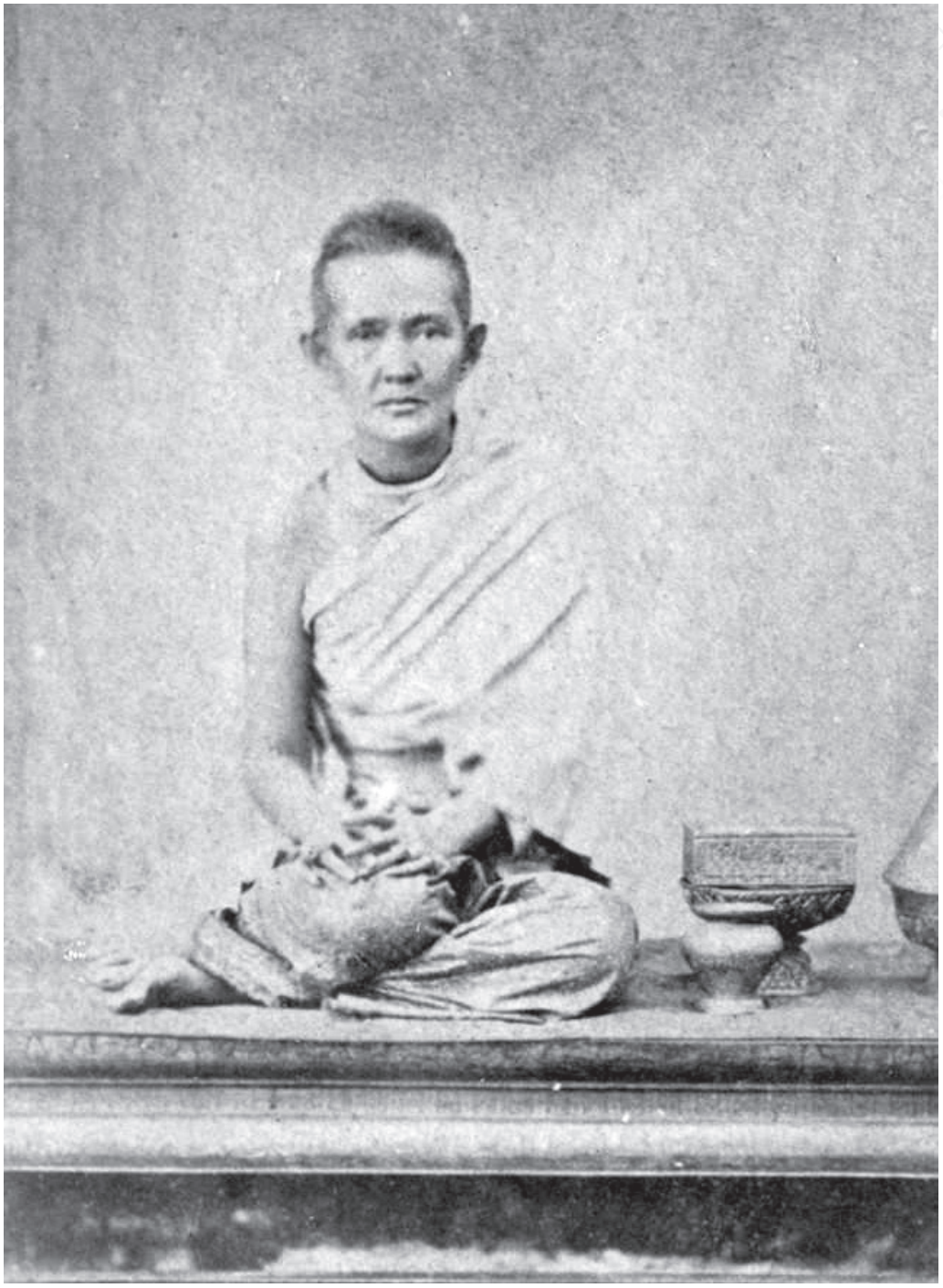

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจามรี

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าประภาพรรณพิไลย

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพสาสตรศุภกิจ

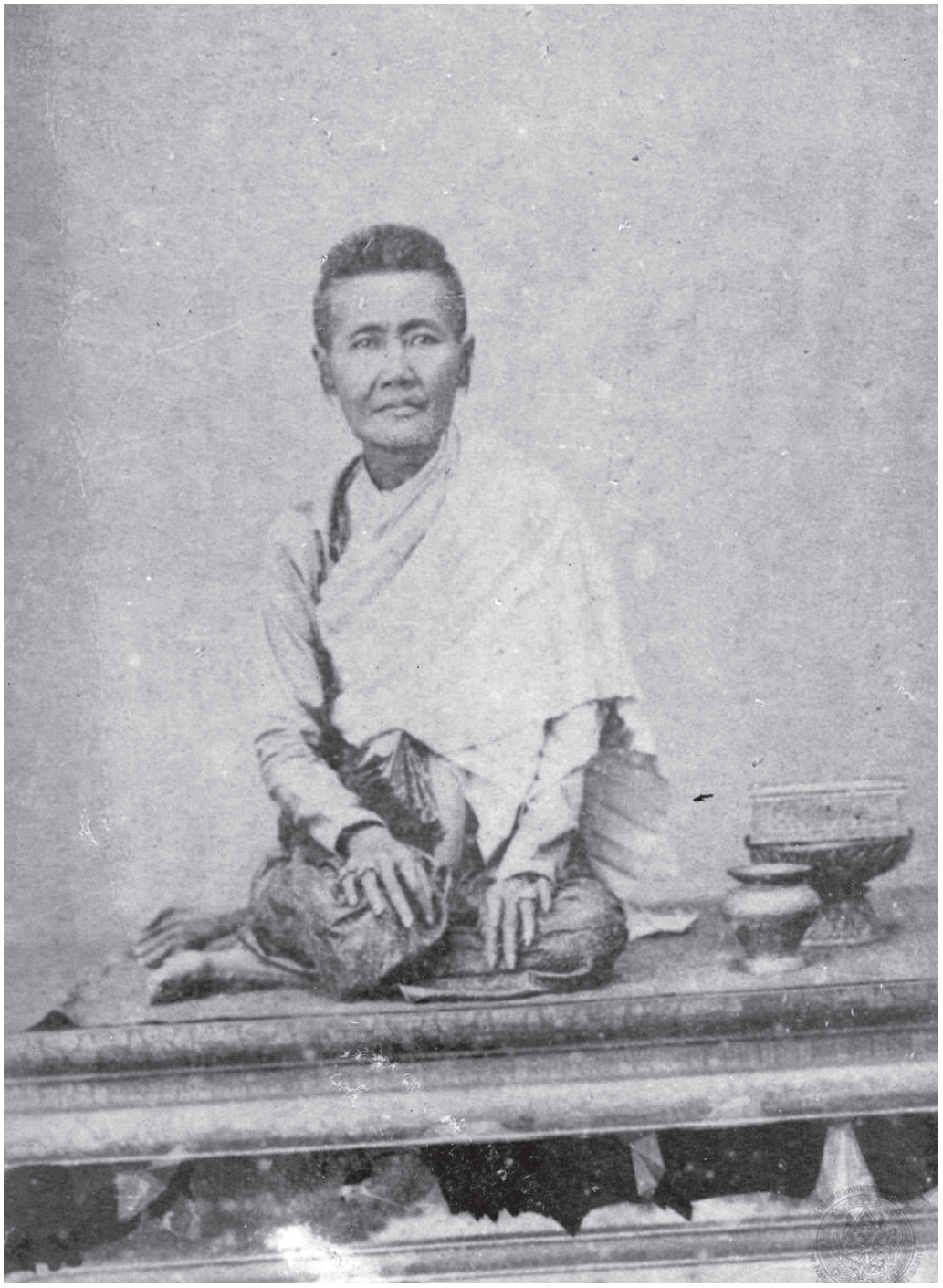

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าแสงจันทร์

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอรพินทุ์เพ็ญภาค

พระนางเธอลักษมีลาวัณ

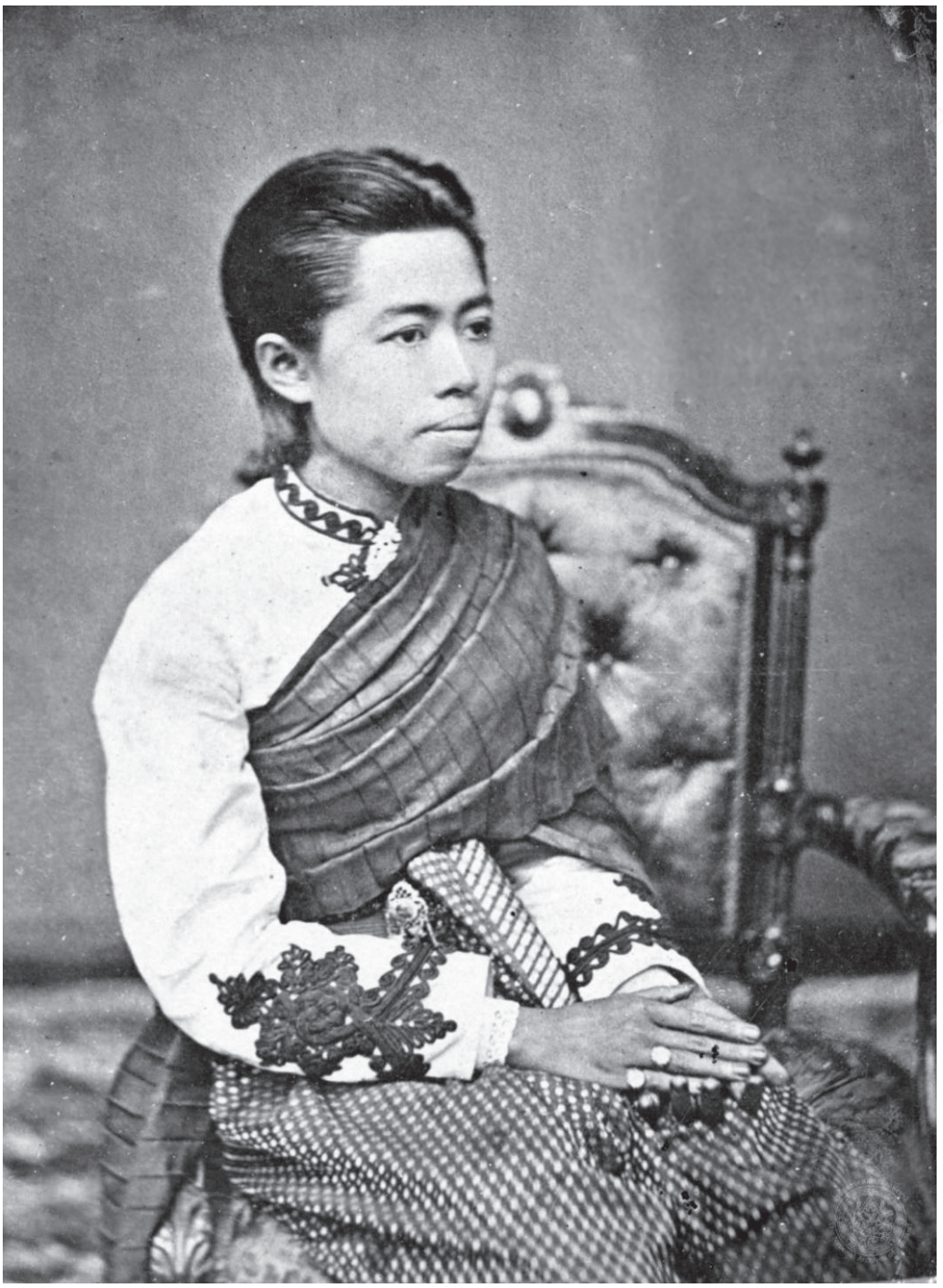

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากนกวรรณเลขา

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าดวงเดือน

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนมรุพงศ์ศิริพัฒน์

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นวรวัฒน์สุภากร

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพระอรุณนิภาคุณากร

พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นเทววงศ์วโรทัย

บรรณานุกรม

กรมศิลปากร สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์. **ราชสกุลวงศ์**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๔. กรุงเทพ ฯ: สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร, ๒๕๕๔.

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. **เจ้านายพระชันษายืน.** พระนคร: ราชบัณฑิตยสภา, ๒๔๗๔. (พระบาสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้พิมพ์พระราชทานในงานพระศพพระเจ้าบรมวงศเธอ กรมหลวงสมรรัตนศิริเชษฐ์ ครบปัญญาสมวาร ณวันที่ ๒๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๔)

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็ด ฯ กรมพระยา. **เจ้านายพระชันสายืน ไนพระราชวงส์จักรี.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. พระนคร: โรงพิมพ์ประชาธิปไตย, ๒๔๗๔. (พิมพ์ไนงานฉลองพระชนมายุกรมหลวงสิงหวิกรมเกรียงไกร ครบ ๕ รอบ ๖๐ ปี บริบูรน์ พ.ส. ๒๔๘๖)

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จ ฯ กรมพระยา. **เจ้านายพระชันษายืน ในพระราชวงศ์จักรี.** พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพ ฯ: มูลนิธิสมเด็จ ฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ และหม่อมเจ้าจงจิตรถนอม ดิศกุล พระธิดา, ๒๕๓๐.

นราธิวาสราชนครินทร์, สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวง. **จุฬาลงกรณราชสันตติวงศ์ พระนามพระราชโอรสธิดา พระราชนัดดา.** พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพ ฯ: บรรณกิจ, ๒๕๔๘.

นราธิวาสราชนครินทร์, สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวง. **มหามกุฎราชสันตติวงศ์ พระนามพระราชโอรสธิดา พระราชนัดดา.** กรุงเทพ ฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๔๗.

“ประกาศเฉลิมพระปรมาภิไธย” **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม ๓๓ (๑๑ พ.ย. ๒๔๕๙) ๒๑๒.

๑๕๐ ปีสมเด็จเจ้าฟ้าจาตุรนต์รัศมี ฯ กรมพระจักรพรรดิพงษ์. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพ ฯ: ม.ป.ท., ๒๕๔๘.

ลำดับราชตระกูลสนิทวงศ์. ม.ป.ท., ม.ป.พ.

วัดบวรนิเวศวิหาร. **งานพระเมรุสมเด็จพระสังฆราชสมัยกรุงรัตนโกสินทร์.** กรุงเทพ ฯ: วัดบวรนิเวศวิหาร, ๒๕๕๘. (พิมพ์โดยเสด็จพระราชกุศลในพระราชพิธีพระราชทานเพลิงพระศพ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (เจริญ สุวฑฺฒโน) ณ พระเมรุวัดเทพศิรินทราวาส วันพุธที่ ๑๖ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๘)

ศุภวัฒย์ เกษมศรี, พลตรี หม่อมราชวงศ์ และรัชนี ทรัพย์วิจิตร. **พระอนุวงศ์ชั้นหม่อมเจ้าในพระราชวงศ์จักรี.** พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพ ฯ: บรรณกิจ ๑๙๙๑, ๒๕๔๙.

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ. **ราชาศัพท์.** กรุงเทพฯ: คณะกรรมการเฉพาะกิจพิจารณาจัดทำหนังสือราชาศัพท์, ๒๕๓๗.

สำเนาพระราชหัดถเลขาพระราชทาน พระเจ้าลูกเธอ ในรัชกาลที่ ๔ ทั้งคาถาพระพรแลคำแปลภายหลัง. เอกสารพิมพ์ดีด.

คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี
ที่ ๔๖๑/๒๕๖๗
เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เนื่องในโอกาสพระราชพิธีสมมงคลพระชนมายุเท่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

ด้วยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมายุ ๒๖,๔๖๙ วัน ในวันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๖๘ เป็นสมมงคลพระชนมายุเท่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชสมเด็จพระปฐมบรมกษัตริยาธิราชแห่งพระบรมราชวงศ์จักรี นับเป็นมหามงคลสมัยพิเศษยิ่ง รัฐบาลจึงเห็นสมควรดำเนินงานการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีสมมงคลพระชนมายุเท่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและสมพระเกียรติยศทุกประการ

ดังนั้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๑ (๖) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.๒๕๓๔ จึงแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีสมมงคลพระชนมายุเท่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โดยมีองค์ประกอบหน้าที่และอำนาจ ดังนี้

๑. องค์ประกอบ

๑.๑	ประธานรัฐสภา	ที่ปรึกษา
๑.๒	ประธานศาลฎีกา	ที่ปรึกษา
๑.๓	ประธานวุฒิสภา	ที่ปรึกษา
๑.๔	นายกรัฐมนตรี	ประธานกรรมการ
๑.๕	รองนายกรัฐมนตรีทุกท่าน	รองประธานกรรมการ
๑.๖	รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีทุกท่าน	กรรมการ
๑.๗	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม	กรรมการ
๑.๘	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง	กรรมการ
๑.๙	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ	กรรมการ
๑.๑๐	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย	กรรมการ
๑.๑๑	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม	กรรมการ
๑.๑๒	เลขาธิการนายกรัฐมนตรี	กรรมการ
๑.๑๓	ปลัดกระทรวงกลาโหม	กรรมการ
๑.๑๔	ปลัดกระทรวงการคลัง	กรรมการ
๑.๑๕	ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ	กรรมการ
๑.๑๖	ปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา	กรรมการ
๑.๑๗	ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	กรรมการ
๑.๑๘	ปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม	กรรมการ

๑.๑๙ ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	กรรมการ
๑.๒๐ ปลัดกระทรวงคมนาคม	กรรมการ
๑.๒๑ ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	กรรมการ
๑.๒๒ ปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม	กรรมการ
๑.๒๓ ปลัดกระทรวงพลังงาน	กรรมการ
๑.๒๔ ปลัดกระทรวงพาณิชย์	กรรมการ
๑.๒๕ ปลัดกระทรวงมหาดไทย	กรรมการ
๑.๒๖ ปลัดกระทรวงยุติธรรม	กรรมการ
๑.๒๗ ปลัดกระทรวงแรงงาน	กรรมการ
๑.๒๘ ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม	กรรมการ
๑.๒๙ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ	กรรมการ
๑.๓๐ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข	กรรมการ
๑.๓๑ ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม	กรรมการ
๑.๓๒ เลขาธิการคณะรัฐมนตรี	กรรมการ
๑.๓๓ ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ	กรรมการ
๑.๓๔ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด	กรรมการ
๑.๓๕ ผู้บัญชาการทหารบก	กรรมการ
๑.๓๖ ผู้บัญชาการทหารเรือ	กรรมการ
๑.๓๗ ผู้บัญชาการทหารอากาศ	กรรมการ
๑.๓๘ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ	กรรมการ
๑.๓๙ อธิบดีกรมการศาสนา	กรรมการ
๑.๔๐ อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์	กรรมการ
๑.๔๑ อธิบดีกรมศิลปากร	กรรมการ
๑.๔๒ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ	กรรมการ
๑.๔๓ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร	กรรมการ
๑.๔๔ ปลัดกรุงเทพมหานคร	กรรมการ
๑.๔๕ ศาสตราจารย์พิเศษธงทอง จันทรางศุ	กรรมการ
๑.๔๖ รองศาสตราจารย์ชัชพล ไชยพร	กรรมการ
๑.๔๗ ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี	กรรมการ และเลขานุการ
๑.๔๘ รองปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี หรือผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ได้รับมอบหมาย	กรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
๑.๔๙ ผู้อำนวยการสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี	กรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ

๒. หน้าที่และอำนาจ

๒.๑ พิจารณากำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินงานการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีสมมงคลพระชนมายุเท่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รวมทั้งอำนวยการและสั่งการให้หน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินงานการจัดงานเฉลิมพระเกียรติฯ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

๒.๒ ให้ประธานกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีสมมงคลพระชนมายุเท่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชมีอำนาจในการพิจารณาเรื่องเร่งด่วนและจำเป็นแทนการประชุมคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติฯ

๒.๓ ให้ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีสมมงคลพระชนมายุเท่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พิจารณาดำเนินงาน การประสานงาน ติดตาม เร่งรัด และขับเคลื่อนการดำเนินงานต่าง ๆ รวมทั้งประสานงานกับหน่วยราชการในพระองค์ตลอดจนพิจารณาดำเนินงานการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานที่อาจจะเกิดขึ้นเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

๒.๔ แต่งตั้งคณะที่ปรึกษา คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ และคณะทำงานต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานตามความเหมาะสม

๒.๕ ดำเนินงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๗

(นางสาวแพทองธาร ชินวัตร)
นายกรัฐมนตรี

คำสั่งคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เนื่องในโอกาสพระราชพิธีสมมงคลพระชนมายุเท่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช
ที่ ๒/๒๕๖๘
เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายจัดทำหนังสือจดหมายเหตุและหนังสือที่ระลึก
งานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เนื่องในโอกาสพระราชพิธีสมมงคลพระชนมายุเท่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

ตามที่ได้มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๔๖๑/๒๕๖๗ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีสมมงคลพระชนมายุเท่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ลงวันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๗ นั้น

เพื่อให้การดำเนินงานการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีสมมงคลพระชนมายุเท่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและสมพระเกียรติยศทุกประการ อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๒.๔ แห่งคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๔๖๑/๒๕๖๗ ลงวันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๗ ประกอบกับมติคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระราชพิธีสมมงคลพระชนมายุเท่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ครั้งที่ ๑/๒๕๖๗ เมื่อวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๗ จึงแต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายจัดทำหนังสือจดหมายเหตุและหนังสือที่ระลึกงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีสมมงคลพระชนมายุเท่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โดยมีองค์ประกอบ หน้าที่และอำนาจ ดังนี้

๑. องค์ประกอบ

๑.๑	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม	ประธานกรรมการ
๑.๒	ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม	รองประธานกรรมการ
๑.๓	ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี	กรรมการ
๑.๔	ปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา	กรรมการ
๑.๕	ปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม	กรรมการ
๑.๖	อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์	กรรมการ
๑.๗	ปลัดกรุงเทพมหานคร	กรรมการ
๑.๘	ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร	กรรมการ
๑.๙	ผู้อำนวยการสำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร	กรรมการ
๑.๑๐	นางสายไหม จบกลศึก	กรรมการ
๑.๑๑	นางสาวทรงสรรค์ นิลกำแหง	กรรมการ
๑.๑๒	รองศาสตราจารย์ชัชพล ไชยพร	กรรมการ
๑.๑๓	นางสาวอรวรรณ ทรัพย์พลอย นักอักษรศาสตร์เชี่ยวชาญ (ประวัติศาสตร์และจารีตประเพณี)	กรรมการ
๑.๑๔	นางสาวพิมพ์พรรณ ไพบูลย์หวังเจริญ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านอักษรศาสตร์ (ภาษาเอกสารและหนังสือ)	กรรมการ

๑.๑๕	นางสาวพรทิพย์ อุดมเวทยนันท์ ผู้เชี่ยวชาญด้านเฉลิมพระเกียรติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี	กรรมการ
๑.๑๖	อธิบดีกรมศิลปากร	กรรมการ และเลขานุการ
๑.๑๗	รองอธิบดีกรมศิลปากร ที่ได้รับมอบหมาย	กรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
๑.๑๘	ผู้อำนวยการสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร	กรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ

๒. หน้าที่และอำนาจ

๒.๑ พิจารณาและดำเนินงานการจัดทำหนังสือจดหมายเหตุและหนังสือที่ระลึกงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีสมมงคลพระชนมายุเท่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ซึ่งจัดทำในนามคณะกรรมการฝ่ายจัดทำหนังสือจดหมายเหตุและหนังสือที่ระลึกงานเฉลิมพระเกียรติฯ

๒.๒ พิจารณากำหนดหลักเกณฑ์และกลั่นกรองความเหมาะสมในการจัดทำหนังสือที่ระลึกงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีสมมงคลพระชนมายุเท่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชของหน่วยงานต่าง ๆ โดยใช้งบประมาณของหน่วยงานเจ้าของหนังสือที่ระลึก

๒.๓ ให้ประธานกรรมการฝ่ายจัดทำหนังสือจดหมายเหตุและหนังสือที่ระลึกงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีสมมงคลพระชนมายุเท่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช มีอำนาจในการพิจารณาเรื่องเร่งด่วนและจำเป็นแทนการประชุมคณะกรรมการฝ่ายจัดทำหนังสือจดหมายเหตุและหนังสือที่ระลึกงานเฉลิมพระเกียรติฯ

๒.๔ ให้ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการฝ่ายจัดทำหนังสือจดหมายเหตุและหนังสือที่ระลึกงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีสมมงคลพระชนมายุเท่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พิจารณาดำเนินงาน การประสานงาน ติดตาม เร่งรัดและขับเคลื่อนการดำเนินงานต่าง ๆ รวมทั้งพิจารณาดำเนินงานการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานที่อาจจะเกิดขึ้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

๒.๕ แต่งตั้งคณะที่ปรึกษา คณะอนุกรรมการ และคณะทำงานต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานตามความเหมาะสม

๒.๖ รายงานการดำเนินงานเสนอประธานกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีสมมงคลพระชนมายุเท่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เพื่อทราบหรือพิจารณา

๒.๗ ดำเนินงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๘

(นางสาวแพทองธาร ชินวัตร)

นายกรัฐมนตรี

ประธานกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

เนื่องในโอกาสพระราชพิธีสมมงคลพระชนมายุเท่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

เจ้านายพระชันษายืนในพระราชวงศ์จักรี (ฉบับปรับปรุงพุทธศักราช ๒๕๖๘)
คณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เนื่องในโอกาสพระราชพิธีสมมงคลพระชนมายุเท่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช จัดพิมพ์

พิมพ์พุทธศักราช ๒๕๖๙
ปกแข็ง จำนวน ๕๐๐ เล่ม
ปกอ่อน จำนวน ๑,๕๐๐ เล่ม

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ.
เจ้านายพระชันษายืนในพระราชวงศ์จักรี ฉบับปรับปรุงพุทธศักราช ๒๕๖๘- กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๖๙.
๒๔๘ หน้า

๑. ราชวงศ์จักรี. I. ชื่อเรื่อง

๙๒๙.๗๕๙๓
ISBN ๙๗๘-๖๑๖-๒๓๕-๔๓๖-๖

ที่ปรึกษา

นางยุพา ทวีวัฒนะกิจบวร ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

บรรณาธิการ

นายเศรษฐพล รัตนกิจสุนทร นางสาวหรรษา วิเศษคามินทร์
นางสาวสุพร กิมขาว นางสาวนรัญชกร ทองกุญชร

ภาพประกอบ

สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ
มูลนิธิเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในพระบรมราชูปถัมภ์

พิมพ์ที่

บริษัท ศิริชัยการพิมพ์ จำกัด
๗๓ ซ.เพชรเกษม ๕๔ แยก ๓ ถ.เพชรเกษม แขวงบางด้วน เขตภาษีเจริญ กทม. ๑๐๑๖๐
โทร. ๐-๒๘๐๕-๑๔๗๑, ๐-๒๘๐๕-๐๙๐๕